

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Ivana ŠLUPINOVÁ

**Návrh učebnice a pracovních listů pro výuku tématu místní
krajina ve školách na Novojičínsku**

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Miloš FŇUKAL, Ph.D.

Olomouc 2014

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Bc. Ivana Šlupinová (R120081)

Studijní obor: Učitelství geografie pro SŠ (kombinace M-Z)

Název práce: Návrh učebnice a pracovních listů pro výuku tématu místní krajina ve školách na Novojičínsku

Title of thesis: Project of textbook and learning materials for field learning in the District of Nový Jičín

Vedoucí práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

Rozsah práce: 170 stran, 2 vázané přílohy

Abstrakt: Cílem diplomové práce je vytvoření učebního textu pro střední školy o Novojičínsku. Měl by co nejvíce splňovat nároky, které jsou kladeny na učební texty z hlediska odbornosti, náročnosti a didaktické vybavenosti. Obsahově budou v textu informace o přírodních, historických, společenských a ekonomických poměrech regionu. V teoretické části práce bude pojednáno o teorii učebnic a bude provedeno srovnání učebnic, které jsou určené pro výuku místního regionu.

Klíčová slova: učebnice, hodnocení učebnice, místní region, okres Nový Jičín

Abstract: The aim of the thesis is to create a textbook for secondary schools on Novojičínsko. It should as far as possible meet the demands that are placed on textbooks in terms of expertise, performance and teaching facilities. The content will be text information on natural, historical, social and economic conditions of the region. The theoretical part of the thesis will deal with the theory of textbooks and will be carried out by a comparison of textbooks that are designed to teach the local region.

Keywords: textbooks, assessment books, local region: District of Nový Jičín

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem literárních pramenů a informací, které cituji a uvádím v seznamu použité literatury a zdrojů informací.

V Olomouci, dne 24. dubna 2014

.....

podpis

Ráda bych zde poděkovala RNDr. Miloši Fňukalovi Ph.D. za odborné vedení a poskytování rad během vypracovávání diplomové práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Ivana ŠLUPINOVÁ**
Osobní číslo: **R120081**
Studijní program: **N1101 Matematika**
Studijní obory: **Učitelství geografie pro střední školy**
Učitelství matematiky pro střední školy
Název tématu: **Návrh učebnice a pracovních listů pro výuku tématu místní krajina ve školách na Novojičínsku**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je vytvořit návrh učebního textu Geografie Novojičínska pro střední školu a souboru pracovních listů k učebnici. Obsah textu by měl didakticky vhodným způsobem průřezově informovat o fyzickogeografických, historických, ekonomických a kulturních poměrech regionu tak, aby byl potenciálně využitelný při výuce na místních školách (zejména v zeměpise - témata místní krajina a terénní výuka). Vedle vlastního učebního textu bude práce obsahovat teoretickou část, ve které se autorka zaměří především na teoretické aspekty výuky témat místní krajina a terénní výuka v geografii a také srovná dostupné učebnice regionální geografie menších územních celků.

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy: **20 000 - 24 000 slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

Vhodná didaktická literatura (zásady tvorby a hodnocení učebnic), dostupné již vydané geografie místních regionů, geografické a historické studie o Novojičínsku a dostupné statistiky.

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: **13. listopadu 2012**
Termín odevzdání diplomové práce: **10. dubna 2014**

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

L.S.

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 13. listopadu 2012

OBSAH

ÚVOD	10
CÍLE PRÁCE	11
METODY ZPRACOVÁNÍ	12
1 Učebnice v procesu vyučování a učení	13
1.1 Definice učebnice	13
1.2 Funkce učebnice	14
1.3 Charakteristika kvalitní učebnice	15
1.4 Učebnice a současnost	16
2 Evaluace učebnic	18
2.1 Výzkum učebnic v ČR	18
2.2 Způsoby hodnocení učebnic	19
2.2.1 Měření didaktické vybavenosti učebnic	20
2.2.2 Analýza vlastností verbálního textu učebnic	21
2.2.3 Optimální hodnoty koeficientů T_s , T_p , i a h pro výkladový text učebnice	23
3 Analýza dostupných učebnic pro výuku geografie místního regionu metodou výpočtu koeficientů T a E	25
3.1 Příklad výpočtu koeficientů T a E pro konkrétní učebnici	28
3.1.1 Měření didaktické vybavenosti učebnice	28
3.1.2 Analýza obtížnosti textu učebnice	28
4 Systém kurikulárních dokumentů a postavení problematiky místního regionu	31
4.1 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu	31
4.2 Zařazení tématu místního regionu do výuky dle RVP	32
4.2.1 Základní vzdělávání	32
4.2.2 Vzdělávání na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázíí	34
5 Návrh učebního textu „Geografie Novojičínska“	37
5.1 Výchozí předpoklady tvorby učebního textu	37
5.2 Učební text	37
I. VYMEZENÍ OBLASTI	39
II. PŘÍRODNÍ PODMÍNKY	42

1	Základní geologický vývoj okresu Nový Jičín	42
1.1	Variské horstvo	43
1.2	Vnější Západní Karpaty	45
1.3	Karpatské předhlubně	47
1.4	Mladší třetihory a čtvrtohory	48
2	Reliéf	51
3	Podnebí	59
4	Vodstvo	65
5	Půdy	71
6	Živá příroda	76
7	Ochrana životního prostředí	80
III.	OBYVATELSTVO A SÍDLA	89
8	Historie Novojičína	89
9	Významné osobnosti Novojičína	95
10	Obyvatelstvo	99
10.1	Vývoj počtu obyvatel	99
10.2	Struktura obyvatelstva	100
11	Sídla	105
IV.	HOSPODÁŘSTVÍ	107
12	Průmysl	107
12.1	Historie průmyslu Novojičína	107
12.2	Průmysl Novojičína v současnosti	109
13	Nerostné suroviny na území okresu Nový Jičín	113
13.1	Energetické suroviny	114
13.2	Rudy	116
13.3	Vápence a stavební suroviny	116
14	Zemědělství	119
15	Doprava v okrese Nový Jičín	123
16	Cestovní ruch a rekreace na Novojičíně	127
V.	ADMINISTRATIVNĚ-SPRÁVNÍ ČLENĚNÍ	132
17	Správní a územní vývoj Novojičína	132
18	Správní obvody obcí s rozšířenou působností	135
VI.	PRACOVNÍ LISTY	137
	Pracovní list č. 1	137

Pracovní list č. 2	140
Pracovní list č. 3	142
Pracovní list č. 4	144
Pracovní list č. 5	147
ZÁVĚR	149
SUMMARY	150
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	151
PŘÍLOHY	

ÚVOD

Výuka geografie na školách má dlouhou tradici a je jí přikládán velký význam. Dává mladému člověku nejen základní informace o Zemi, její historii, místopisu, obyvatelstvu, přispívá k všeobecnému rozvoji člověka, pomáhá ale i v chápání souvislostí v dnešním složitém světě.

Žáci na základních i středních školách mají znalosti na úrovni vesmíru, světa, kontinentů, jednotlivých států, ale i ČR, znalosti na úrovni místního regionu, svého rodiště, místa, kde vyrůstají nebo se vzdělávají, jim ale chybí.

Pro dnešní dobu je charakteristické velké přesídlování obyvatelstva, jeho odlivu, především mladých, z venkova do měst, do metropolí, opouštění svého rodiště, vysídlování venkova. Je to dáno především odchodem za prací, za zábavou a snadnějším životem. Znalost místního regionu – jeho historie, tradic, významu a místopisu, životního prostředí, kultury, významu v rámci územního celku, pomáhá formovat člověka a jeho vztah k němu, a tím i k možnému dalšímu rozvoji této oblasti. Podle ŠVP školy a oboru, na kterém jsem získala své středoškolské vzdělání, je této problematice věnováno pouze 2 % času ve výuce zeměpisu. Jedním z možných důvodů tohoto stavu může být i malý počet učebnic a učebních textů k dané problematice, které by sloužily učitelům i žákům k výuce.

Tím, že pocházím z Novojičínska, z města Kopřivnice, a po ukončení mého vysokoškolského studia bych se chtěla věnovat právě zde povolání učitelky a vyučovat geografii s daleko větším zaměřením na geografii místního regionu, zvolila jsem si právě téma dle zadání s vypracováním učebnice a pracovních listů pro výuku tématu místní krajina na Novojičínsku.

CÍLE PRÁCE

Cílem práce je vytvoření učebního pracovního textu a pracovních listů k tématu Geografie Novojičínska. Vytvořené texty pak mohou být využívány k výuce místního regionu na středních školách, popřípadě poslouží i k vedení výuky učitelům základních škol.

Učební text musí pochopitelně splňovat nároky, které jsou kladeny na učební texty z hlediska odbornosti, náročnosti textu a didaktické vybavenosti. Vedle vlastního zpracování učebního textu proto bude v práci provedeno stručné teoretické zamyšlení nad funkcí učebnice v učebním procesu, jejího hodnocení a budou srovnány dostupné učebnice, sloužící k výuce místního regionu.

METODY ZPRACOVÁNÍ

Celá práce je rozdělena do několika nosných částí. Všechny části tvoří jeden celek a směřují k tomu, aby jejich pochopení napomohlo k vytvoření učebního textu, který bude splňovat všechna potřebná kritéria kladená na moderní učebnici. Každá z částí bude vytvářena s použitím odlišného souboru metod, proto se jimi v tomto oddílu budeme zabývat podrobněji.

První část práce čerpá z publikovaných odborných statí a literatury a věnuje se teorii učebnic a jejich tvorby.

Na první část úzce navazuje druhá, která se zabývá teorií hodnocení učebnic z hlediska jejich odborné a didaktické vybavenosti a přiměřené náročnosti pro určenou skupinu žáků. Také zde posloužilo ke zpracování této části studium odborné literatury, která se zabývá danou problematikou.

Pro třetí část práce byly vybrány čtyři dostupné učebnice, zaměřené svou náplní na výuku místního regionu a následně byly podrobeny hodnocení zvolenými metodami.

Následující část práce se zabývá zařazením výuky místního regionu do školských kurikulárních dokumentů. Pro zpracování této části jsou využity Rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání a gymnázia; podle nich jsou formulovány očekávané výstupy okruhů, které se zabývají místním regionem.

V páté, nosné části práce, je provedeno vlastní zpracování učebního textu Geografie Novojičínska a pracovních listů. Jako podklad pro toto zpracování je využito celé řady odborné literatury, která se daným regionem zabývá, pro dokreslení řady faktografických údajů je použito mnoha tabulek a diagramů; podklady pro ně byly čerpány z oficiálních statistických zdrojů. Fotografické obrazové přílohy textu jsou ve většině případů vytvořeny autorem práce.

1 Učebnice v procesu vyučování a učení

1.1 Definice učebnice

V odborné literatuře dosud neexistuje jedna všeobecně přijímaná definice učebnice, naopak se zdá, že ambicí každého pedagoga je vytvořit definici vlastní. Tak např.:

Doleček, Řešátko, Skoupil uvádí: „Učebnice je školní pomůcka, která obsahuje pro žáka nové učivo, cvičení, otázky a úkoly, zpracované didakticky a s ohledem na cíle výchovy a vyučování a na zvláštnosti učících se. Učebnice je prostředkem učení.“ Průcha (1989, s. 25).

Průcha považuje za správné, ale málo komplexní definice učebnic uplatňované v pedagogické literatuře podle Wahla (1983, s. 12) „učebnice ... vychází z obsahové normy učebních osnov a vymezuje a konkretizuje obsah a rozsah učiva daného vyučovacího předmětu v daném postupném ročníku.“, i podle Meyers Kleines Lexikon – Pädagogik (1988, s. 259): „Učebnice: Prostředek vyučování a učení v knižní formě, ve kterém jsou určitá odborná témata a okruhy daného předmětu metodicky uspořádány a didakticky ztvárněny tak, že umožňují učení...“ (citováno podle Průcha, 1998, s. 12-13).

Průcha (1998, s. 13) navrhuje vlastní definici učebnice: „... učebnice je začleněna nejméně do tří systémů jakožto edukační konstrukt, tj. jako výtvor zkonstruovaný pro specifické účely edukace.“

Dále podle Průchy (1998, s. 18) učebnice „... mají společnou podstatu: Z hlediska informatiky jsou to tzv. sumarizační texty, tj. předkládají informace, které reprezentují souhrnné a obecně uznávané poznatky z daného oboru či tematického okruhu.“

Pedagogický slovník (Průcha, Mareš, Walterová, 2001) chápe učebnici jako druh knižní publikace uzpůsobené k didaktické komunikaci. Učebnice jsou tradičně pojímány jako důležitý regulátor výuky, který v jednotlivých vyučovacích předmětech konkretizuje požadavky na vzdělání (Maňák, 2007, s. 24).

Maňák a Švec (2003, s. 67-68) upozorňují na skutečnost, že školní učebnice jsou odedávna středem zájmu pedagogické teorie i praxe, proto patří k důležitým školským dokumentům i k nejdůležitějším školním pomůckám. Představují učební text přizpůsobený specifickým potřebám žáků podle typu školy, určitého vyučovacího předmětu a ročníku.

Mikk ve své studii Učebnice: budoucnost národa vyslovuje názor, že „... je poměrně obtížné vytvořit definici učebnice. Na prvním místě jsou za učebnice považovány takové knihy, které byly vytvářeny cíleně pro vyučování a učení, ale také další psané

materiály mohou být využívány při výuce a ty pak jsou také považovány za učebnice“ (Mikk, 2007, s. 13).

Naopak Vanecek (1995) považuje za učebnici pouze takové texty, které vyhovují následujícím kritériím: jsou v souladu s kurikulárními dokumenty, prezentace učiva je didakticky promyšlená, vedou žáka k dalšímu učení pomocí pokynů a aparátů řídicích žákovo učení aj. (Mikk, 2007, s. 13).

Podle Armbrusterové a Andersona (1988) jsou učebnice také základním zdrojem vědomostí v mnoha vyučovacích předmětech (Mikk, 2007, s. 11).

Podle Knechta v úvodu k publikaci Hodnocení učebnic je učebnice charakterizována velmi široce: „Učebnici můžeme nazvat edukačním konstruktem, neboť představuje složitý celek několika komponent, které mají být pokud možno v rovnováze. Textové komponenty by měly být vhodně doplněny komponentami obrazovými a obě tyto komponenty by měly zároveň respektovat nejen všechny výše uvedené funkce učebnice, ale i osobnost žáka, kterému je učebnice určena především. Dobrá učebnice nejen že může být důležitým a nezastupitelným prostředkem pro vzdělávání a sebevzdělávání žáků, ale měla by také usnadnit a zpříjemnit práci učitelům. Prostřednictvím učebnic lze u žáků zvýšit motivaci ke studiu, pokud je psaná z jejich pohledu poutavým a srozumitelným textem, doplněným vhodně zvoleným obrazovým materiálem (který má především didaktickou funkci, nikoliv pouze funkci ozdobnou). Pokud dále učebnice obsahuje například rozšiřující učivo pro nadané žáky, vybízí svým charakterem k využití různých výukových metod a je případně doplněna moderně zpracovanou metodickou příručkou, stane se bezpochyby i vítaným pomocníkem pro učitele“ (citováno podle Maňák, Knecht, 2007, s. 8).

1.2 Funkce učebnice

V dnešní době se jako základní a klíčové funkce učebnice jeví její úloha **motivovat žáky k učení**. To ale dovede pouze učebnice, která je zajímavá co do obsahu i zpracování.

Učebnice určují výběr obsahu vzdělávání pro daný předmět a reprezentují kurikulum, z toho vyplývá jejich základní funkce – **prezentovat informace**. Přitom však předkládané texty jsou v učebnici psány cíleně v souladu s cíli a podmínkami učení – učebnice **informace transformuje**. Učebnice musí dále plnit **funkci koordinační** – musí začleňovat informace do systémů a sladit je s používáním dalších didaktických materiálů.

U každé učebnice je velmi důležitá, především při učení žáků bez učitele, **funkce řízení** učení. Poskytuje návody, jak se naučit konkrétní učební látku a vede žáky k používání vhodné strategie učení.

Za jeden aspekt řízení žákova učení je možné považovat **sebehodnocení učení**; časté zjišťování výsledků učení dává obraz o efektivitě učení. Dobrá učebnice proto obsahuje správné odpovědi úloh.

Správná učebnice by měla také umožnit žákům **diferencující přístup k učení** – podle zájmu žáka o daný předmět poskytovat stručnější nebo hlubší informace.

Snad jedna z nejdůležitějších funkcí učebnice je **vytváření žádoucích postojů a hodnot**, přispívání k morálnímu rozvoji žáků – každá společnost potřebuje lidi, kteří vyznávají vysoké morální, mravní a občanské postoje.

Učiteli i žáky je učebnice hodnocena především podle její didaktické funkce. Proto se v pedagogické teorii, ale také ve školní praxi hodnotí tzv. didaktická vybavenost učebnice. Sem patří např. metodické zpracování učiva, řízení výuky, orientace v učebnici, vizuální výbava aj. (Mikk, 2007).

1.3 Charakteristika kvalitní učebnice

Aby učebnice plnila v co nejvyšší míře výše popsané funkce, musí mít určité charakteristiky.

Obsah učebnice musí být v souladu s kurikulárními dokumenty, odborně správný a vyložený pro žáky srozumitelně, nesmí být odtržen od života. Je vždy volen s ohledem na cíle vzdělávání.

Další významnou vlastností učebnice je její **srozumitelnost**; obtížné učebnice žáky přetěžují a odrazují od učení a od problematiky daného předmětu vůbec. Pouze srozumitelné učebnice umožňují realizovat cíle vzdělávání.

Srozumitelnost učebnice podporuje její **strukturování**. Učivo v učebnici je uspořádáno do tématických celků, podle jeho důležitosti pro snadnější pochopení, podle toho, jak je ve vyučovací jednotce probíráno. Hlavní myšlenky jsou odlišeny typograficky, do učiva jsou zařazovány přehledné tabulky a diagramy.

Kvalitní učebnice by měly také podporovat a **rozvíjet myšlení** žáků; učebnice by měly mít širokou nabídku problémových úloh, soubory úkolů a cvičení, otázky a pokyny k pozorování a experimenty.

Knihy obecně a učebnice zvláště by měly motivovat k snaze o poznávání a učení, předpokladem této funkce učebnice je to, aby byla učebnice **zajímavá**. Míra oblíbenosti či zajímavosti souvisí s mírou srozumitelnosti učebnice – pouze srozumitelné učebnice mohou být pro žáky zajímavé.

Zajímavost učebnice umocňují **ilustrace**. Většina učebnic obsahuje množství ilustrací, podstatné jsou ale především ty, které pomáhají rozvíjet myšlení žáků a vedou k jejich estetickému cítění.

Učebnice by měla také žákovi umožňovat **sebehodnocení** dosažených výsledků učení, procvičovat a opakovat probrané učivo, propojovat určité znalosti různých oborů apod.

Toto umožňují do textu zařazené otázky, problémové úlohy a testy či jiné nástroje pro sebehodnocení (Mikk, 2007).

Tab. 1 Hlavní charakteristiky funkcí učebnic

Funkce	Charakteristiky
motivační	ilustrovaná
	zajímavá
	obsahující problémové úlohy
	snadno čitelná
informační	snadno čitelná
	související s každodenním životem
	vědecky správná
systematizační a koordinační	strukturovaná
	související s ostatními učebnicemi
diferenciační	stupňovaná obtížnost
řídící	návody k učení
rozvíjející učební strategii	podpora samostatného učení
sebehodnotící	otázky a testy
vzdělávání k hodnotám	personifikace

Zdroj: Mikk (2007), s. 18

1.4 Učebnice a současnost

Učebnice nejsou prvotními a závaznými výukovými dokumenty, ale svou závislost na prvotních školských dokumentech (Rámcových vzdělávacích programech) respektují, poněvadž jinak by byly v dané vzdělávací soustavě nepoužitelné. Ovšem tato závislost vždy byla relativní a dnes se postupně snižuje, o čemž svědčí velké množství učebnic, které trh školám nabízí a jejichž zpracování se někdy diametrálně liší.

Učebnice je specifickým ztělesněním vzdělávacího programu (kurikula), který není pro učitele závazný ani po stránce obsahové, ani metodické. Přesto současné učebnice tradičně obsah respektují, odlišnosti se týkají hlavně rozsahu učiva a jeho metodického pojetí. Učebnice poskytuje relativní ucelený systém požadovaných informací, který je lehce dostupný, přehledný a mobilní. Tím, že učebnice do značné míry ztělesňuje požadavky edukačních norem, je třeba jí věnovat zvýšenou pozornost, neboť reprezentuje jak obsahovou dimenzi kurikula, tak i ostatní dimenze, což ostatní didaktické konstrukty v této oblasti nezajišťují. Učebnice se tak stává organizujícím faktorem výuky (Maňák, 2007).

2 Evaluace učebnic

Nové a lepší učebnice mohou vzniknout pouze tehdy, pokud se opírají o výsledky odborných výzkumů v této oblasti. Především by měl být zaveden kvalitní systém evaluace učebnic vycházející z hodnocení mnoha vlastností učebnic, který by odhalil nedostatky učebnic používaných ve školách.

Evaluace učebnic tak představuje posouzení míry shody mezi vlastnostmi posuzované učebnice a vlastnostmi, které by podle didaktických výzkumů byly žádoucí. V praxi se k hodnocení učebnice zpravidla používá kombinace dvou nebo více metod. Metody hodnocení učebnic lze řadit do tří skupin:

- názory respondentů,
- hodnocení s využitím experimentu
- a analýza učebnic.

Analýzy učebnic se snaží o propojení výhod obou předcházejících přístupů. Obsahují pravidla pro výpočet některých parametrů učebnice, jejichž výsledkem jsou objektivně získaná a srovnatelná data (Mikk, 2007).

Hodnocení učebnic je poměrně obtížnou a časově náročnou činností.

Teorie a výzkum učebnice představuje dnes již velmi rozsáhlý a rozvinutý obor pedagogické vědy.

Podle některých odborníků jde o autonomní disciplínu o edukačních médiích celkově, tj. nejen tištěných a verbálních, ale též vizuálních a audiovizuálních, elektronických, multimediálních (jako jsou např. elektronické výukové programy). To je vyjádřeno i v názvu Mezinárodní asociace pro výzkum učebnic a edukačních médií (IARTEM – International Association for Research on Textbooks and Educational Media) (Průcha, 2006, s. 10).

2.1 Výzkum učebnic v ČR

Ačkoliv jsou učebnice součástí každodenní výuky na všech stupních a typech škol, je výzkum učebnic v rámci pedagogického výzkumu v ČR zatím spíše okrajovou oblastí. Otázkou hodnocení učebnic se zde žádná větší odborná instituce systematicky nezabývá. Výjimkou je pouze Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které hodnotí učebnice prostřednictvím procesu udělování tzv. schvalovacích doložek (Sdělení MŠMT k postupu

při zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic vydávaného na základě § 40 odst. 1 školského zákona č. j. 29 996/2002-20, Věstník MŠMT sešit 5/2003.). Ačkoliv jsou současná kritéria udělování poměrně přísná, bývají v některých případech učebnice odlišné, a to i takové, které jsou určeny pro stejný vyučovací předmět, ročník i typ školy. Neliší se pouze technickým či grafickým zpracováním (formát, barevnost), ale liší se také například v rozsahu a náročnosti výkladového textu, množstvím a kvalitou používaných obrazových komponent, ale i v intelektuální náročnosti uváděných otázek a úkolů pro žáky. V této souvislosti je ale třeba poznamenat, že kritéria pro udělení schvalovací doložky se zaměřují na věcnou správnost textu učebnic a na jeho soulad s právním řádem státu (např. soulad s ústavou nebo s právy menšin), ne na didaktický aparát.

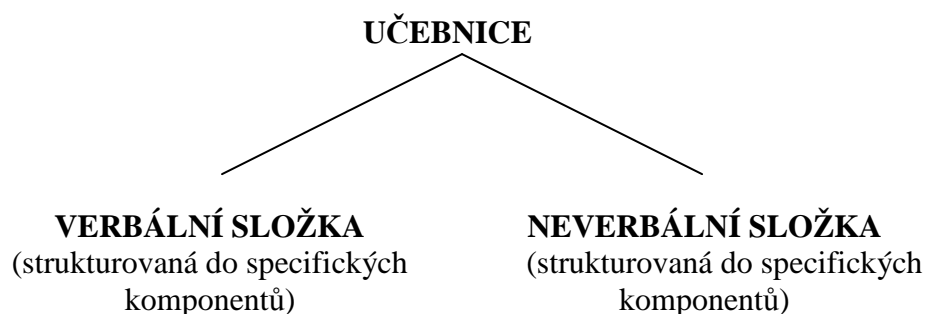
Nejčastěji se v souvislosti s učebnicemi hovoří o jejich didaktických funkcích, o přiměřené náročnosti textu, vedle toho by učebnice měla být ale i nositelem a zprostředkovatelem důležitých společenských hodnot.

Z uvedeného vyplývá, že učebnice není možné hodnotit pouze dle jejich ceny, neboť cena nesouvisí s jejich didaktickou kvalitou (Maňák, Knecht, 2007).

2.2 Způsoby hodnocení učebnic

Každá učebnice – jako kterékoliv edukační médium – má určité vlastnosti. Cílem výzkumu je tyto vlastnosti přesně **vymezit a identifikovat**, pokud je to možné, tyto vlastnosti nějak **změřit a vyhodnotit** a následně **predikovat**, jaké efekty mohou mít vlastnosti konkrétní učebnice v reálné školní edukaci (Průcha, 2006).

Tab. 2 Model struktury učebnice

Zdroj: Průcha (2006), s. 12

Vhodné proporce mezi verbální a neverbální složkou učebnice řeší psychodidaktika a závisí na věku a schopnostech žáků, jejich vnímavosti k vyučovanému předmětu apod.

Za tímto účelem stanovit a posoudit kvalitu učebnice byly vyvinuty mnohé postupy a evaluační nástroje.

Základní stanovení vhodnosti dané učebnice je její zhodnocení z hlediska **didaktické vybavenosti** a zhodnocení **vlastností verbálního textu učebnice** (Průcha, 2006, s. 12).

2.2.1 Měření didaktické vybavenosti učebnic

Pro identifikaci didaktických vlastností učebnic byly vypracovány různé taxonomie strukturních komponentů učebnice.

Např. Průcha (1998) rozlišuje ve struktuře učebnice 36 komponentů (27 verbálních a 9 obrazových). Každý z komponentů plní v učebnici určitou didaktickou funkci a k tomu používá specifickou formu vyjádření. Komponenty jsou klasifikovány do tří kategorií, podle toho jakou funkci v učebnici plní:

- **Aparát prezentace učiva** – např. výkladový text, shrnutí učiva, schémata, modely, statistické tabulky aj.
- **Aparát řízení učení** – např. otázky a úkoly k tématům, cvičení, užití zvláštního písma nebo barvy pro určité části učiva aj.
- **Aparát orientace v učebnici** – např. členění na lekce, živá záhlaví, rejstřík aj.

Na základě toho, které komponenty daných kategorií jsou v učebnici zastoupeny, se vypočítávají koeficienty:

Dílní koeficienty pak definují učebnici z hlediska její didaktické vybavenosti:

- koeficient využití aparátu prezentace učiva (E I)
- koeficient využití aparátu řízení učení (E II)
- koeficient využití aparátu orientačního (E III)
- koeficient využití verbálních komponentů (E v)
- koeficient využití obrazových komponentů (E o)

Celkový koeficient didaktické vybavenosti učebnice (E)

Všechny uvedené koeficienty se vypočítají jako procentuální podíl počtu skutečně využitých komponentů z počtu možných komponentů, tedy platí:

$$E = \frac{A}{B} (\%)$$

A ... počet skutečně využitých komponentů

B ... počet možných komponentů

Všechny uvedené koeficienty nabývají teoretických hodnot v mezích 0–100 %. Čím více se pro určitou učebnici hodnota (E) blíží horní (maximální) mezi, tím je její didaktická vybavenost vyšší. Maximální hodnota (E = 100 %) představuje teoretickou (ideální) hodnotu, která slouží jako porovnávací kritérium při vyhodnocování konkrétních učebnic.

Konečným cílem analýzy je pomocí koeficientů určit, jak konkrétní učebnice využívají, resp. nevyžívají možnosti z existujícího repertoáru strukturních komponentů učebnice. Z toho lze vyvozovat, ve kterých didaktických funkcích je ta či ona učebnice vhodně či nevhodně konstruována a případnou nevybavenost lze před tiskem učebnice korigovat (Průcha, 2006, s. 12-13).

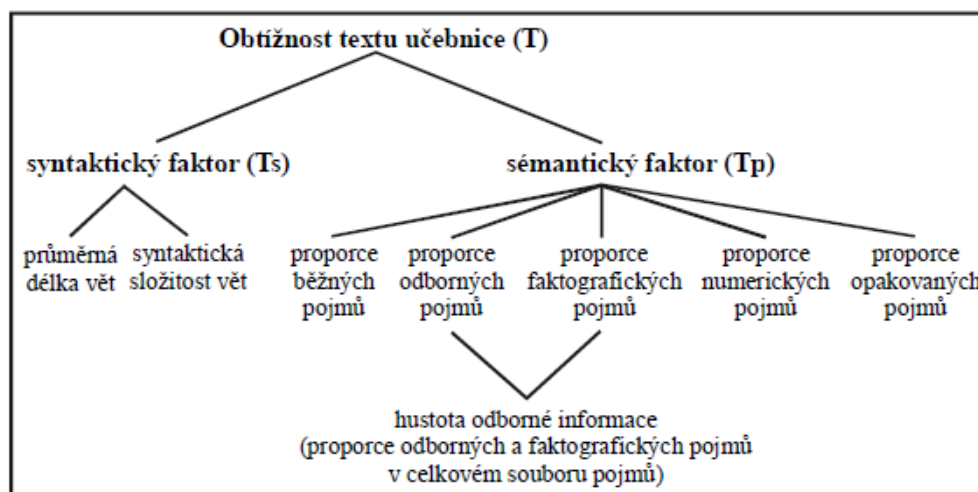
2.2.2 Analýza vlastností verbálního textu učebnic

Verbální text je nejdůležitějším zprostředkovatelem obsahu učebnice, a proto záleží především na jeho vlastnostech.

Ve výzkumu učebnic byla v posledních desetiletích vyvinuta řada metod pro evaluaci textu učebnic, které vyhodnocují text učebnic podle kritéria **přístupnosti učiva** pro žáky.

Toto kritérium se dá objasňovat na základě metody, která byla u nás zkonstruována a aplikována jako **míra T** (Nestlerová–Průcha–Pluskal) a umožňuje stanovit stupeň obtížnosti textu, jenž koreluje (jak bylo prokázáno psychologickou verifikací) s přístupností obsahu učiva pro žáky. Princip hodnocení obtížnosti textu podle této metody je zobrazen v **Tab. 3** (Průcha, 2006, s. 14-15).

Tab. 3 Hodnocení obtížnosti textu podle míry T

Zdroj: Průcha (2006), s. 15

Tato míra se vypočítává podle specifického vzorce $T = T_s + T_p$, který umožňuje stanovit, jaké **syntaktické a sémantické vlastnosti** má určitý text (Průcha, 2006, s. 15).

Podle Průchy (1998) **syntaktická obtížnost textu T_s** vyjadřuje složitost větných struktur a určí se dle vzorce

$$T_s = 0,1 \cdot V \cdot U$$

kde $V = \frac{\Sigma N}{\Sigma V}$ je průměrná délka věty a $U = \frac{\Sigma N}{\Sigma U}$ průměrná délka větných úseků;

ΣN je počet slov, ΣV počet vět a ΣU počet sloves.

Sémantická obtížnost textu T_p vyjadřuje pojmovou obtížnost výkladového textu a určí se dle vzorce

$$T_p = 100 \cdot \frac{\Sigma P}{\Sigma N} \cdot \frac{\Sigma P_1 + 3\Sigma P_2 + 2\Sigma P_3 + 2\Sigma P_4 + \Sigma P_5}{\Sigma N} (\%)$$

kde je ΣN počet slov

ΣP počet všech pojmů

ΣP_1 počet běžných pojmů

ΣP_2 počet odborných pojmů

ΣP_3 počet faktografických pojmů

ΣP_4 číselné údaje

ΣP_5 opakované pojmy

Celková obtížnost textu je pak dána jako $T = T_s + T_p$

Obtížnost textu T může nabývat hodnot v bodovém rozpětí 1 (minimální obtížnost) až 100 (maximální obtížnost).

Hustotu odborné informace v textu udávají koeficienty **i** a **h** vyjádřené v %.

Proporce odborných a faktografických pojmů v celkové sumě slov je dána **koeficientem i** dle vzorce

$$i = 100 \cdot \frac{\Sigma P_2 + \Sigma P_3 + \Sigma P_4}{\Sigma N} (\%)$$

Proporce odborných a faktografických pojmů v celkové sumě pojmů je dána **koeficientem h** dle vzorce

$$h = 100 \cdot \frac{\Sigma P_2 + \Sigma P_3 + \Sigma P_4}{\Sigma P} (\%)$$

2.2.3 Optimální hodnoty koeficientů T_s , T_p , i a h pro výkladový text učebnice

Podle Klapka (2006, s. 57-58) „... bohužel v našem edukačním prostředí nejsou dosud standardizována kritéria povolené obtížnosti učebních textů, podle kterých by se tvůrci učebnic museli řídit“. Dále zde Klapko konstatuje, že náročnost metody určování syntaktické, sémantické a celkové obtížnosti textu a určování koeficientů odborné informace spočívá rovněž v kategorizaci pojmů. Zde záleží na citu a zkušenostech badatele, aby dokázal správně rozlišit, zda se jedná o pojem běžný nebo odborný či faktografický. Tento problém může vzniknout při kategorizaci odborných termínů z jiných oborů objevujících se ve výkladové části námi analyzovaného didaktického textu. Komplikace mohou nastat zvláště tehdy, když neexistuje terminologický slovník pojmů daného oboru.

Podle Janouškové (2007, s. 109-110) „Má-li učebnice splnit svůj účel, musí být text nejen obsahově, ale i svou syntaktickou a sémantickou strukturou přizpůsoben kognitivní úrovni žáků. Pokud není tato podmínka splněna, nezachrání kvalitu učebnice ani solidní didaktická vybavenost. Pokud je hodnota syntaktické obtížnosti příliš vysoká, vyvolává text nedorozumění, a tím i nezájem žáků. Klesne-li však pod určitou úroveň díky snaze autora co nejvíce přizpůsobit text, může vést ke snižování dovedností žáků číst texty a operovat s jejich informacemi“ (Průcha, 2002). Úroveň souvisí především s věkem žáka. Ještě větší důležitost je přikládána sémantické struktuře textu. Jestliže má učebnice splnit svůj účel, je nezbytné, aby autor co nejvíce přizpůbil text kognitivní úrovni žáka. Zejména, aby správně odhadl množství odborných informací, které hodlá do textu začlenit.

Podobné závěry potvrzuje i Weinhöfer (2007, s. 120), kdy konstatuje „... krátké větné úseky, dobře formulované věty, kvalitně vysvětlené abstraktní pojmy, či příznivé množství počtu odborných pojmů v textu, ještě není zárukou didakticky kvalitní učebnice. ... didakticky kvalitní učebnice je taková, která je napsána textem, který odpovídá dosavadnímu stupni vývoje jazykových a komunikačních kompetencí žáka. Tento text musí být navíc ještě vhodně a přehledně členěn.“

Konkrétní hodnoty počítaných koeficientů pro různé učebnice, vyučované předměty a ročníky uvádějí různí autoři ve svých publikovaných pracích.

Janoušková (2007, s. 111) říká, že optimální hodnoty jednotlivých koeficientů je obtížné stanovit, lze spíše vycházet z údajů zjištěných v předchozích výzkumech. Dále zmiňuje, že na základě četných analýz doporučuje J. Průcha stanovit maximální hodnoty T pro jednotlivé ročníky základní školy. Např. pro čtvrtý ročník $T = 22$ bodů, pro pátý ročník $T = 24$ bodů. Konstatuje, že v učebnicích pro ZŠ se empirické hodnoty pohybují v mezích

$T = 27$ až 63 bodů, v učebnicích 1. ročníku SOU v mezích $T = 26$ až 49 bodů. Nejvyšší dosud zjištěná hodnota $T = 75,4$ bodů byla naměřena v učebnici lékařské chemie a biochemie (Průcha, 1998). Hodnocení (Pluskal, 1996) tématického celku Atmosféra určeného pro pátý ročník ZŠ bylo zjištěno $42,09$ bodů a pro celou učebnici pak $35,35$ bodů.

Vlastním měřením Janoušková hodnotí 14 učebnic zeměpisu pro střední školy. Míra **T_s** a **T_p** se u ní pohybuje mezi hodnotami $T_s = 14,66$ až $25,05$ bodů, $T_p = 19,86$ až $30,74$ bodů a celková $T = 35,23$ až $49,25$ bodů. Hustota odborné informace posouzená koeficientem **i** a **h** je v rozmezí $i = 10,94$ až $23,86$ %, $h = 31,45$ až $63,23$ %; Janoušková (2006, s. 82) uvádí pro hodnocené učebnice hodnoty celkového koeficientu didaktické vybavenosti $E = 33,3$ až $66,7$ %.

Weinhöfer (2007) analyzuje čtyři vybrané učebnice zeměpisu pro základní školy (tři pro šestý ročník, jednu pro osmý ročník) a dochází k hodnotám $T_s = 7,48$ až $14,55$ bodů, $T_p = 17,34$ až $23,18$ bodů, $T = 24,82$ až $37,73$ bodů, $i = 9,6$ až 16 %, $h = 27$ až 44 %. Nejvyšších hodnot koeficientů dosahovala učebnice pro osmý ročník. V závěru konstatuje, že ve srovnání s učebnicemi pro 6. ročník používanými v 80. letech 20. století jsou posuzované dnešní učebnice psány poměrně málo obtížným textem.

3 Analýza dostupných učebnic pro výuku geografie místního regionu metodou výpočtu koeficientů T a E

Pro hodnocení byly vybrány učebnice, které jsou určeny pro výuku problematiky místního regionu; nabídka učebnic zabývajících se tímto tématem je však omezená, proto byly zvoleny níže uvedené učebnice (mají schvalovací doložku MŠMT).

Učebnice 1:

VENCÁLEK, Jaroslav a kol. *Severní Morava a české Slezsko: geografie místního regionu pro základní školy*. Český Těšín: Olza, 1995.

Učebnice 2:

KÜHNLOVÁ, Hana. *Tady jsem doma: aneb Poznej dobře svoje bydliště*. Český Těšín: MOBY DICK, 1998. ISBN 80-86237-02-8.

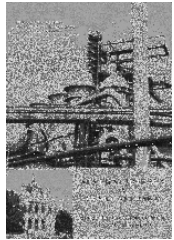
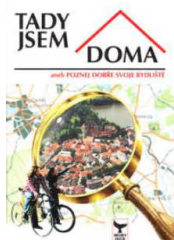
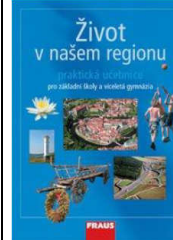
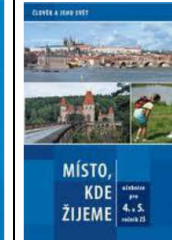
Učebnice 3:

KÜHNLOVÁ, Hana. *Život v našem regionu: pracovní učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007. ISBN 978-80-7238-489-1.

Učebnice 4:

SMOLOVÁ, Irena a Zdeněk SZCZYRBA. *Místo, kde žijeme: Učebnice pro 4. a 5. ročník základní školy*. Olomouc: Prodos, 2008. ISBN 978-80-7230-221-5.

Tab. 4 Hodnocení didaktické vybavenosti učebnice

	1	2	3	4
Strukturní komponenty učebnice				
I. Aparát prezentace učiva				
a) verbální komponenty				
výkladový text prostý	A	A	A	A

výkladový text zpřehledněný (přehledová schémata, tabulky aj. k výkladu učiva)	A		A	A
shrnutí učiva k celému ročníku				A
shrnutí učiva k tématům (kapitolám, lekcím)				A
shrnutí učiva k předchozímu ročníku				A
doplňující texty (dokumentační materiál, citace z pramenů, statistické tabulky aj.)	A		A	A
poznámky a vysvětlivky				
podtexty k vyobrazení	A	A	A	A
slovníčky pojmů, cizích slov aj. (s vysvětlením)				A
<i>b) obrazové komponenty</i>				
umělecká ilustrace		A	A	
nauková ilustrace, schematické kresby, modely		A	A	A
fotografie	A	A	A	A
mapy, kartogramy, plánky, grafy, diagramy aj.	A	A	A	A
obrazová prezentace barevná (tj. použití nejméně jedné barvy odlišné od barvy běžného textu)	A	A	A	A
II. Aparát řídicí učení				
<i>c) verbální komponenty</i>				
předmluva (úvod do předmětu, ročníku pro žáky)	A	A	A	A
návod k práci s učebnicí (pro žáky a/nebo pro učitele)		A		
stimulace celková (podněty k zamyšlení, otázky aj. před celkovým učivem ročníku)			A	A
stimulace detailní (podněty k zamyšlení, otázky aj. před nebo v průběhu lekcí, témat)	A	A	A	A
odlišení úrovní učiva (základní – rozšiřující, povinné – nepovinné apod.)			A	
otázky a úkoly za témata, lekcemi	A		A	A
otázky a úkoly k celému ročníku (opakování)				A
otázky a úkoly k předchozímu ročníku (opakování)				
ilustrace k úkolům komplexnější povahy (návody k pokusům, laboratorním pracím, pozorováním aj.)		A	A	

náměty pro mimoškolní činnost s využitím učiva (aplikace)		A	A	
explicitní vyjádření cílů učení pro žáky			A	A
prostředky a/nebo instrukce k sebehodnocení pro žáky (testy a jiné způsoby hodnocení výsledků učení)	A			
výsledky úkolů a cvičení (správná řešení, správné odpovědi)				
odkazy na jiné zdroje informací (bibliografie, doporučená literatura aj.)			A	A
d) obrazové komponenty				
grafické symboly vyznačující určité části textu (poučky, pravidla, úkoly, cvičení aj.)		A	A	A
užití zvláštní barvy pro určité části verbálního textu				A
užití zvláštního písma pro určité části verbálního textu		A	A	A
využití přední nebo zadní obálky pro schémata, tabulky				

III. Aparát orientační				
e) verbální komponenty				
obsah učiva	A	A	A	A
členění učebnice na tematické bloky, kapitoly, lekce aj.	A	A	A	A
marginálie, výhmaty, živá záhlaví aj.			A	A
rejstřík (věcný, jmenný, smíšený)				

Zdroj: Vlastní zpracování dle Průcha (1998), s. 141-142

A ... komponenta je v učebnici zastoupena

Tab. 5 Výsledky hodnocení učebnic podle obtížnosti textu dle míry **T** a didaktické vybavenosti **E**

Učebnice	Analýza obtížnosti textu				
	T _s	T _p	T	i (%)	h (%)
1	23,16	25,11	48,27	20,29	56,06
2	19,96	20,53	40,50	9,90	26,50
3	22,82	21,64	44,46	13,67	38,27
4	9,65	27,50	37,15	25,15	71,59

Zdroj: Vlastní zpracování dle Průcha (1998)

Tab. 6 Výsledky hodnocení učebnic podle obtížnosti textu dle didaktické vybavenosti **E**

Učebnice	Měření didaktické vybavenosti					
	E I (%)	E II (%)	E III (%)	E v (%)	E o (%)	E (%)
1	50,0	22,2	50,0	37,0	33,3	36,1
2	50,0	38,8	50,0	33,3	77,7	44,4
3	64,3	61,1	75,0	59,3	77,8	63,9
4	85,7	55,6	75,0	66,7	77,8	69,4

Zdroj: Vlastní zpracování dle Průcha (1998)

3.1 Příklad výpočtu koeficientů **T** a **E** pro konkrétní učebnici

Zvolená učebnice

VENCÁLEK, Jaroslav a kol. *Severní Morava a české Slezsko: geografie místního regionu pro základní školy*. Český Těšín: Olza, 1995.

3.1.1 Měření didaktické vybavenosti učebnice

Dle **Tab. 4** byla pro hodnocenou učebnici zjištěna přítomnost verbálních a obrazových komponentů, z jejich počtů lze zjistit jednotlivé koeficienty **E**.

Koeficient využití aparátu prezentace učiva $E I = \frac{7}{14} \cdot 100 = 50 \%$

Koeficient využití aparátu řídicího učení $E II = \frac{4}{18} \cdot 100 = 22,2 \%$

Koeficient využití aparátu orientačního $E III = \frac{2}{4} \cdot 100 = 50 \%$

Koeficient využití verbálních komponentů $E v = \frac{10}{27} \cdot 100 = 37,0 \%$

Koeficient využití obrazových komponentů $E o = \frac{3}{9} \cdot 100 = 33,3 \%$

Celkový koeficient didaktické vybavenosti učebnice $E = \frac{13}{36} \cdot 100 = 36,1 \%$

3.1.2 Analýza obtížnosti textu učebnice

Průcha (1998) vybírá pro vlastní analýzu obtížnosti textu (učebnice) z daného textu (učebnice) 5 vzorků výkladového textu o rozsahu 200 slov; pokud se dvousté slovo

nekrylo s koncem věty, dopočítal se vzorek až k nejbližšímu konci věty. Vzorky byly voleny tak, že pokrývaly celý posuzovaný text (učebnici) a tvořily souvislý text.

Definice termínů slovo, věta, pojem, odborný pojem, ... dle Průchy (1998).

Vybrané hodnocené vzorky textu viz Příloha 1.

Výpočet stupně syntaktické obtížnosti T_s

počet slov $\Sigma N = 1025$

počet vět $\Sigma V = 56$

počet sloves $\Sigma U = 81$

průměrná délka věty $V = \frac{\Sigma N}{\Sigma V} = \frac{1025}{56} = 18,31$

průměrná délka větných úseků $U = \frac{\Sigma N}{\Sigma U} = \frac{1025}{81} = 12,65$

syntaktická obtížnost textu $T_s = 0,1 \cdot V \cdot U = 0,1 \cdot 18,31 \cdot 12,65 = 23,16$ bodů

Výpočet stupně sémantické obtížnosti T_p

počet slov $\Sigma N = 1025$

počet všech pojmů $\Sigma P = 371$

počet běžných pojmů $\Sigma P_1 = 163$

počet odborných pojmů $\Sigma P_2 = 97$

počet faktografických pojmů $\Sigma P_3 = 69$

číselné údaje $\Sigma P_4 = 42$

opakované pojmy $\Sigma P_5 = 35$

Sémantická obtížnost textu

$T_p = 100 \cdot \frac{\Sigma P}{\Sigma N} \cdot \frac{\Sigma P_1 + 3\Sigma P_2 + 2\Sigma P_3 + 2\Sigma P_4 + \Sigma P_5}{\Sigma N} = 100 \cdot \frac{371}{1025} \cdot \frac{163 + 3 \cdot 97 + 2 \cdot 69 + 2 \cdot 42 + 35}{1025} = 25,11$
bodů

Výpočet stupně celkové obtížnosti T

Celková obtížnost textu

$T = T_s + T_p = 23,16 + 25,11 = 48,27$ bodů

Výpočet koeficientů hustoty odborné informace **i, h**

Koeficient hustoty odborné informace

$$i = 100 \cdot \frac{\Sigma P_2 + \Sigma P_3 + \Sigma P_4}{\Sigma N} = 100 \cdot \frac{97 + 69 + 42}{1025} = 20,29 \%$$

$$h = 100 \cdot \frac{\Sigma P_2 + \Sigma P_3 + \Sigma P_4}{\Sigma P} = 100 \cdot \frac{97 + 69 + 42}{371} = 56,06 \%$$

4 Systém kurikulárních dokumentů a postavení problematiky místního regionu

4.1 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu

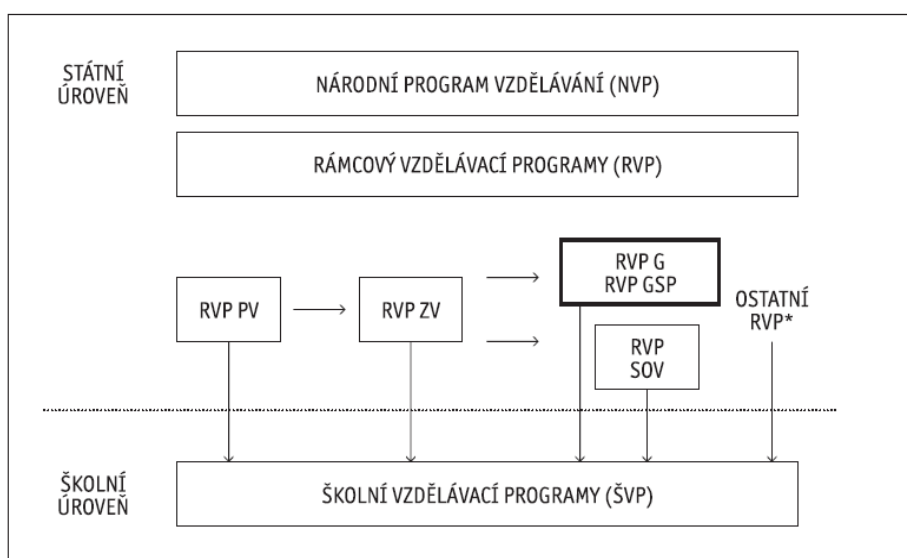
Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen „školský zákon“), zavádí do vzdělávací soustavy nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let.

Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání (NPV) a rámcové vzdělávací programy (RVP).

Zatímco NPV formuluje požadavky na vzdělávání, které jsou platné v počátečním vzdělávání jako celku, RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy (pro předškolní, základní a střední vzdělávání). Zdůrazňují klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě, zařazují jako závaznou součást vzdělávání průřezová témata s výrazně formativními funkcemi; formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání.

Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. Školní vzdělávací program si vytváří každá škola podle zásad stanovených v příslušném RVP (RVP G, 2007, s. 5).

Systém kurikulárních dokumentů zobrazuje **Obr. 1**.

Obr. 1 Systém kurikulárních dokumentů v ČR
Zdroj: RVP G (2007), s. 5

Legenda: RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání; RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia; RVP GSP – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou; RVP SOV – Rámcový vzdělávací program (programy) pro střední odborné vzdělávání.

* Ostatní RVP – rámcové vzdělávací programy, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon.

Vzhledem k tomu, že se na nižším stupni víceletých gymnázií realizuje základní vzdělávání, a žáci zde vzdělávání tak plní povinnou školní docházku, řídí se vzdělávání na nižším stupni víceletých gymnázií **Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání** (RVP ZV). **Rámcový vzdělávací program pro gymnázia** (RVP G) se vztahuje pouze na vzdělávání ve čtyřletých gymnáziích a na vzdělávání na vyšším stupni víceletých gymnázií (RVP G, 2007, s. 7).

4.2 Zařazení tématu místního regionu do výuky dle RVP

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti **vzdělávacích oblastí**, na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií je v RVP G orientačně rozdělen do osmi vzdělávacích oblastí.

Jednotlivé **vzdělávací oblasti** jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory.

4.2.1 Základní vzdělávání

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je téma místního regionu začleněno na 1. stupni základního vzdělávání do vzdělávací oblasti **Člověk a jeho svět**; tato oblast je jedinou vzdělávací oblastí RVP ZV, která je koncipována pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání. Dále je pak členěna do pěti tematických okruhů.

V tematickém okruhu **Místo, kde žijeme** se žáci učí na základě poznávání nejbližšího okolí, vztahů a souvislostí v něm chápat organizaci života ve společnosti. Učí se do tohoto každodenního života vstupovat s vlastní aktivitou a představami, hledat nové i zajímavé věci a bezpečně se v tomto světě pohybovat. Kromě jiného je důraz kladen na praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků. Různé činnosti a úkoly by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi (RVP ZV, 2007, s. 37).

Očekávané výstupy tématického okruhu **Místo, kde žijeme**

žák

- vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí
- začlení svou obec (město) do příslušného kraje a obslužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě)
- rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost
- určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu
- určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě
- rozlišuje mezi náčrtky, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokoulí
- vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického
- zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích
- rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam (RVP ZV, 2007, s. 39).

Na 2. stupni základního vzdělávání je téma místního regionu začleněno do vzdělávací oblasti Člověk a příroda, do vzdělávacího oboru Zeměpis (ten je zde zařazen z důvodu vzdělávacího obsahu, který má přírodovědný i společenskovední charakter a je v zájmu zachování celistvosti oboru umístěn celý do této vzdělávací oblasti).

Vzdělávací oblast Člověk a příroda navazuje na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, která na elementární úrovni přibližuje přírodovědné poznávání žákům 1. stupně základního vzdělávání.

Vzdělávací obor Zeměpis (Geografie) se dále člení na okruhy, kde v okruhu Česká republika je zařazena problematika výuky tématu místního regionu. Učivem dle RVP ZV je zde určování zeměpisné polohy, stanovení kritérií pro vymezení místního regionu, vztahy k okolním regionům, základní přírodní a socioekonomické charakteristiky s důrazem na specifika regionu důležitá pro jeho další rozvoj (potenciál x bariéry) (RVP ZV, 2007).

Očekávané výstupy tématického okruhu Česká republika

žák

- vymezí a lokalizuje místní oblast (region) podle bydliště nebo školy
- hodnotí na přiměřené úrovni přírodní, hospodářské a kulturní poměry místního regionu, možnosti dalšího rozvoje, přiměřeně analyzuje vazby místního regionu k vyšším územním celkům
- hodnotí a porovnává na přiměřené úrovni polohu, přírodní poměry, přírodní zdroje, lidský a hospodářský potenciál České republiky v evropském a světovém kontextu
- lokalizuje na mapách jednotlivé kraje české republiky a hlavní jádrové a periferní oblasti z hlediska osídlení a hospodářských aktivit
- uvádí příklady účasti a působnosti České republiky ve světových mezinárodních a nadnárodních institucích, organizacích a integracích států (RVP ZV, 2007, s. 63).

Výuka tématu místní krajina se zaměřením na terénní výuku je v RVP ZV zařazena na 2. stupni do vzdělávací oblasti Člověk a příroda, okruhu **Terénní geografická výuka, praxe a aplikace**.

Očekávané výstupy tématického okruhu jsou

žák

- ovládá základy praktické topografie a orientace v terénu
- aplikuje v terénu praktické postupy při pozorování, zobrazování a hodnocení krajiny
- uplatňuje v praxi zásady bezpečného pohybu a pobytu ve volné přírodě

Výuka je zaměřena na cvičení a pozorování v terénu místní krajiny a absolvování geografické exkurze. Zde se provádí úkoly se zaměřením na orientační body, jevy, pomůcky a přístroje, stanoviště; určování hlavních a vedlejších světových stran, pohyb podle mapy a azimutu, odhad vzdáleností a výšek objektů v terénu; jednoduché panoramatické náčrtky krajiny, situační plány, schematické náčrtky pochodové osy, hodnocení přírodních jevů a ukazatelů (RVP ZV, 2007, s. 63).

4.2.2 Vzdělávání na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií

Při vzdělávání **na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií** je téma místního regionu začleněno do vzdělávací oblasti Člověk a příroda, do vzdělávacího oboru Geografie (vzdělávací obsah přírodovědného i společenskovedního

charakteru oboru Geografie byl v zájmu zachování jeho celistvosti zařazen do této vzdělávací oblasti).

Vzdělávací obor Geografie se dále člení na okruhy, kde v okruhu **Regiony** je zařazena problematika výuky tématu místního regionu (RVP G, 2007).

Očekávané výstupy výuky jsou

žák

- rozlišuje na konkrétních územních příkladech mikroregionální, regionální, státní, makroregionální a globální geografickou dimenzi
- vymezí místní region (podle bydliště, školy) na mapě podle zvolených kritérií, zhodnotí přírodní, hospodářské a kulturní poměry mikroregionu a jeho vazby k vyšším územním celkům a regionům
- zhodnotí polohu, přírodní poměry a zdroje České republiky
- lokalizuje na mapách hlavní rozvojová jádra a periferní oblasti České republiky, rozlišuje jejich specifika
- lokalizuje na mapách makroregiony světa, vymezí jejich hranice, zhodnotí jejich přírodní, kulturní, politické a hospodářské vlastnosti a jednotlivé makroregiony vzájemně porovná

Učivo zahrnuje

místní region – možnosti rozvoje mikroregionu, strategické a územní plánování;

Česká republika – hospodářské a politické postavení České republiky v Evropě a ve světě, charakteristiky obyvatelstva a sídel, transformační ekonomické procesy, struktura hospodářství, regiony, euroregiony; makroregiony světa – jádra, periferie, modelový region, modelové problémy s důrazem na Evropu a Evropskou unii (RVP G, 2007, s. 36).

Výuka tématu místní krajina se zaměřením na terénní výuku je v RVP G zařazena do vzdělávací oblasti Člověk a příroda, okruhu **Geografické informace a terénní vyučování**.

Očekávané výstupy okruhu jsou

žák

- používá dostupné kartografické produkty a další geografické zdroje dat a informací v tištěné i elektronické podobě pro řešení geografických problémů
- orientuje se s pomocí map v krajině

- používá s porozuměním vybranou geografickou, topografickou a kartografickou terminologii
- vytváří a využívá vlastní mentální schémata a mentální mapy pro orientaci v konkrétním území
- čte, interpretuje a sestavuje jednoduché grafy a tabulky, analyzuje a interpretuje číselné geografické údaje

Učivo:

geografická kartografie a topografie, geografický a kartografický vyjadřovací jazyk, geografické informační a navigační systémy, terénní geografická výuka, praxe a aplikace – geografické exkurze a terénní cvičení lze vhodně přizpůsobit tématu místní region (RVP G, 2007, s. 36).

5 Návrh učebního textu „Geografie Novojičínska“

5.1 Výchozí předpoklady tvorby učebního textu

Vlastní tvorba učebního textu navazuje na teoretickou část práce, která je obsažena v předchozích kapitolách. Ta měla teoreticky připravit na zpracování, které by co nejvíce splňovalo nároky, které jsou kladeny na učební texty z hlediska odbornosti, náročnosti textu a didaktické vybavenosti. Přispět k tomu mělo i studium a hodnocení současných dostupných učebnic, zabývajících se stejným nebo podobným tématem. Získané odborné poznatky pak napomohly k vytvoření učebního textu „Geografie Novojičínska“.

5.2 Učební text

GEOGRAFIE NOVOJIČÍNSKA

Milí žáci,

dostává se vám do rukou učebnice, která není určena žákům jediného ročníku, ale může být využita všude tam, kde se chcete něco dovědět nebo se učíte o místním regionu – místě, kde žijete, kde je váš domov nebo vaše škola. Region Novojičínska, často spojován s administrativním uspořádáním okresu Nový Jičín, se vyznačuje nejen bohatostí a pestrostí krajiny a jejich proměn, ale i množstvím vývojových změn, jimiž procházeli naši předkové a kterých jsme svědky i my, aniž je ale podstatněji vnímáme. O krajině, v níž jste se narodili, v níž bydlíte a chodíte do školy, byste měli vědět co nejvíce. Nepůjde však jen o to, abyste dokázali pojmenovat potok nebo řeku protékající vaší obcí, ale půjde o mnohem více. Poznáním svého bydliště, porozuměním jevům, procesům a vztahům, které v krajině a mezi lidmi vznikají, působí a zanikají, budujete svůj vztah k přírodě, k rodišti, zájem o rozvoj vaší obce i vztah k sobě samým či ostatním lidem. Na stránkách této učebnice se seznámíte s velkým množstvím činitelů, které se spolupodíleli na utváření regionu Novojičínska. Některé jevy budou popsány obecněji, jiné naopak s výrazným regionálním zaměřením. Jednotlivým tématům je věnována vždy celá kapitola, obsahující vedle textu a obrazových příloh i otázky. K jejich zodpovězení budete často potřebovat turistické mapy, školní atlas, ale i sdělení rodičů nebo informaci učitele.

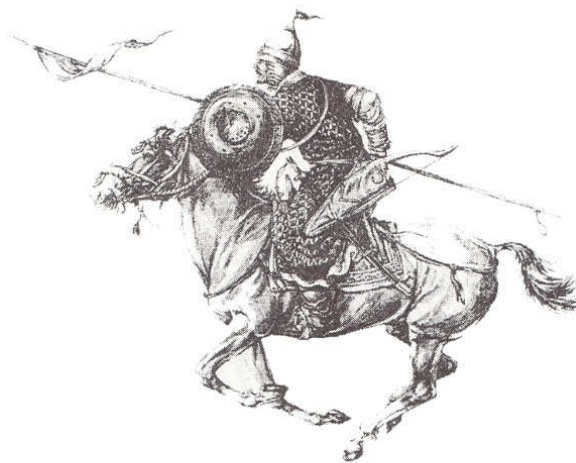
Ať se vám putování regionem Novojičínska líbí a umožní se dovědět hodně o minulosti a porozumět současnosti místa, kde žijete.

Autorka

Báje a pověsti o našem kraji

A jak viděli místa, ve kterých prožili většinou celý svůj život, naši předci? To si můžeme domyslet z bájí a pověstí, které si o některých z nich vytvořili.

V květnu roku 1421 přepadávali Moravu krutí Tataři. Vtrhli také do starého městečka **Štramberka**. Vyděšení obyvatelé hledali útočiště na nepřístupné hoře Kotouč, kterou Tataři obklíčili a chystali se k útoku. V noci, před svátkem Nanebevstoupení Páně, se však strhla bouře s přívalem vod. Ukrytí křesťané toho využili, prokopali hráze rybníka a tatarské ležení zatopili. Po opadnutí vod bylo v prostorách tábora

Obr. 1 Tatarský bojovník

pohanů nalezeno několik pytlů s nasolenými lidskýma ušima, které měli Tataři odevzdat svému chánovi na důkaz poroby křesťanů. Dodnes se na památku těchto událostí koná ve Štramberku tradiční pouť, ke které neodmyslitelně patří pečení „štramberských uší“.

Nedaleké skalisko mezi Štramberkem a Kopřivnicí si předci vysvětlovali takto:

*„Za davnych časuv žila v Lidečku jedna děvucha. Ale ta děvucha chcela se dat zapsat' čertovi, esi obrati vodu, co tече Lidečkem, aby těkla hore dědinu, eš kohut zakokyryka. Čert začal obirať kameni, a dyž už měl velku zed', ešče mu chybělo do prostředka. Tak šel pro ty kameně a ulomil je z Kotuča. Jak už byl u tej zdi, kohut zakokyrykal. Čert se rozhněval a mrštil těma kameňama. Jeden odletěl do Raškovca a to je Raškuv kameň, druhy na Vaňovu rolu a to je **Vaňuv kameň**.“* To je také důvod, proč se kamenu říká i Čertův kámen.

Hora **Radhošť**, na dohled od Štramberka, má velmi bohatou mystickou tradici. Nejprve byla posvátným místem starých Slovanů, mocný, rohatý Radegast byl jejich hlavním bohem. Ve středověku se hora považovala za oblíbené místo konání čarodějnických sabatů. Čarodějnice se prý o filipojakubské noci slétaly na tamější Skalíkovu louku.

Původní Radegastova obří socha prý byla vyřezána ze dřeva, na sobě měla pancíř z ryzího zlata a na hlavě strašlivou helmu. Byla součástí svatyně, kde byli, kromě zvířat, obětováni snad i lidé. Věřozvěsti Cyril a Metoděj přikázali pohanskou modlu strhnout, rozsekat a spálit, pohanští kněží ji ale zachránili a ukryli ji někde uvnitř hory, v podzemní svatyni. Dvnitř svatyně je prý možné se dostat hlubokou propastí, tzv. Radochovou studnou, na cestě k ní je třeba překonat podzemní říčku. To není vůbec jednoduché, protože přes ni vede jen jediná uzoučká lávka a tu střeží drak a velký černý pes. Jan Šebesta v roce 1830 v rukopise uloženém dnes ve Vlastivědném muzeu v Olomouci varuje: „*Na špici tej lávky nevstupuj! Neb za ni leží drak, od kterého jde drát. Když se drátu dotkneš, vyskočí ten drak tebe naprotiv, ačkoliv jenom kumštem, tj. vymyšlino ten drak.*”

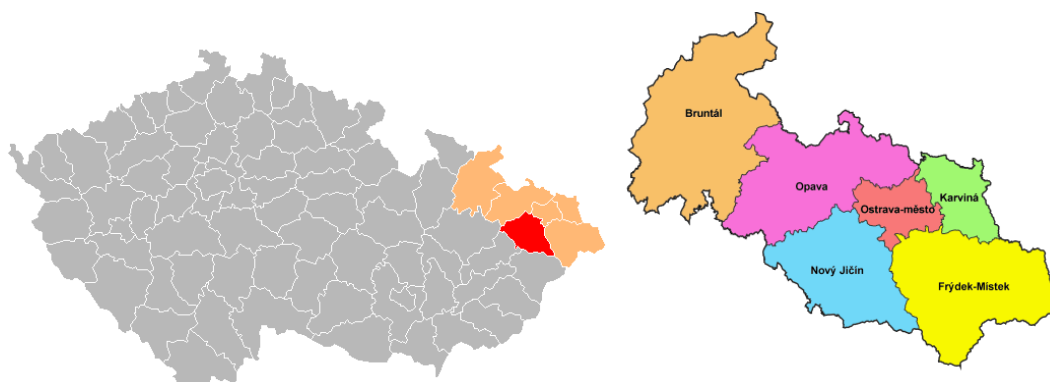

Obr. 2 Socha pohanského boha Radegasta z roku 1931 od Albína Poláška

I. VYMEZENÍ OBLASTI

Okres Nový Jičín leží v jižní části ostravské průmyslové aglomerace. Svou rozlohou se řadí spíše mezi menší okresy České republiky. Je okresem průmyslově zemědělským. Bezprostřední kontakt s ostravskou průmyslovou aglomerací umožnil rozvoj rozsáhlé průmyslové výroby, převážně strojírenské. Ta je soustředěna do městských center (Kopřivnice, Nový Jičín, Studénka, Frenštát p. R., Příbor, Mošnov). Bohatost srážek a poměrně kvalitní zemědělská půda v nižších polohách (hnědozemě a hnědé půdy) dávají dobrý předpoklad pro zemědělskou výrobu. Strategická poloha okresu v koridoru Moravské brány předurčuje budování významných zařízení technické infrastruktury celostátního i mezinárodního významu, jako jsou dálnice z Brna do Ostravy, železniční vysokorychlostní trať a přenosové energetické sítě. Letecký provoz je dislokován na letišti v Mošnově.

Okres Nový Jičín se nachází v **Moravskoslezském kraji** ve východní části České republiky na hranici s Olomouckým a Zlínským krajem mezi 17°40'56" a 18°17'37" východní zeměpisné délky (západně od Spálova, východně od vrcholu Tanečnice) a mezi 49°28'59" a 49°49'25" severní zeměpisné šířky (u sochy Radegasta na radhošťském hřebenu, na potoce Sedina severně od obce Výškovice). Délka okresní hranice je 189 km, na severozápadě s okresem Opava 52 km, na severovýchodě s okresem Ostrava-město 17,5 km, na východě s okresem Frýdek-Místek 42,5 km, na jihu s okresem Vsetín 34 km, na západě s okresy Přerov 38 km a Olomouc 5 km.¹

Obr. 3 Poloha okresu Nový Jičín v rámci ČR a Moravskoslezského kraje

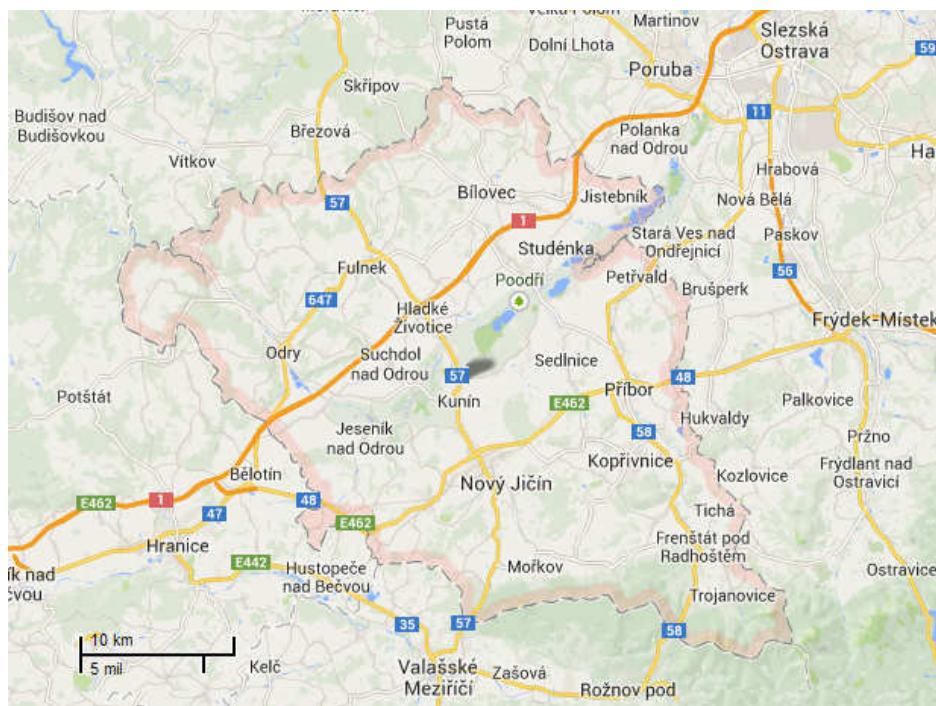
Území okresu má zhruba tvar pravoúhlého trojúhelníka s vně vydutou přeponou a svou rozlohou 882 km² se řadí spíše mezi menší okresy České republiky. Na zemědělskou půdu připadá 566 km², na lesní půdu 202 km². Podle sčítání lidu v roce 2011 má **148 074 obyvatel**, hustota zalidnění je **172 obyvatel na km²**.

Většina území má **pahorkatinný ráz** s průměrnou nadmořskou výškou 681 m, s výškovým rozdílem nejvyššího a nejnižšího místa okresu 896 m (233 m n. m. u Jistebnických rybníků a 1 129 m n. m. výšková kóta Radhoště).

Historicky patří Novojičínsko k **Moravě**. V současnosti se okres administrativně člení do **54 obcí**, z toho je **9 měst**. Centrem novojičínského regionu je město Nový Jičín.

I přesto, že počtem obyvatel kolem 150 tis. je druhým nejmenším okresem v rámci kraje, v rámci republiky mu patří 16. místo mezi všemi 76 okresy.

¹ Délky hranic jsou platné před 1. 1. 2007, tj. před oddělením obcí Vřesina, Klimkovice, Olbramice a Zbyslavice.

Obr. 4 Okres Nový Jičín na mapě

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Zeměpisné souřadnice, nadmořská výška, Čechy a Morava, kraje a okresy České republiky, rozloha a počet obyvatel, nejvyšší a nejnižší bod České republiky.

Otázky a úkoly:

1. Se kterými kraji sousedí Moravskoslezský kraj?
 2. Kolik a které okresy jsou v Moravskoslezském kraji?
 3. Se kterými okresy sousedí okres Nový Jičín? Se kterým má nejdelší a nejkratší hranici?
 4. Jakou rozlohu a kolik obyvatel má okres Nový Jičín?
 5. Jaká je nadmořská výška a kde se nachází nejnižší a nejvyšší místo Novojičínska?
 6. Kolik obcí je v okrese Nový Jičín?
 7. Na mapě novojičínského regionu najděte svou obec, ve které žijete.
-

II. PŘÍRODNÍ PODMÍNKY

1 Základní geologický vývoj okresu Nový Jičín

Pestrá geologická stavba, složitý geomorfologický vývoj a na nich závislé utváření a rozložení tvarů nynějšího povrchu na území okresu jsou podmíněny jeho polohou na rozhraní předprvohorního a prvohorního Českého masívu a druhohorní a třetihorní Karpatské soustavy, oddělených tektonickými sníženinami Moravské brány a Ostravské pánve. Území prošlo variským (hercynským) a alpínským vrásněním (orogenezí) s přeměnou hornin a s velkými tektonickými deformacemi, obdobími poměrného tektonického klidu se zarovnáváním zvrásněných a rozlámaných struktur, obdobími mořských záplav a konečně nejméně dvěma obdobími zalednění.

Území Novojičínska leží v geomorfologicky velmi členité a různorodé krajině. Stýkají se zde dvě základní geologické jednotky, které tvoří západní Evropu.

Menší **severní část okresu** tvoří **Český masív**, který je součástí prvohorního variského horstva. To se táhne po zemském povrchu z Bretaně přes severní území Francie, Belgie a větší část Spolkové republiky Německo a dále přes celou Českou republiku až po styk s alpsko-karpatskou soustavou, pod kterou se noří a pokračuje dále k jihovýchodu jako její hluboký podklad až po hranici České republiky se Slovenskem.

Větší **jižní část Novojičínska** náleží **Vnějším Západním Karpatům**, které představují část nejsevernějšího segmentu rozsáhlé alpsko-karpatské soustavy, která se táhne ze Severní Afriky a Španělska, přes Itálii, Švýcarsko, jižní část Spolkové republiky Německo a Rakouska

Obr. 5 Postavení Českého masívu a Západních Karpat v Evropě

přes východní část České republiky, Slovensko a Polsko na jihozápadní Ukrajinu a do Rumunska a dále přes Balkán, Turecko do Asie. Toto horstvo se vyvrásnilo v druhohorách a třetihorách a jeho intenzivní vývoj místy pokračuje ještě dnes.

Obě horstva se v pásmu širokém několik desítek kilometrů (místně od Moravské brány po údolí Váhu) **vzájemně překrývají**.

Na **rozhraní** těchto horských soustav vzniklo v mladších třetihorách **pásmo tzv. předhlubní**, jejichž vznik a vývoj geologicky ovlivnil vývoj a charakter širší oblasti na jejich styku.

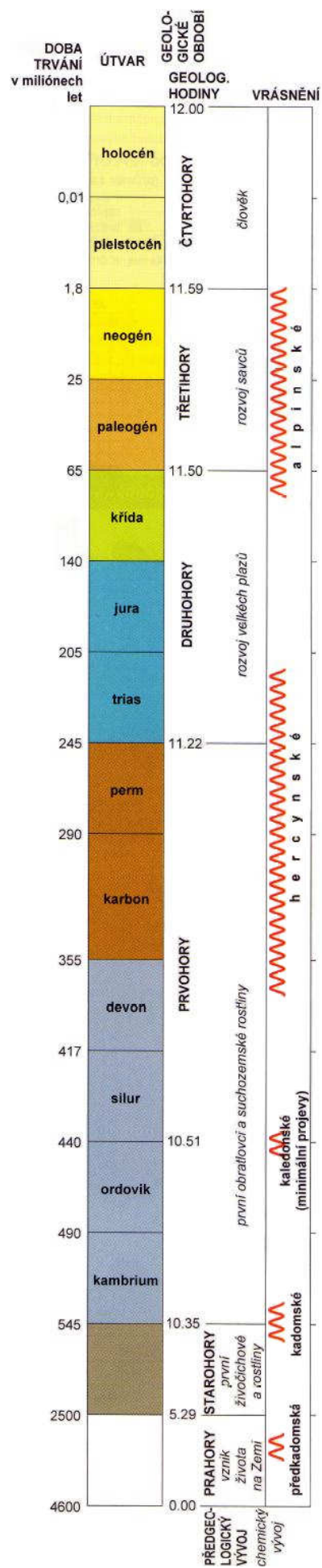
Ve **čtvrtohorách** byla část území dnešního Novojičínska přímo zasažena **kontinentálním ledovcem**, který se sem rozšířil ze Skandinávie. Zbývající území okresu postihly geologické pochody spojené s tuhými mrazy. Na čtvrtohorní modelaci, která dala dnešní vzhled krajině, se dále podílely ještě voda a vítr.

Každá z těchto geologicky zcela rozdílných oblastí se skládá z jiných hornin a to se osobitým způsobem projevuje i ve tvářnosti území novojičínského okresu.

1.1 Variské horstvo

Vznik v prvohorách před 545–248 miliony lety. Nachází se v severní části území Novojičínska na povrchu, v jižní části území tvoří hlubší podklad.

Hluboké vrty a geofyzikální měření prokázaly, že dosud nejhlubší známý podklad celého území tvoří **předprvohorní krystalické břidlice** (starší než 600 milionů let), které byly zvrásněny na **rozhraní prahor a prvohor**. Při tomto vrásnění vznikla rozsáhlá pevnina, která se po dlouhou dobu uplatňovala jako významný prvek cele oblasti. Zvláště stabilní byla její

Obr. 6 Stratigrafická tabulka

část, ležící zhruba na východ od spojnice Orlová–Kozlovice, která se někdy označuje jako **hornoslezský blok**. Od vrásnění, až snad na krátký časový úsek v nejstarších prvohorách, v **kambriu**, bylo předprvohorně zvrásněné území téměř po dvě stovky milionů let, až do staršího **devonu, souší**.

Asi před 390 miliony let, v **devonu**, tuto souš zaplavilo postupně moře, ve kterém se nejprve usadily ve **středním devonu křemenné pískovce** a po nich **vápence**, které vznikly v mělkém, teplém moři. Některé tyto vápence, podle nalezených zkamenělin, představují zkamenělé korálové útesy. **Devonské moře** se prohlubovalo od východu směrem k západu. V dnešním Nížkém Jeseníku se již v **nejvyšším devonu a spodním karbonu** ukládaly uloženiny, vyznačující se mnohonásobným opakováním drob a břidlic. Tyto uloženiny se nazývají **kulm**.

Obr. 7 Dvě úplné, krásně vypreparované misky hřebenatek (Štramberk – Kotouč)

Obr. 8 Kompletní schránka se zachovalými nejstaršími i nejmladšími závití. (Štramberk – Kotouč)

Spodnokarbonské (kulmské) moře se postupně změlčovalo a zanikalo. Usazování pískovců a jílovců se poznenáhlu přesouvalo i k východu tam, kde se i počátkem spodního karbonu usazovaly ještě vápence. Když v nejspodnější části svrchního karbonu moře z této oblasti ustoupilo, vytvořila se tu rozsáhlá delta, ve které, zprvu na okraji moře a později i v její vnitřní části, vznikaly **uhelné sloje**, které daly vznik bohatým ložiskům **hornoslezské kamenouhelné pánve**.

Uhlonosný svrchní karbon je vyvinut ve východní části území okresu Nový Jičín, **východně od spojnice Ostrava-Poruba – Nový Jičín – Valašské Meziříčí**. Největší uhelné zásoby na území okresu leží v okolí **Frenštátu pod Radhoštěm**.

1.2 Vnější Západní Karpaty

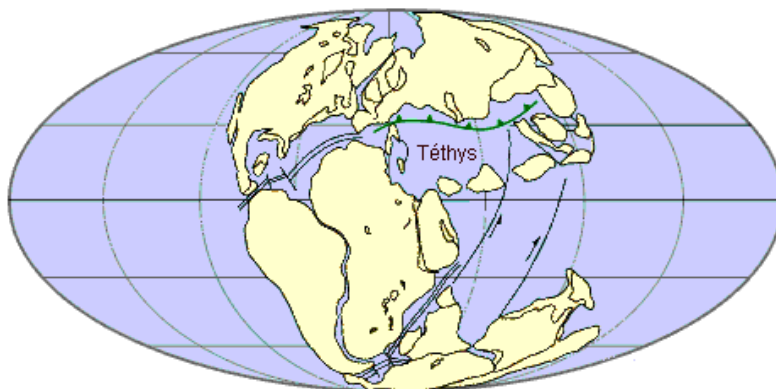
Vývoj v druhohorách a třetihorách, období před 248–24 miliony let. Jako svrchní stavba se nachází v jižní části okresu Nový Jičín.

Jižní část území okresu Nový Jičín prodělala v druhohorách a v třetihorách zcela odlišný, mnohem složitější vývoj než část severní. Jižní území, které dnes leží pod karpatskými příkrovy, bylo tehdy předpolím vznikajícího alpínského pohoří, v našem případě **Západních Karpat**. Vlastní sedimentační pánve, ve kterých se usazovaly horniny dnes tvořící **Moravskoslezské Beskydy** a jejich podhůří, ležely dál směrem k jihovýchodu desítky až stovky kilometrů. Odtud byla část hornin jako tzv. **příkrovy** přesunuta přes okraj euroasijské litosférické desky při její srážce s africkou litosférickou deskou a zbylá část pánevních výplní byla ponořena do hloubky.

Odezvou těchto obrovských přesunů hornin při vzniku alpínského horstva byly **záplavy**, které vycházely v obdobích celosvětového výzdvihu mořské hladiny ze zbytkových, postupně zanikajících mořských pánví, které se tvořily v čele vrásnicích se Karpat. Tyto záplavy zasáhly někdy i dosti daleko do předpolí vznikajícího horstva a pokryly erozí zbrzděný povrch nyní již zarovnaného staroprvohorního horstva.

Na území okresu Nový Jičín byly při vyhledávání ložisek uhlí nalezeny hluboko pod dnešním povrchem uloženiny, které vznikly ze záplavy v mladších třetihorách. Vyplňují místy stará, pohřbená údolí vyhloubená ve zbrzděném variském horstvu a částečně je plošně pokrývají.

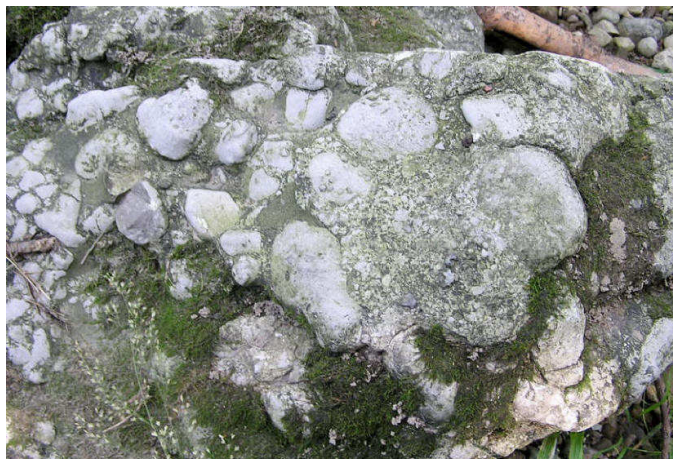
Vlastní **druhohorní a třetihorní horniny** skládající dnešní **Vnější Západní Karpaty** se tedy usadily dále východně až jihovýchodně od míst svého dnešního výskytu, na okraji rozsáhlého oceánu Tethys. Ten se v druhohorách a třetihorách rozkládal zhruba v místě dnešního

Obr. 9 Poloha prehistorického oceánu Tethys v triasu (před 200 mil. let)

Středozevního moře a dále od něj na východ, v čase se ale dále vyvíjel. Jeho vývoj určovaly pohyby litosférických desek a vrásnění. Počátkem **druhohor**, nejprve v **triasu** a pak v **juře**, se Tethys rozšiřovala směrem k severu přes okraje zbrzděného mladoprvohorního horstva, na jehož podkladě vznikla soustava protažených sedimentačních pánví a příkopů.

Nejblíže okraji dnešního Českého masívu ležela sedimentační pánve **ždánicko-podslezské jednotky**, která po vrásnění leží naspoju soustavy příkrovů. Převážně ji tvoří **jílovce** svrchní křídly až nejvyššího paleogénu. Jílovce provázejí méně zastoupené **pískovce** a **vápence**. Na okraji směrem do Karpat byla sedimentační pánve ždánicko-podslezské jednotky

Obr. 10 Chlebovické slepence s valouny štramberských a kopřivnických vápenců

omezena vnořeným valem, tzv. **bašskou kordillerou**, který ji odděloval od dalšího příkopu, sedimentační pánve **slezské jednotky**.

Sedimentace **slezské jednotky** probíhala od **svrchní jury** do **nejvyššího paleogénu**. Usadil se v ní mohutný soubor hornin – v **nejvyšší juře** a **spodní křídě** převážně **jílovce** a **slínovce**, doprovázené **pískovci** a **slepenci**. Tyto slepence obsahují především **vápence** a bloky mělkovodních **štramberských vápenců**. Tyto světlé vápence, často velmi bohaté na zkameněliny, pocházejí z rozrušeného korálového útesu, který se vyvinul na rozhraní **mezi jurou** a **křídou** na hřbetě (bašské kordilleře), oddělujícím slezskou jednotku od jednotky ždánicko-podslezské. Usazování spodnokřídových hornin slezské jednotky provázela podmořská sopečná činnost, při níž vznikly **vyvřeliny těšínitové asociace**.

Obr. 11 Výchozy štramberských vápenců odkryté v bývalém lomu Horní kamenárka u Štramberka

Ve **svrchní křídě** převažovala ve slezské jednotce **sedimentace** význačná střídavým usazováním **pískovců** a **jílovců** – tzv. **flyš**. Na území okresu jsou zachovány jen usazeniny spodní části svrchní křídly, tzv. **godulské souvrství**, jehož pevné pískovce tvoří páteř **Moravskoslezských Beskyd**. Mladší horniny slezské jednotky na území okresu Nový Jičín nevystupují.

1.3 Karpatské předhlubně

Vývoj v mladších třetihorách v období před 23–15 miliony let.

Počátkem **mladších třetihor**, asi před 23 miliony let, když se začaly vrásnit **Vnější Západní Karpaty**, došlo k mohutnému bočnímu stlačení usazenin v původních sedimentačních pánvích. Vznikly mohutné horninové příkrovy sunoucí se na své předpolí (dnešní Český masív a jeho pokračování k jihovýchodu). Svou hmotností zatěžovaly podklad. Aby se vyrovnaly vzniklé tlaky, došlo k průhybu litosféry těsně před čely sunoucích se příkrovů a ke vzniku **sedimentačních pánví**, tzv. **předhlubní**. Z těchto nově vznikajících sedimentačních pánví vycházely **záplavy** a ty občas zasáhly daleko k západu, až hluboko do oblasti dnešního **Českého masívu**.

Na území okresu Nový Jičín nebo v jeho okolí se zachovaly usazeniny po třech těchto záplavách. Byly to záplavy **eggenburgská** (asi před 20 miliony let), **ottnangská** (asi před 18,5 milionu let) a **karpatská** (asi před 17 miliony let). Tyto záplavy se přednostně soustřeďovaly do starých údolí, které brázdily mírně zvlněný starý povrch tehdejšího Českého masívu a dále, pokud byly dostatečně rozsáhlé, vytvářely vodní plochy.

Obr. 12 Chráněná lokalita Jerlochovické stěny ve Fulneku je jedním z nejlepších výchozů spodnobadenské předhlubně a tvoří ji vápnité středně zrnité písky až pískovce

Následně se přes nově vzniklé uloženy přesunul spodnější („starší“) **příkrov ždánicko-podslezské jednotky** a vzápětí potom, asi před 15,5 miliony let, se vytvořila poslední z předhlubní – **spodnobadenská** (která probíhá v místě dnešní **oderské části Moravské brány**).

Vznik a povaha této **spodnobadenské předhlubně** je od starších předhlubní odchylná. Postupné sunutí velmi hmotných horninových příkrovů enormně zatěžovalo podklad, který se pod touto tíhou elasticky prohýbal. V předpolí tohoto průhybu litosféry

se vytvořila tzv. **čelní výdut'** o několikakilometrovém rozměru. V její vrcholové části došlo k silnému tahu, který lokálně narušil pevnost litosféry. Jako důsledek tohoto napětí se vytvořily zlomy, podle kterých zaklesla do hloubky až 1000 m vrcholová část klenby společně se zbytky karpatských uloženin a částmi spodního příkrovu ždánicko-podslezské jednotky Vnějších Západních Karpat. Ten se do této oblasti přesunul ještě před vznikem čelní výdutě. Vznikl tak příkop, který vyplnily spodnobadenské uloženiny.

Vyplňování spodnobadenské předhlubně asi před 15 miliony let bylo ukončeno nasunutím vyššího („mladšího“) příkrovu ždánicko-podslezské jednotky a příkrovů jednotky slezské. Tyto geologické pochody také zakončily hlavní vývoj **Vnějších Západních Karpat**. Tím se vytvořil základ, z něhož se postupně vyvinula dnešní podoba krajiny.

1.4 Mladší třetihory a čtvrtohory

Vývoj v období před 15 miliony let až do současnosti.

Asi před 15 miliony let moře z našeho území natrvalo ustoupilo. Celá oblast byla potom vystavena zvětrávání a odnosu. Současně došlo k postupnému ochlazení podnebí. Do začátku čtvrtohor také vznikl základ dnešní říční sítě. Krajina začala postupně nabývat dnešního vzhledu. Její konečnou modelaci dovršil až nejvýznamnější geologický pochod, který na našem území proběhl ve **starších čtvrtohorách – kontinentální zalednění**.

Pevninský ledovec v době svého maxima dvakrát zasáhl (období halštrovského a sálského zalednění) až na Opavsko a Ostravsko. Halštrovský ledovec zasáhl v Oderské bráně na jihu nejméně do okolí Fulneku, kam zasahují jeho glacialakustrinní a glacialfluvialní písčité a šedé souvrstevné hlíny. Před 350–250 tisíci let v době **sálského zalednění** pronikl

ledovec dokonce až do **oderské části Moravské brány**, a ve své poslední fázi až do Porubské brány. Zanechal zde své usazeniny i na okrajích přilehlých vrchovin a pahorkatin. Ty mají značnou mocnost a jejich povrch leží v Oderské bráně ve výškách 320–350 m n. m. a v jesenické oblasti až 400 m n. m. Krajina, která nebyla postižena přímo zaledněním, byla vystavena působení mrazu.

Obr. 13 Mrazový srub u Nové Vsi je skalní stupeň, vzniklý ve svahu mrazovým zvětráváním a následným odnosem v obdobích pleistocenních zalednění

V obdobích zalednění se změnila vždy dočasně vodní síť a neexistovalo nyní evropské rozvodí, protože litosféra pod hmotností ledovce poklesla. To dočasně změnilo regionální náklon území. Ledovec zahradil odtok vody do dnešního povodí Odry a voda odtékala do údolí Bečvy **Porubskou bránou**. Po ústupu došlo k elastickému vyrovnání litosféry a k obnovení původních odtokových poměrů. Poslední úpravy krajiny po ústupu ledovce způsobily tekoucí voda a vítr, které způsobovaly jednak erozi a jednak usazování. Vodní toky rozrušily po ústupu ledovce jeho nánosy i usazeniny jezer, která se vytvořila před ledovcovým čelem, a uložily je na jiných místech. Kromě toho byly tyto sedimenty rozřezány v pahorkatinu a pokryty sprašovými hlínami. K jeho usazeninám kromě jezerních písků a štěrků a žlutých souvkových hlín patří zejména četné „bludné kameny“ (eratika), pocházející od Baltského moře. Byly nalezeny u Bernartic, Nového Jičína, Palačova, Fulneku, Jerlochovic, Skorotína, Lubiny aj.

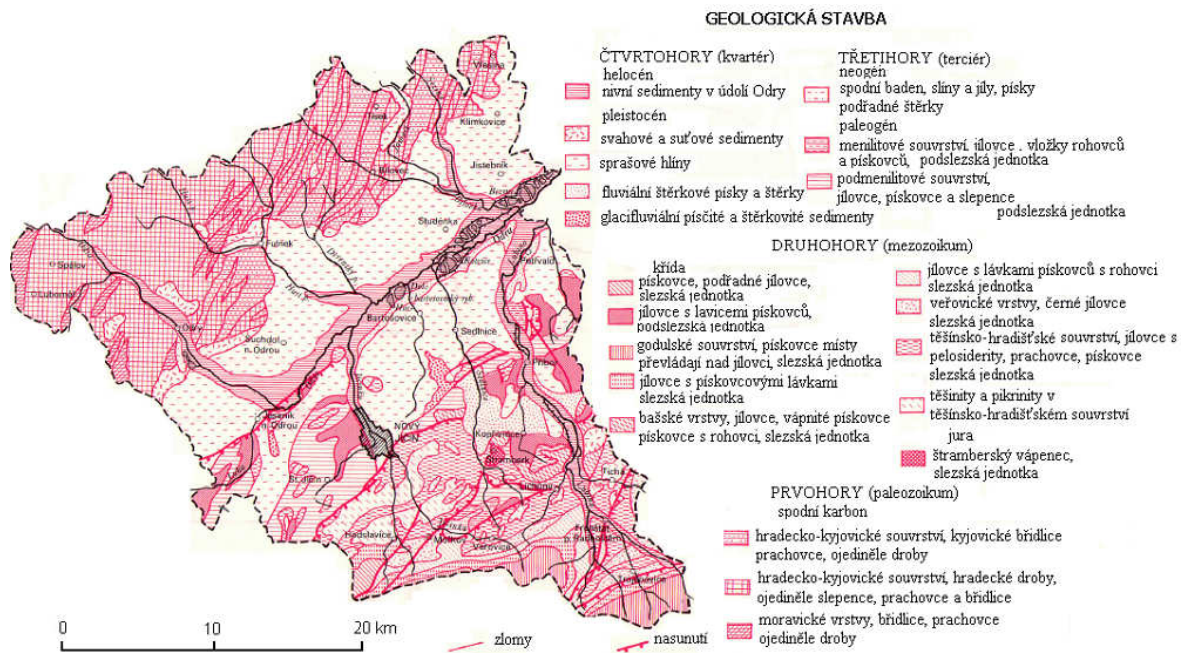
Obr. 14 Bludné balvany v Janáčkových sadech v Novém Jičíně

V **nejmladších čtvrtohorách – holocénu**, v geologickém období, které trvá až dodnes, se stal velmi důležitým geologickým činitelem **člověk**, který svou činností, jako je mýcení lesů, neodborné obdělávání půdy aj. usnadnil působení povodní, vznik skluzů a sesuvů, a mnohde vyvolal zvýšenou erozi půdy, tj. zesílil působení těch nejvýznamnějších geologických pochodů, které ovlivňují vývoj krajiny i nyní.

Současné poznání ukazuje, jak je důležité znát geologické pochody a podle toho pozorně hospodařit v přírodě a jaký význam má ochrana přírody a krajiny před nepředloženými zásahy, které mohou vést k trvalému poškození a obrovským škodám.

Obr. 15 Sesuv půdy na svahu v Moravskoslezských Beskydech

Obr. 16 Geologická stavba okresu Nový Jičín

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Geologický a geomorfologický vývoj – prahory, starohory, prvohory, druhohory, třetihory, čtvrtohory. Vrásnění. Litosférické desky. Horniny, nerosty, minerály.

Otázky a úkoly:

1. Kterými základními geologickými jednotkami je tvořeno území Novojičínska? Které oblasti okresu patří do těchto jednotek?
2. Jaký vývoj a kde probíhal v období prvohor?
3. Co je a čím je tvořen tzv. kulum?
4. Kdy, kde a jak vznikaly uhelné sloje?
5. Co se dělo na Novojičínsku v druhohorách a třetihorách?
6. Jak a kdy vznikly štramberské vápence?
7. Co je to a kdy vznikal tzv. flyš?
8. Co to jsou a kde se nacházejí na Novojičínsku tzv. předhlubně?
9. Jaký vývoj probíhal na Novojičínsku v období mladších třetihor a čtvrtohor?
10. Co způsobil na území okresu Nový Jičín pevninský ledoec?

2 Reliéf

Reliéf, geomorfologický ráz krajiny, je jedním z jejich základních prvků. Ovlivňuje i ostatní fyzikálně geografické složky krajiny, jako jsou podnebí, vodstvo a vegetace. Proto spolu s vodními toky, lesy, loukami, zemědělskou vegetací a lidskými sídly určuje charakter krajiny. Tím, že porozumíme reliéfu a jeho vývoji, porozumíme lépe i krajině a budeme schopnější ji chránit. Tento pohled je zvláště nutný pro tak složité a různorodé území, jakým je okres Nový Jičín, které prodělalo dlouhý geologický vývoj.

V současném reliéfu území okresu lze rozlišit několik geomorfologických jednotek, které jsou uvedeny v následující tabulce:

Tab. 1 Taxonomický přehled geomorfologických jednotek okresu Nový Jičín

Provincie	Soustava	Podsoustava	Celek	Podcelek
Česká vysočina	Krkonošsko-jesenická	Jesenická	Nízký Jeseník	Vítkovská vrchovina
Západní Karpaty	Vnější Západní Karpaty	Západní Beskydy	Moravskoslezské Beskydy	Radhošťská hornatina
		Západobeskydské podhůří	Podbeskydská pahorkatina	Příborská pahorkatina
				Štramberšská vrchovina
	Vněkarpatské sníženiny	Severní Vněkarpatské sníženiny	Ostravská pánev	—
		Západní Vněkarpatské sníženiny	Moravská brána	Oderská brána

Západní a severozápadní část okresu vyplňuje **Vítkovská vrchovina**, která je východní částí jesenické geomorfologické podsoustavy krkonošsko-jesenické soustavy **České vysočiny**. Střední, jihovýchodní a jižní část okresu patří ke geomorfologické provincii **Západní Karpaty**, a to k jejím soustavám **Vnější Západní Karpaty** a **Vněkarpatské sníženiny**. Vnější Západní Karpaty sem zasahují podsoustavami **Západobeskydské podhůří** a **Západní Beskydy**. Ze Západobeskydského podhůří se na území okresu rozkládá západní část celku **Podbeskydská pahorkatina** se svými podcelky **Příborská pahorkatina**, **Štramberšská vrchovina** a **Frenštátská brázda**, ze Západních Beskyd celek **Moravskoslezské Beskydy** svým podcelkem **Radhošťská hornatina**. Z **Vněkarpatských sníženin** sem patří podsoustava **Severní vněkarpatské sníženiny**, jejíž celek **Ostravská pánev** zasahuje jen malým výběžkem do severní části okresu. Ze **Západních Vněkarpatských sníženin** sem zasahuje geomorfologický celek **Moravská brána**, jejíž podcelek **Oderská brána** zaujímá střední část území okresu.

Vítkovská vrchovina Nízkého Jeseníku je tvořena prvohorním **Českým masívem**. Je to území, jehož základní rysy se zformovaly již koncem prvohor, ale od té doby stále odrazilo i geologické pochody probíhající v jeho okolí v poměrně plochém reliéfu s dominujícími plošinami a širokými zaoblenými hřbety. Ty se zvolna sklánějí k východu a jsou odděleny rychle se prohlubujícími úzkými údolími, místy s průlomovými úseky, ústícími do okrajových kotlin nebo přímo do Oderské brány. Údolí se vytvořila v mladších třetihorách, kdy se ve východním předpolí Nízkého Jeseníku při nasouvání karpatských příkrovů obnovily tektonické pohyby a zaklesla spodnobadenská předhlubeň. Dnešní tvářnost Vítkovské vrchoviny vznikla ve čtvrtohorách, kdy její okolí zasáhl skandinávský ledovec a kdy celé území bylo vystaveno střídavě působení mrazu a sněhu při zalednění a teplejšímu vlhčímu klimatu v dobách meziledových. Hřbety a strmé svahy jsou tvořeny pevnými horninami, prvohorními drobami, které všem těmto pochodům lépe vzdorovaly. Měkké břidlice, které droby provázejí, tak odolné nebyly a proto spíše vytvářejí mělké prohlubně. Plošiny dosahují nejvyšších poloh jz. od Jakubčovic n. O. (Varta 594 m n. m., Suchá 578 m n. m.), střední nadmořská výška vrchoviny činí 429 m.

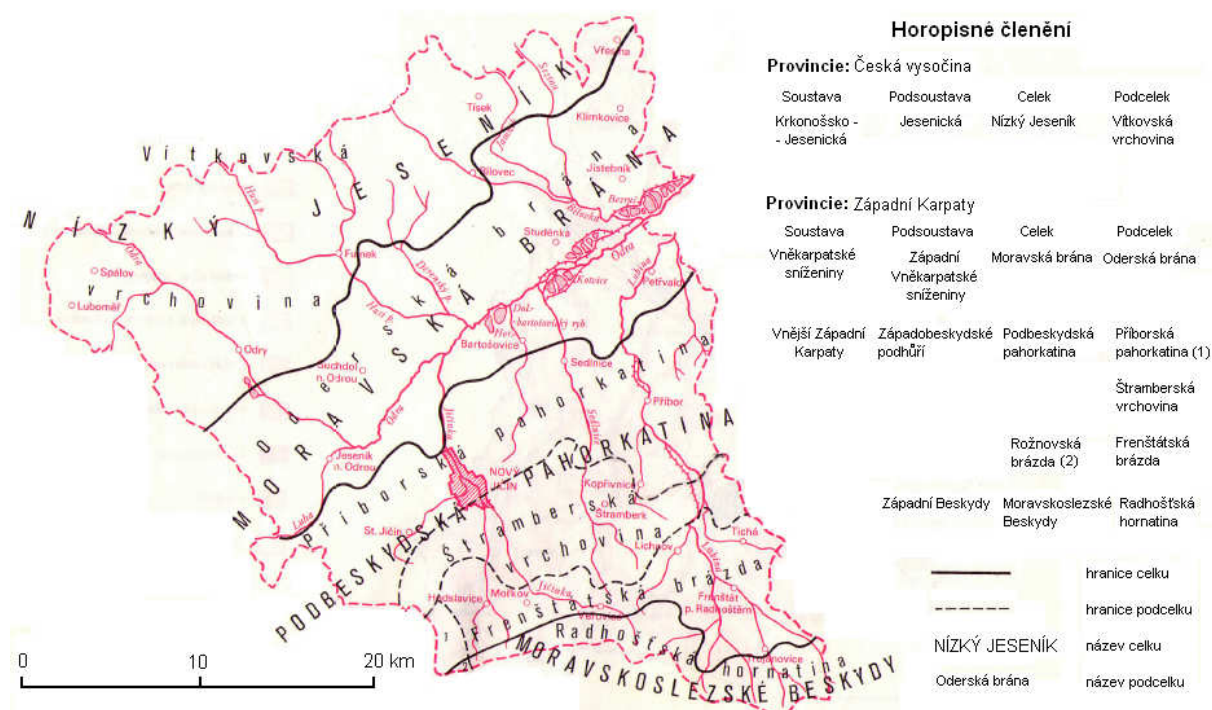
Zcela jinou tvář krajiny má oderská část **Moravské brány – Oderská brána** s údolím Odry. Moravskou bránu tvoří poměrně úzký příkop probíhající od jihozápadu k severovýchodu. **Oderská brána** se vyznačuje rovinným povrchem jak na vyšším suchdolském stupni při úpatí Vítkovské vrchoviny, tak na široké údolní nivě Odry.

Obr. 17 Pohled na Moravskou bránu ze zříceniny hradu Starý Jičín

Na severozápadě, v okolí Oder a Fulneku jej vůči Nízkému Jeseníku omezují strmé svahy, které se směrem k severovýchodu, do okolí Bílovce a Klimkovic zmírňují. Pro suchdolský stupeň jsou příznačné ploché rozvodní hřbety a široce rozevřená, někdy suchá, nesouměrná údolí. Nejvyšší a nejčlenitější je tento povrch v západním okolí Jeseníku n. O. s morfologicky výraznou úpatní suťovou haldou mezi Hynčicemi a Kletným. Nivu lemují plošiny ve dvou úrovních (230–285 m n. m., 280–320 m n. m.) na ledovcových výplních Oderské brány, které vznikly při ústupu sálského ledovce. Příkop moravské brány je

otevřený k jihovýchodu do Podbeskydské pahorkatiny. Oderskou část Moravské brány svým působením přímo poznamenal skandinávský ledovec, který svým výběžkem zasáhl až do okolí obce Dub. Zanechal zde uloženiny tzv. morén, úlomkovitého materiálu usazeného přímo z ledovce a také tzv. fluvio-glaciální (říčně-ledovcové) uloženiny, které se usadily z vod pocházejících z tajícího ledovce. Po vzniku spodnobadenské předhlubně Moravské brány se do svahu Nížkého Jeseníku zařizla zpětná eroze. Toky ústící do předhlubně vytvořily výše zmíněná hluboko zařiznutá údolí se strmými svahy, která ještě dnes pozorujeme v Odrách, Fulneku a na řadě dalších míst na okraji Vítkovské vrchoviny. Střední nadmořská výška sníženiny činí 263 m. Nejnižší nadmořská výška je 233 m u Jistebnických rybníků.

Obr. 18 Geomorfologické členění Novojičínska

Ostravská pánev s plochým akumulacním reliéfem zasahuje na území okresu jen malým výběžkem u Vřesiny, kde přechází plynule do povrchu Oderské brány. Pánev nemá výraznou orografickou hranici ani vůči Příborské pahorkatině. Základní rysy rovinného povrchu Ostravské pánve určila akumulace ledovcových, jezerních, říčních i eolických usazenin mělce rozřezaných vodními toky.

Na jihovýchodě navazují na Moravskou bránu pahorkatiny, vrchoviny a hornatiny soustavy **Vnějších Západních Karpat** nižší podsoustavou **Západobeskydské podhůří** a vyšší podsoustavou **Západních Beskyd**. Z podhůří leží na území okresu celek

Podbeskydská pahorkatina, podcelky **Příborská pahorkatina**, **Štramberská vrchovina** a **Frenštátská brázda**. Je to území tvořené mladým, členitým reliéfem, který vznikl po mladotřetihorním vrásnění Karpat a který výrazně odráží odolnost jednotlivých typů hornin vůči erozi. Dominantou kraje jsou **Moravskoslezské Beskydy**, tvořené pevnými, odolnými pískovci usazenými ve svrchní křídě. Níže ležící **Podbeskydská pahorkatina** je podle odolnosti hornin vůči denudaci a erozi výrazně členěna do často izolovaných výrazných kopců jako jsou Bílá hora, Červený kámen a další a do plochých, jen mírně zvlňených rovin a širokých údolí. Ve vyšší a členitější **Štramberské vrchovině** se uplatňují pevnější horniny než v **Příborské pahorkatině** a **Frenštátské brázdě** s mírným zvlňeným až plochým, proti okolí sníženým reliéfem.

Příborská pahorkatina mezi Ostravskou pánví, Oderskou bránou a Štramberskou vrchovinou je výstižným příkladem, jak citlivě může reliéf odrážet geologickou stavbu.

Pahorkatina se vyznačuje povrchem, jehož rysy určila pokročilá destrukce slezského příkrovu. Jen jeho malé izolované erozní zbytky (příkrovové vrchy) se zvedají nad pliocenní základní povrch na obnažených, zvrásněných vrstvách podslezského příkrovu v úrovni 350–400 m n. m. Rychle se střídající různé odolné horniny jsou příčinou

Obr. 19 Na Starojickém kopci stojí zřícenina hradu Starý Jičín (pohled ze Svince)

vzniku menších kotlin a průlomových údolních úseků. Dna kotlin a nižší části základního povrchu pahorkatiny byly zakryty ledovcovými, jezerními a říčními usazeninami sálského zalednění s plošinami v 300–350 m n. m. při okrajích Oderské brány. U Nového Jičína a Kopřivnice byly kotliny zbaveny svých ledovcových výplní, ale znovu zaneseny sedimenty Jičínky, Sedlnice a Lubiny. Údolní nivy jsou zde lemovány dvěma stupni akumulacních teras, pokrytých sprašovými hlínami. Střední nadmořská výška Příborské pahorkatiny je 320 m, nejvyšším bodem je Starojický kopec s výškou 496 m n. m.

Příborskou pahorkatinu protíná mezi Starojickou Lhotou a Porubou výrazná sníženina severojižního směru, tzv. **Porubská brána**, staré čtvrtohorní údolí na jehož modelaci se podílely tavné vody odtékající ve starších čtvrtohorách z tajícího pevninského

ledovce směrem k jihu, do povodí dnešní Bečvy. Znamená to, že v období maximálního rozšíření severského ledovce tudy neprobíhalo evropské rozvodí, které nyní od sebe odděluje povodí Odry a prostřednictvím Bečvy a Moravy povodí Dunaje.

Štramberská vrchovina má silně rozřezaný reliéf. Její základní povrch tvoří pahorkatiny v břidlicích a pískovcích podslezského příkrovu se zbytky nejnižší mladotřetihorní erozně denudační úrovně (450–500 m n. m.). Je význačná skupinami i izolovanými nápadnými vrchy budovanými erozními zbytky rozrušeného slezského příkrovu (např. Tichavská hůrka 544 m n. m., Hlásnice 558 m n. m., Petřkovická hora 608 m n. m., Kotouč 539 m n. m., Bílá hora 557 m n. m., aj.). V Šostýnských vrších dosahuje příkrovová troska Červeného kamene výšky 690 m n. m. a představuje nejvyšší bod novojičínské části vrchoviny. Vrcholová hladina příkrovových vrchů představuje zbytky vyššího, mladotřetihorního zarovnaného povrchu. Severní a severozápadní svahy Štramberské vrchoviny zadržely ve starších čtvrtohorách postup pevninského ledovce.

Obr. 20 Brdy, Pískovna a Červený kámen, v údolí kopřivnické sídliště

Ve vápencových vrších jsou vyvinuty krasové jevy. Štramberské vápence bradel Kotouče a Bílé hory zkrasověly již v nejspodnější křídě (výplně spodnokřídových mořských sedimentů). Další zkrasovění proběhlo patrně v sarmatu (průtokové jeskyně Šípka, Psí kostelík a zaniklá Čertova díra v úrovni 440–450 m n. m.). Mechanickým zvětráváním podél puklin vznikly propast'ovité jeskyně a jeskynní výklenky (Jurova jeskyně, Slámova sluj a jeskyně na západním svahu Kotouče). Prolomením stropu Šípky vznikla propast hluboká 10 m (Malá propáستka). Z povrchových jevů jsou vyvinuty

zejména škrapy a závrtý. Krasového původu mohou být některé prameny, měnící silně svou vydatnost. Střední nadmořská výška Štramberské vrchoviny je 444 m.

Obr. 21 Štramberk a štramberský lom, vzadu Oderská brána (pohled z Velkého Javorníka)

Mezi Štramberskou vrchovinou a severním úpatím okrajového svahu Moravskoslezských Beskyd leží **Frenštátská brázda** s mírně zvlněným až plochým, oproti okolí sníženým reliéfem. Je typická svými náplavovými kužely vodních toků vytékajících ze Západních Beskyd. Chybí zde glacigenní sedimenty, protože hradba Štramberské vrchoviny zabránila postupu pevninského ledovce k jihu. Střední nadmořská výška brázdy je 454 m, nejvyšším bodem je Žár (630 m n. m.).

Obr. 22 Pohled na Frenštátskou brázdu z vrcholu Velkého Javorníku (úplně vlevo Lysá hora, vpravo Radhošť)

Moravskoslezské Beskydy se zvedají jako silně rozřezané pohoří mezi Frenštátskou a Rožnovskou brázdou a jsou tvořeny odolnými godulskými pískovci slezské jednotky. Zasahují do okresu jen severním okrajem své západní části – **Radhošťskou**

hornatinou s jejími okrsky Radhošťským hřbetem se skupinou Tanečnice (1084 m n. m.) a nejvyšším bodem Novojičínska Radhoštěm (1129 m n. m.) a okrskem Hodslavický Javorník (Velký Javorník 918 m n. m., Malý Javorník 840 m n. m., Kyčera 875 m n. m., Kamenárka, Dlouhá 860 m n. m, Krátká 758 m n. m. a Huštýn 749 m n. m.).

Obr. 23 Chata a rozhledna na vrcholu Velkého Javorníka (918 m n. m.)

Radhošťský hřbet je od Hodslavického Javorníku oddělen **Pindulským sedlem**. Na západě omezuje horský hřbet Hodslavického Javorníku vůči Příborské pahorkatině údolí Krhovského potoka (přítok Bečvy) a **Domorazské sedlo** (391 m n. m.). Reliéf hornatiny, po jejímž hřbetu vede jižní hranice okresu, představuje mladotřetihorní isoklinální strukturní stupňovinu s výraznými stopami třístupňového destrukčního vývoje (tři mladotřetihorní úrovně erozně denudačního zarovnaného povrchu). Nejvyšší úroveň je vázána na odolné pískovce a slepence ve výškách nad 900 m. Střední je vyvinuta v tektonicky porušených zónách těchto hornin a v méně odolných jílovcích, od okrajů hornatiny do centra stoupá ze 750 m n. m. do 850 m n. m. Nejnižší úroveň je vázána na údolí větších vodních toků a stoupá od okrajů do nitra hornatiny z výšek kolem 525 m do výšek 750 m. Ve starších čtvrtohorách vznikly mrazové sruby a terasy, nivační kotle, balvanové valy a proudy a suťové haldy. Na výchozech pískovců došlo k mohutným skalním sesuvům a ke vzniku strukturních teras. Na svazích v málo odolných břidlicích převládala soliflukce a při úpatí tvorba mocných soliflukčních pláštů. V mladších čtvrtohorách dochází v hornatině k erozně denudačnímu rozrušování zvětralinových pláštů a ke vzniku sufózních jevů, strží, sesuvů a břehových nátrží. Pseudokrasové rozsedlinové

propasti a jeskyně, vyvinuté zejména v úrovni nejvyššího zarovnaného povrchu hlavního hřbetu, jsou zatím neznámého stáří.

Obr. 24 Panoramatický pohled na Moravskoslezské Beskydy

Geomorfologický a geologický vývoj krajiny však není ještě ukončen. Geologické pochody stále působí, i když si to uvědomíme jen příležitostně. Celé území se i nyní stále modeluje hlavně tekoucí vodou, především při velkých záplavách, jako v roce 1997. Stále se také opakují skluzy a sesuvy i na mírně ukloněných svazích. Důležitou obranou proti katastrofálním následkům řady současných geologických pochodů, nebo alespoň faktorem, který je zeslabuje, je v mnoha případech důsledná ochrana přírodního prostředí.

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Geomorfologie, reliéf. Geomorfologické členění, geomorfologické jednotky ČR. Geologie, horniny, nerosty, minerály. Geologická období. Vrásnění. Práce s mapou, orientace na mapě.

Otázky a úkoly:

1. Do kterých geomorfologických jednotek se řadí území Novojičínska?
2. Na území okresu se vyskytují různé tvary georeliéfu. Vyjmenuj je.
3. Vyjmenuj, které pahorkatiny, vrchoviny, hornatiny a ostatní uskupení se nacházejí na území Novojičínska. Kde je najdeme?
4. Co je charakteristické pro tyto jednotlivé uskupení? Stručně urči.

5. Kde se nacházejí body s nejnižší a nejvyšší nadmořskou výškou v popisovaném území? Najdi je na mapě, jaké jsou jejich názvy a nadmořská výška?
 6. Ve které geomorfologické části okresu se nachází tvoje bydliště nebo škola? Shrň, co víš o tomto území z geomorfologického hlediska.
 7. Které nejvyšší pohoří se na Novojičínsku nachází? Co o něm víš? Znáš o něm něco dalšího, co ses ve škole nedověděl?
 8. Najdi na mapě a stručně charakterizuj: Vítkovská vrchovina, Oderská brána, Moravskoslezské Beskydy, Jakubčovic n. O., vrch Varta, Odra, obec Dub, Ostravská pánev, Příborská pahorkatina, Štramberská vrchovina, Frenštátská brázda, Červený kámen, Tichavská hůrka, Hlásnice, Petřkovická hora, Kotouč, Bílá hora, Šostýnské vrchy, jeskyně Šipka, Tanečnice, Radhošť, Velký Javorník, Malý Javorník, Kyčera, Kamenárka, Dlouhá, Krátka, Huštýn, Pindulské sedlo, Starojický kopec.
 9. Které jiné geomorfologické části Novojičínska než svoje bydliště jsi navštívil? Co sis o nich zapamatoval?
-

3 Podnebí

Členitost povrchu Novojičínska zapříčiňuje, že jednotlivé klimatické poměry se v jednotlivých částech okresu poměrně odlišují. Celkový ráz podnebí je určen příslušností území okresu k středoevropské části mírného klimatického pásu. Největší množství srážek padá na návětrných svazích Radhošťské hornatiny, nejméně ve Vítkovské vrchovině. Nejnižší teploty během roku jsou v Radhošťské hornatině, nejvyšší v Oderské bráně. Z hlediska srážek i teplot se tu projevuje výšková pásmovitost.

Největší **množství srážek** spadne v nejteplejším měsíci roku, avšak jejich roční průměrné množství se mění od severozápadu k jihovýchodu. Ve Vítkovské vrchovině je to 650–800 mm, v Radhošťské hornatině 800–1450 mm.

Nejsušší měsíc je únor, v němž v Radhošťské hornatině spadne 90 mm srážek, ve Štramberské vrchovině a Příborské pahorkatině 40–60 mm, v Oderské bráně 25–40 mm a nejméně, vlivem dešťového stínu, ve Vítkovské vrchovině v okolí Bílovce jen 16–25 mm. V nejdeštivějším měsíci červenci naprší v jesenické oblasti 90–110 mm, v Oderské bráně 100–125 mm a v Radhošťské hornatině až 175 mm. Měsíční maxima srážek bývají nejčastěji v červenci a nejméně často v březnu, minima nejčastěji v únoru a nejméně často v srpnu.

Obr. 25 Hájenka na Janíkově sedle nad Kopřivnicí

Většina srážek padá v létě, zatímco podzim bývá suchý, a zejména jesenická oblast trpívá suchem. Největší podíl letních srážek mají nížinné části okresu. V Oderské bráně je přes 140 srážkových dnů v roce. Vítkovská vrchovina má sice více srážkových dní než Radhošťská hornatina, kde však spadne větší množství srážek.

Významný je vliv nadmořské výšky i tvaru povrchu. Největší přírůstek srážek s přibývajícím výškou je na návětrných svazích Radhošťské hornatiny, kde do výšky 400 m přibývá na každých 100 m 226 mm srážek, ale ve větších výškách přírůstek výrazně klesá. V závětrných částech Vítkovské vrchoviny, ve výškách 500–600 m, je vlivem dešťového stínu srážkový gradient dokonce záporný.

Počet dní se sněhem roste úměrně s nadmořskou výškou. Nejnižší je v Oderské bráně a v okolí Nového Jičína (35–40 dnů), v jesenické oblasti (45 dnů) a nejvyšší v Radhošťské hornatině (70 dnů v roce). Největší **množství sněhových srážek** spadne v únoru, lednu, prosinci a březnu. Délka trvání sněhové pokrývky je v Oderské bráně 50–60 dnů, ve Vítkovské vrchovině 60–80 dnů a v Radhošťské hornatině až 140 dnů v roce.

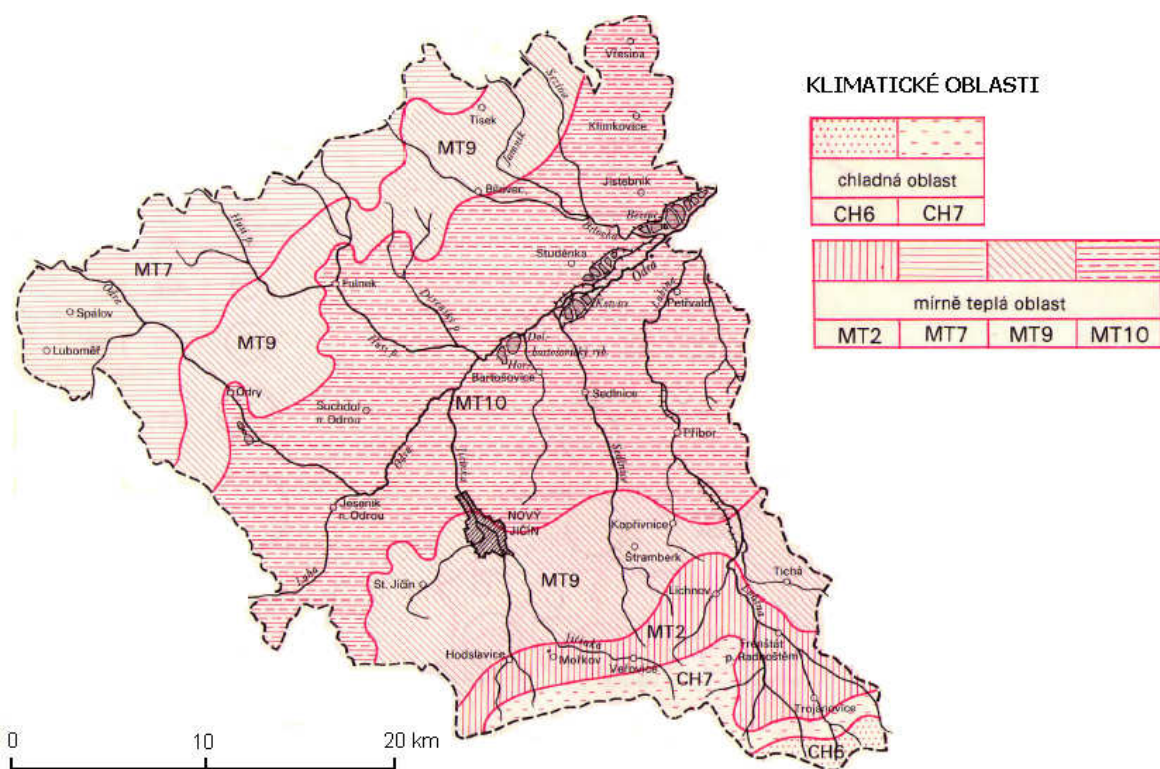
Obr. 26 Bílá hora z Janíkova sedla, dole v inverzi Kopřivnice

Průměrná roční **oblačnost** ve Vítkovské vrchovině činí 60–65 %, v Oderské bráně 55–60 % a v Radhošťské hornatině 65–70 % (100 % je úplně zatažená obloha). Průměrný počet dní s úplně zataženou oblohou je v Oderské bráně 110–140, v Radhošťské hornatině až 160. Na většině území okresu svítí slunce ročně 1800–2000 hodin, v Radhošťské hornatině 1600–1800 hodin.

Průměrná **teplota** většiny území okresu je 7–8 °C, Oderská brána 8 °C, Vítkovská vrchovina 6 °C, Radhošť 4 °C. Průměrné červencové teploty v Oderské bráně činí 18–19 °C, ve Vítkovské vrchovině 16 °C a v Radhošťské hornatině 14–15 °C. Průměrné lednové teploty jsou v Oderské bráně -2 až -3 °C, ve Vítkovské vrchovině -3 až -4 °C a v Radhošťské hornatině až -5 °C. Mrazivých dnů s minimální teplotou -0,1 °C a nižší je do roka v Oderské bráně 40, ve Vítkovské vrchovině až 60 a v Radhošťské hornatině až 80.

Obr. 27 Meteorologická budka s vybavením

Obr. 28 Klimatické oblasti Moravskoslezského kraje a Novojičína

Tab. 2 Charakteristiky klimatických oblastí

Klimaticke charakteristiky	Klimatické oblasti					
	Chladné		Mírně teplé			
	CH6	CH7	MT2	MT7	MT9	MT10
Počet letních dnů	10–30	10–30	20–30	30–40	40–50	40–50
Počet dnů s průměrnou teplotou 10 °C a více	80–120	120–140	110–130	110–160	110–160	110–160
Počet mrazových dnů	160–180	140–160	120–140	140–160	140–160	140–160
Počet ledových dnů	60–70	50–60	40–50	40–50	30–40	30–40
Průměrná teplota v lednu v °C	-4 – -5	-3 – -4	-3 – -4	-2 – -3	-3 – -4	-2 – -3
Průměrná teplota v červenci v °C	14–15	15–16	16–17	16–17	17–18	17–18
Průměrná teplota v dubnu v °C	2–4	4–6	6–7	6–7	6–7	7–8
Průměrná teplota v říjnu v °C	5–6	6–7	6–7	7–8	7–8	7–8
Průměrný počet dnů se srážkami 1 mm a více	140–160	120–130	120–130	100–120	100–120	100–120
Srážkový úhrn ve vegetačním období v mm	600–700	500–600	450–500	400–450	400–450	400–450
Srážkový úhrn v zimním období v mm	400–500	350–400	250–300	250–300	250–300	200–250
Počet dnů se sněhovou pokrývkou	120–140	100–120	80–100	60–80	60–80	50–60
Počet dnů zamračených	150–160	150–160	150–160	120–150	120–150	120–150
Počet dnů jasných	40–50	40–50	40–50	40–50	40–50	40–50

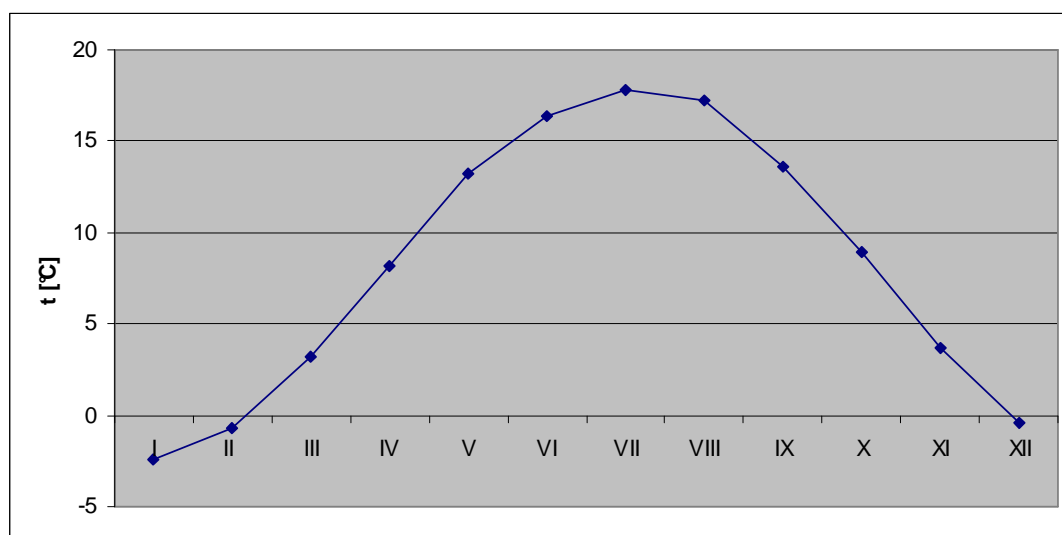
Směr a **proudění větru** na území okresu je velmi různorodé a je ovlivňováno ročním obdobím a tvarem povrchu. V zimě se střídají větry západní a jihozápadní (převládají ve Vítkovské vrchovině) s větry jižními a jihovýchodními (převládají v karpatské oblasti). V Oderské bráně převládají v březnu jihozápadní a západní větry, v dubnu severní větry, které se vlivem reliéfu mění na severovýchodní větry. V létě pak opět převažují severozápadní větry (v červenci a srpnu západní). Větry směru západ a severozápad se nárazem na hřbet Radhošťské hornatiny stáčí k severovýchodu, severní větry vnikají na území okresu bez překážek. Pokud jde o roční průběh **rychlosti větru**, je významné maximum v březnu a vedlejší v říjnu; minima jsou v červenci, srpnu a září. Největřejší jsou vrcholové oblasti Radhošťské hornatiny. V Oderské bráně je průměrná roční rychlost větru až 2 m/s.

Tab. 3 Průměrná měsíční teplota vzduchu (°C) v Novém Jičíně v roce 2006

Měsíc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Teplota [°C]	-1 až -2	-1 až 0	2 až 3	7 až 8	12 až 13	15 až 16	18 až 19	16 až 17	13 až 14	8 až 9	3 až 4	-1 až 0

Tab. 4 Roční chod teploty (°C) v Mošnově v období 1961–1990

Měsíc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Teplota [°C]	-2,4	-0,7	3,2	8,2	13,2	16,4	17,8	17,2	13,6	8,9	3,7	-0,4

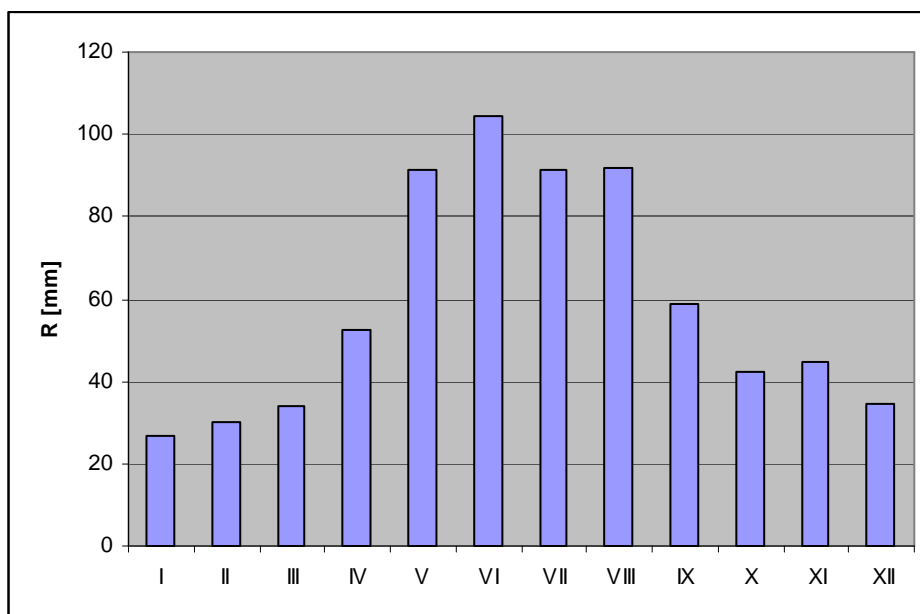
Obr. 29 Roční chod teploty (°C) v Mošnově v období 1961–1990

Tab. 5 Průměrný měsíční úhrn srážek (mm) v Novém Jičíně za rok 2006

Měsíc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Srážky [mm]	30 až 40	30 až 40	40 až 50	50 až 60	80 až 100	100 až 120	100 až 120	80 až 100	60 až 80	50 až 60	50 až 60	40 až 50

Tab. 6 Roční chod srážek (mm) v Mošnově v období 1961–1990

Měsíc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Srážky [mm]	26,7	30,2	34	52,4	91,2	104,4	91,1	91,8	58,8	42,3	44,6	34,3

Obr. 30 Roční chod srážek (mm) v Mošnově v období 1961–1990

Tab. 7 Průměrný měsíční počet dní se sněhovou pokrývkou v Novém Jičíně za rok 2006

Měsíc	XII	I	II	III
Sněhová pokrývka [den]	15 až 20	15 až 20	15 až 20	5 až 10

Tab. 8 Průměr měsíčních maxim výšky sněhové pokrývky v Novém Jičíně za rok 2006

Měsíc	XII	I	II	III
Sněhová pokrývka [cm]	10 až 15	15 až 20	15 až 20	10 až 15

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Charakteristika jednotlivých klimatických oblastí. Zařízení a přístroje pro měření teploty, tlaku, vlhkosti, srážek a dalších veličin a ukazatelů.

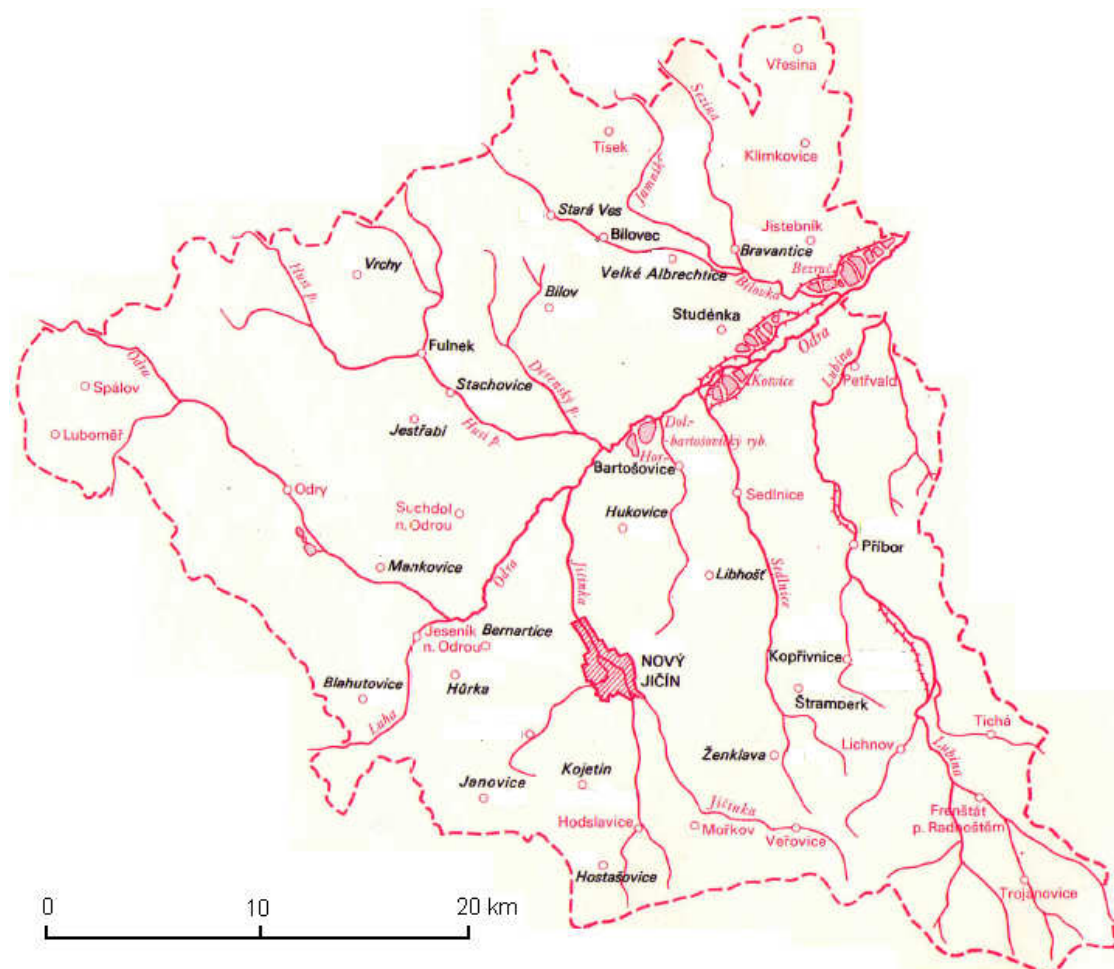
Otázky a úkoly:

1. Do kterého klimatického pásu lze přiřadit podnebí okresu Nový Jičín? Co je pro něj charakteristické? Pro vysvětlení použij mapku klimatických oblastí Moravskoslezského kraje.
 2. Která oblast Novojičínska má nejvydatnější srážky a která naopak nejméně vydatné? Srovnej je s průměrnými srážkami pro celou ČR.
 3. Co nejvýrazněji ovlivňuje počet dnů se sněhem na Novojičínsku? Kde je sněhová pokrývka nejdéle?
 4. Shrň základní poznatky, které popisují teplotu ovzduší na Novojičínsku během roku.
 5. Které meteorologické stanice se v okrese nebo jeho blízkosti vyskytují? Které znáš další? Ukaž je na mapě.
-

4 Vodstvo

Vodopisně svou polohou patří území Novojičínska do pramenné oblasti vodních toků. Tím je dán jejich nízký průměr průtoků a značně kolísavý vodní stav. Přírozenou hydrografickou osou okresu je protékající řeka Odra. Všechny vodní toky jsou odváděny do Baltského moře, jen malé území na jihozápadě a jihu odvodňuje Bečva do Černého moře. Pro území okresu je charakteristický větší počet rybníků, doprovázejících tok Odry.

Pokud jde o **povrchové vody**, patří převážná část okresu do povodí Odry. Jen malá území na jihozápadě (okolí Petřkovic, Janovic a Palačova) a na jihu (okolí Domoraze u Hostašovic) odvodňují Jasénka a Krhovský potok do Bečvy (povodí Moravy). **Hlavní evropské rozvodí** mezi úmořímí Baltského a Černého moře, oddělující povodí Odry a Bečvy, leží mezi Vysokou a Palačovem ve výšce jen kolem 300 m n. m.

Obr. 31 Hydrografická síť okresu Nový Jičín

Odra protéká územím okresu v délce asi 75 km při celkovém spádu 148 m (průměrný spád 1,97 m na 1 km). Úsek horního toku (Klokočůvek – Odry), dlouhý 18 km, má však celkový spád 80 m (průměrný spád 4,4 m na 1 km). Řeka tu má bystřinný ráz a teče balvanitým korytem lemovaným úpatními suťovými haldami a náplavovými kužely na dně hlubokého (až 100 m) a úzkého svahového údolí. U Jeseníka n. O. nabývá rázu nížinné řeky. Střední tok Odry v Oderské bráně až po Polanku měří asi 57 km a jeho celkový spád je pouze 88 m (průměrný spád 1,5 m na 1 km). Říční koryto je jen mělce zahloubeno a silně meandruje. Nachází se tu široká niva se zbytky lužních lesů a pásem zaškrčených meandrů i stálých

Obr. 32 Meandr na hlavním toku Odry

a periodických průtočných rybníků. Koryto je přerušeno několika jezy (Bernartice, Bartošovice, Studénka, Albrechticky). Průměrný roční průtok Odry při ústí Opavy (mimo území okresu) je $13,8 \text{ m}^3/\text{s}$. Jeho proměnlivost během roku je značná (minimum $0,5 \text{ m}^3/\text{s}$, maximum $500 \text{ m}^3/\text{s}$). Povodně přicházejí zejména na jaře při prudkém tání sněhu a v létě při dlouhotrvajících deštích.

Obr. 33 Řeka Odra mezi Albrechtickami a Studénkou pod Oderskou lávkou

Z Vítkovské vrchoviny přijímá Odra zleva **Čermnou, Heřmanický potok, Husí potok s Kamenným, Gručovickým a Děrenským potokem, Butovický potok, Bílovku s Jamníkem a Sezinou a Polančicí** (ústí mimo území okresu), zprava pak **Něčinský potok, Suchou, Dobešovský potok a Luhu**. Také jejich údolí, vyvinutá podél zlomu východního okraje Vítkovské vrchoviny, jsou hluboko zaříznuta a mají velký spád, takže říčky a potoky mají bystrinný ráz. Pro vodní stavy Odry však mají mnohem menší význam než vodné přítoky beskydské, protože ty pramení na severních svazích Radhošťské hornatiny, srážkově mnohem bohatší.

Beskydské přítoky Odry přitékají do Oderské brány sevřenými i rozlehlými svahovými údolímí, která protínají Frenštátskou brázdou a rozšiřují se v erozně denudační kotliny. Nejvýznamnější jsou **Jičínka se Zrzavkou** (16 km dlouhá, průměrný roční průtok $1,21 \text{ m}^3/\text{s}$), **Bartošovický potok, Sedlnice s Libotínem a Rybským potokem** (21 km dlouhá, průměrný roční průtok $0,57 \text{ m}^3/\text{s}$) a **Lubina** se zdrojnicemi **Rokytná, Radhoštnice, Lomná, Bystrý potok a Dlouhý potok**, levými pobočkami **Lichnovský potok a Kopřivnička** a pravými přítoky **Tichava, Lubinka, Hájovský potok a Trnávka** (40 km dlouhá, průměrný roční průtok $2,37 \text{ m}^3/\text{s}$).

Obr. 34 Řeka Lubina v Příboru

Obr. 35 Soutok Lubiny a Kopřivničky u Příboru

Vlivem pestré geologické stavby, nestejného množství srážek a jiných faktorů je **hustota vodní sítě** na území okresu velmi rozdílná. Ve Vítkovské vrchovině mezi Odrami a Fulnekem je jen 0,15–0,40 km na 1 km², v Oderské bráně a v novojičínské části Příborské pahorkatiny 0,40–0,70 km na 1 km², v příborské části 0,70 až 1,10 km na 1 km² a v Radhošťské hornatině ještě větší.

Okres je starou **rybníkářskou oblastí**. Velké i malé rybníky byly dříve takřka ve všech obcích. Zbytky hrází zaniklých rybníků se zachovaly např. u Příbora, Ženklaavy, Libhoště a Starojícké Lhoty. Zadržovaly povodňové vody a sloužily k pohonu mlýnů. V současné době slouží rybníky jak k chovu ryb, tak pro sklizeň rákosu. Největší převážně průtočné a stálé rybníky jsou v Oderské bráně podél Odry, kde tvoří několik velkých skupin (u Vražného, Bartošovic, Studénky a Jistebníku). Menší rybníky jsou i při ústí do Odry a na Jamníku u Bílovce, na Sezině u Bravantice, na Polančici u Klimkovic, na Sedlnici v Borovci, na Zrzávce nad Hodslavicemi a v povodí Lubiny u Větkovic a v Trnávce.

Obr. 36 Horní Bartošovický rybník – soustava Bartošovických rybníků

Obr. 37 Komorový rybník Borovec – soustava Boroveckých rybníků

Kromě toho jsou v okrese i četné **malé vodní nádrže**, sloužící převážně jako protipovodňové, hospodářské nebo protipožární. Je to v Bartošovicích na Bartošovickém a Hukovickém potoku, v Lubině Větrkovicích na Svěceném potoku, na horním toku Lubiny u sedla Pindula, ve Štramberku na Sedlnici, na Zrzávce u Hodslavic. Z **přírodních vodních ploch**

lze uvést jen bažinaté jezírko na severním svahu Trojačky a Mořské oko na Pustevnách.

Obr. 38 Vodní nádrž Bartošovice I na Bartošovickém potoce mezi obcemi Bartošovice a Libhošť

Obr. 39 Malá vodní nádrž Čerták na Kojetínském potoce u Nového Jičína

Obr. 40 Větrkovická přehrada na Svěceném potoce je využívána k rekreačním účelům

Pokud jde o **podzemní vody**, patří území okresu ke třem hydrogeologickým oblastem. Jesenická oblast, budovaná prvohorními horninami se slabým zvětralinovým a půdním pokryvem, trpí nedostatkem vydatnějších zdrojů podzemní vody. Převažují tu puklinové vody vyvěrající zejména v hlubokých údolích. Meziúdolní plošiny, zejména jsou-li pokryté špatně propustnými zvětralinami, jsou na podzemní vodu velmi chudé

(území mezi Bílovcem a Klimkovicemi), takže i zásobování malých obcí pitnou vodou je velmi obtížné.

Nížinná oblast Oderské brány, tvořená hlavně štěrkopískovými usazeninami, má velké zásoby **průlinových podzemních vod**. Někdy jsou silně mineralizované, s vysokým obsahem Cl nebo SO₄, takže pro vodárenské využití je nutná jejich úprava.

Beskydská flyšová oblast tvoří osobitou hydrogeologickou jednotku. Vedle nepropustných vrstev je tu mnoho poloh se značnou propustností puklinovou. Prameny jsou sice časté, ale rozptýlené a mají malou vydatnost.

Prameny pitné vody s nejvydatnějším zdrojem v okrese jsou v obcích Bernartice-Hůrka (80 l/s) a dále Stachovice (40 l/s).

Kromě prostých podzemních vod vyvěrají na území okresu i **minerální vody** dvou genetických typů – **prosté minerální vody** a **kyselky**. K prvnímu typu patří prameny hořkých sirovodíkových vod, zejména u Nového Jičína Sirkové lázně, Hostašovic a Libhoště. K druhému typu patří prameny alkalické kyselky u Jeseníku n. O. nebo při železniční trati u Suchdola n. O. a Hostašovic.

Obr. 41 Pramen s vodou s obsahem síranu železitého, druhý pramen s obsahem sirovodíku – oba prameny se ihned stékají a tvoří Zrzávku

Velkým problémem je rostoucí znečištění povrchových i podzemních vod průmyslovou i zemědělskou výrobou (zejména spad škodlivých látek z ostravské průmyslové oblasti), znečištění odpadními vodami ze stokových sítí sídel a úniky ropných produktů i výfukovými plyny dopravních prostředků.

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Povodí, rozvodí, úmoří. Pramenné oblasti vodních toků. Povrchové a podzemní vody. Hydrografická síť, hustota vodní sítě. Průtok a spád toku. Niva, lužní les, meandr, průtočný rybník, jez. Přirozené vodní plochy, malé vodní nádrže, rybníky.

Otázky a úkoly:

1. Do povodí kterých řek patří území Novojičína? Vysvětli a povodí ukaž na mapě.
 2. Ke kterým úmořím patří toto území? Kde leží rozvodí a co ho tvoří?
 3. Vysvětli pojem hustota říční sítě a aplikuj ho na okres Nový Jičín.
 4. Jaký je charakter toku řeky Odry? Co si představuješ pod pojmem bystřinný charakter řeky?
 5. Co je to říční meandr? Kde a proč meandruje řeka Odra?
 6. Které jsou levostranné přítoky Odry? Vyjmenuj je a ukaž na mapě.
 7. Vyjmenuj pravostranné přítoky řeky Odry, ukaž na mapě. Které jsou významnější a proč.
 8. Charakterizuj rybníkářství na Novojičíně. Kde je jejich centrum?
 9. Čím se liší přirozené vodní plochy a malé vodní nádrže? Zamysli se, jaký plní v krajině úkol.
 10. Co je základním problémem vodních toků nejen na Novojičíně? Co ho zapříčiňuje? Zamysli se, rozveď a vysvětli.
-

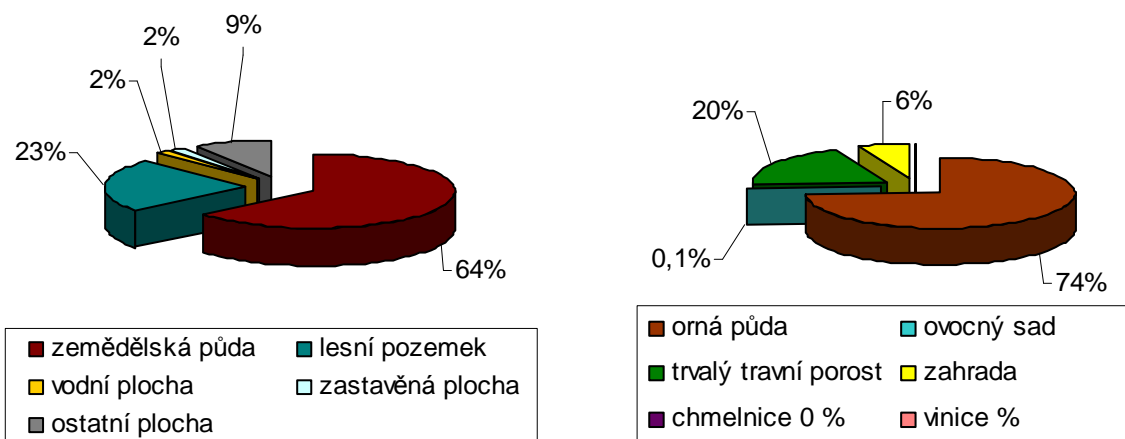
5 Půdy

Převládajícími typy půd jsou kambizem, hnědozem a fluvizem. Největší část území však pokrývá kambizem. Jedná se o hnědé lesní půdy, které se zde vytvořily především na svazích Vítkovské vrchoviny a Podbeskydské pahorkatiny. V menší míře se vyskytují i v rovinách Oderské brány. Druhým nejrozšířenějším půdním typem je hnědozem. Vyskytuje se především v máločlenitých oblastech okresu Nový Jičín a je zemědělsky využívaná. Třetím nejrozšířenějším typem je fluvizem (nivní půda). Tento typ půdy se zde vyskytuje převážně podél nivy řeky Odry a jejich přítoků.

Celková **rozloha** okresu činila k 31. 12. 2012 88 165 ha; z toho je **zemědělské půdy** 56 606 ha, tj. 64,2 % z celkové rozlohy okresu, **nezemědělské** 31 559 ha. **Orné půdy** je 41 928 ha, tj. 74,1 % celkové rozlohy zemědělské půdy. Úhrnné hodnoty druhů pozemků v okrese Nový Jičín ukazuje **Tab. 9**.

Tab. 9 Úhrnné hodnoty druhů pozemků v okrese Nový Jičín k 31. 12. 2012 (v hektarech)

Zemědělská půda					
56 606					
orná půda	zahrada	trvalý travní porost	ovocný sad	chmelnice	vinice
41 928	3 513	11 089	76	0	0
Nezemědělská půda					
lesní pozemek	vodní plocha	zastavěná plocha	ostatní plocha		
20 187	1 813	1 758	7 801		

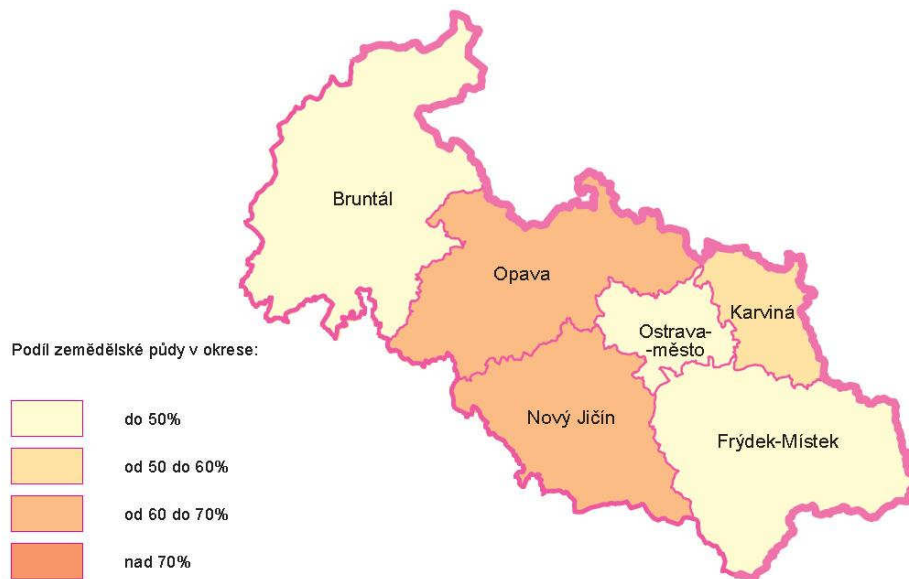
Obr. 42 Podíl zemědělské půdy a nezemědělských pozemků a rozčlenění zemědělské půdy v okrese Nový Jičín k 31. 12. 2012

Zemědělská půda se dělí na půdu ornou, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, trvalý travní porost (louky, pastviny). K nezemědělské půdě patří lesní půda, vodní plochy, zastavěné plochy a ostatní plochy.

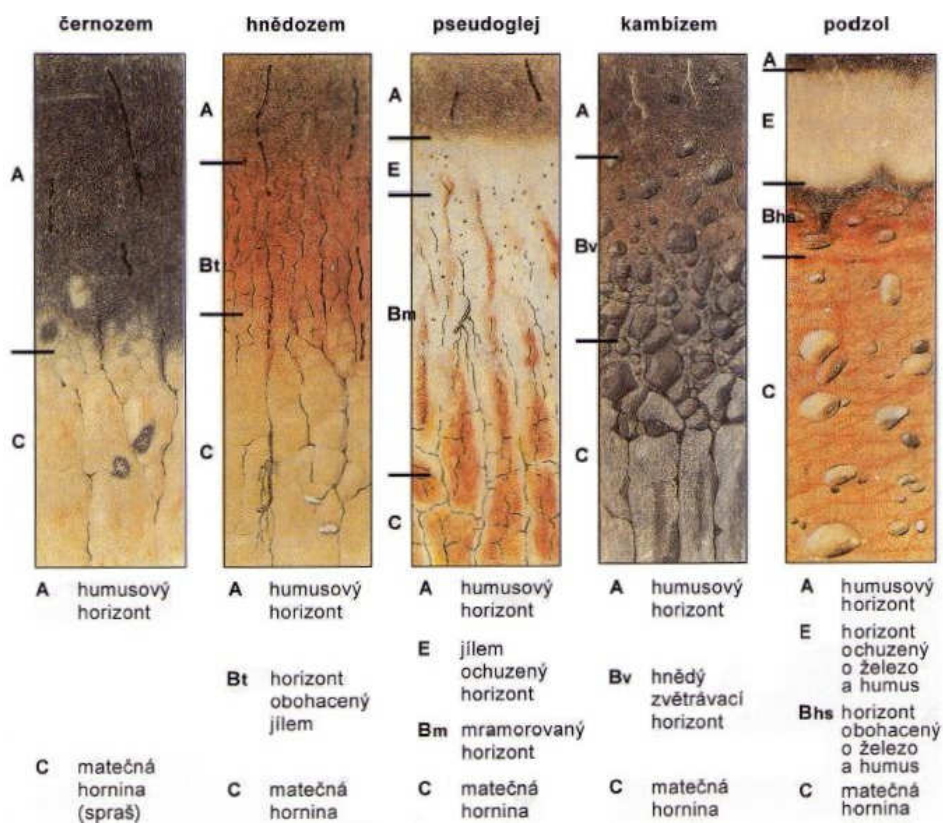
Zemědělské půdy okresu zahrnují tyto **půdní typy**: hnědé půdy (včetně kyselých) zaujímají 46 %, hnědozemní půdy 17,6 % plochy, oglejené půdy 12,2 %, illimerizované půdy 11,7 %, nivní půdy 10 %, glejové půdy 1,7 %, rendziny 1,1 %.

Černozemě, lužní půdy, rašeliny a nevyvinuté půdy se v okrese nevyskytují.

Z celkové výměry zemědělské půdy je hlubokých půd 82 %, středně hlubokých 9,4 % a mělkých 8,6 %, zamokřených dočasně 20 %, trvale 1,3 %.

Obr. 43 Podíl zemědělské půdy v procentech v jednotlivých okresech Moravskoslezského kraje v roce 2012

Obr. 44 Půdní profily hlavních půdních typů na území ČR

Hnědé půdy (kambizemě) jsou nejrozšířenějším typem půd v okrese (46 %). Půdotvorný substrát tvoří převážně horniny karpatského flyše se střídáním pískovců

a břidlic, ve většině slabě vápnitých. Jsou hluboké, s mělkou a středně hlubokou ornicí, se středním sklonem k hrudovatení, mírně až středně kyselé, mírně až středně humózní, středně propustné až propustné. Vytvořily se na mírných a středních svazích. Vyskytují se ve **dvou částech okresu, oddělených územím Poodří**. Od úzké části severní se území jejich výskytu rozšiřuje jihozápadním směrem, od Vřesiny přes Tísek, Slatinu, Lukavec, Vrchy, Heřmanice až k Luboměři. V samostatné jižní části se vyskytují v pásu začínajícím u Petřkovic, Janovic a pokračují přes Starý a Nový Jičín, Rybí, Libhošť a končí na Příborsku. Jižnější větev se táhne od Straníku, Hodslavic, Veřovic na Frenštátsko a Kopřivnicko.

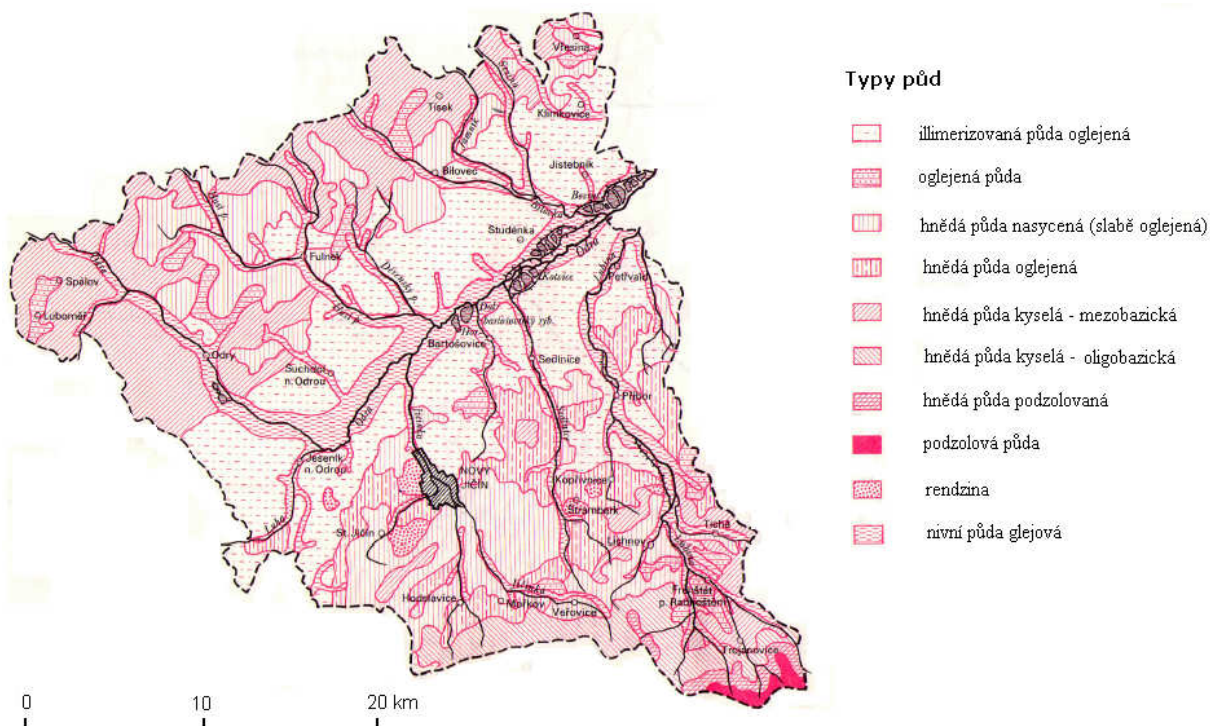
Hnědozemní půdy zaujímají podle rozsahu druhé místo v okrese. Představují nejlepší část půd pro své dobré fyzikální a fyzikálně chemické vlastnosti a zaujímají méně členitý reliéf. Vytvořeny jsou na spraši a sprašových hlínách se středně těžkou zrnitostí a s vysokým podílem prachových částic. Na nich vznikly hluboké půdy s příznivým vodním režimem, agronomicky velmi hodnotné. V okrese Nový Jičín vytvořily **souvislý pás** procházející středem okresu od severovýchodu k jihozápadu **po obou stranách řeky Odry**.

Illimerizované půdy, místy slabě oglejené, se přibližují agronomickou hodnotou půdám hnědozemního typu. Tvoří přechod k oglejeným půdám, agronomicky poměrně horším v důsledku periodického dlouhodobějšího převlhčení a s náchylností k tvrdnutí při vysychání povrchu. **Navazují na území podél řeky Odry** v linii Klimkovice – Bílovec – Fulnek – Hynčice. Na všech těchto půdách došlo ke zhoršení půdní reakce, a proto vyžadují pravidelné udržovací vápnění, zvláště při používání zvýšených dávek průmyslových hnojiv.

Oglejené půdy představují půdy s velmi narušeným vodním režimem, dlouhodobě periodicky povrchově převlhčované srážkovou vodou. Jsou hluboké až středně hluboké, s mělkou až středně hlubokou ornicí 16–26 cm. Nacházejí se severozápadně a jihovýchodně od pásu nížinných půd podél řeky Odry **na mírně a středně svažitém reliéfu**.

Nivní půdy (fluvizemě) se rozkládají **podél řeky Odry**. Jejich celá plocha leží na území, na které se každoročně řeka vylévá, a proto je zatravněno a tvoří výnosné luční porosty. Přes většinu dobrých vlastností těchto půd není vždy zemědělsky plně využita. Půdy mají slabě kyselou půdní reakci; hladina spodní vody kolísá v hloubce 50–60 cm pod povrchem.

Glejové půdy s nepatrnou celkovou výměrou patří k půdám trvale ovlivňovaným vysokou hladinou podzemní vody s velmi nepříznivým vodním a vzdušným režimem. Půdní reakce je kyselá. Při jejich využívání je nutná úprava vodního režimu. Jsou vhodné pro trvalý travní porost. Glejové půdy se nacházejí **podél řeky Odry**.

Obr. 45 Typy půd v okrese Nový Jičín

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Převod plošných jednotek (km^2 , ha). Geomorfologické členění Novojičínska. Základní typy půd a jejich charakteristiky.

Otázky a úkoly:

1. Jaká je rozloha okresu Nový Jičín? Urči v km^2 a ha.
2. Které druhy pozemků patří do zemědělské půdy? Jaký je procentuální podíl zemědělské půdy na rozloze Novojičínska?
3. Které druhy pozemků patří do nezemědělské půdy?
4. Které půdní typy se vyskytují na Novojičínsku? Které jsou nejčastější?
5. Na které lokality jsou vázány jednotlivé typy půd, které vlastnosti jsou pro ně typické?

6 Živá příroda

I když značná část území Novojičínska podléhala v průběhu historického vývoje intenzivní činnosti člověka, je možné považovat toto území za krajinu s relativně zachovanou vegetací. Území je zajímavé nejen z botanického hlediska, ale má i velmi zajímavou a druhově bohatou faunu. Bohatost druhů je dána především přítomností většího počtu biotopů než v sousedních okresech. Velký vliv na pestrost fauny i flóry má i okolnost, že území okresu leží na rozhraní dvou horotvorných soustav.

Květena okresu Nový Jičín patří ke dvěma **fytogeografickým oblastem**. Převážnou část zaujímá **karpatské mezofytikum** reprezentované částmi fytogeografických okresů Veřovické vrchy, Podbeskydská pahorkatina, Ostravská pánev a Moravská brána; nejvyšší vrcholy západních výběžků Moravskoslezských Beskyd náleží ke **karpatskému oreofytiku**. Poměrně malá západní část území okresu spadá do **českého mezofytika** nazvaného Jesenické podhůří.

Území okresu přísluší (od nejnižších poloh do nejvyšších) do **3. až 7. vegetačního stupně**, tj. 3. dubovo-bukového, 4. bukového (resp. v pánevní části dubovo-jehličnatého), 5. jedlovo-bukového, 6. smrkovo-bukovo-jedlového a 7. smrkového. Přirozený charakter mají **horské výběžky Moravskoslezských Beskyd** (skupina Radhoště) s vegetací souvislých lesních porostů bukového stupně s květnatými bučinami a smrkovo-bukovo-jedlového vegetačního stupně. V nejvyšších polohách nad 1000 m n. m. je vytvořený smrkový stupeň; v hluboce zaklesnutých údolích horských potoků se nacházejí roklinové lesy s javorem, klenem a jasanem. Těžiště výskytu zde má především řada vzácných a chráněných horských druhů. Vrchovinné pásmo **západních výběžků Moravskoslezských Beskyd** západně od skupiny Velkého Javorníka (Veřovické vrchy), náležející k **fytochorionu Střední Pobečví**, představují komplexy přirozených lesů jedlobukových, reprezentované květnatými bučinami a lokálně na příkrých svazích i suťovými lesy s javorem, bukem

Obr. 46 Devětsil bílý

a jilmem horským s bohatou flórou. Na **severovýchodní podhůří** zasahují jen částečně série podbeskydských pahorkatin v okolí Příbora (Kazničov, Tichavská hůrka) a Frenštátu p. R. (Horečky) se smíšenými lesy dubovo-bukového stupně s častou lípou a dubem letním. Z nelesních biotopů zde převládají vlhké louky, zvláště podél údolních toků. **Střed okresu** je fyto geneticky zajímavý. Ačkoli je pro příznivé podmínky již tradičně zemědělsky využíván, z lesních jsou to větší komplexy i enklávy lípových lesů.

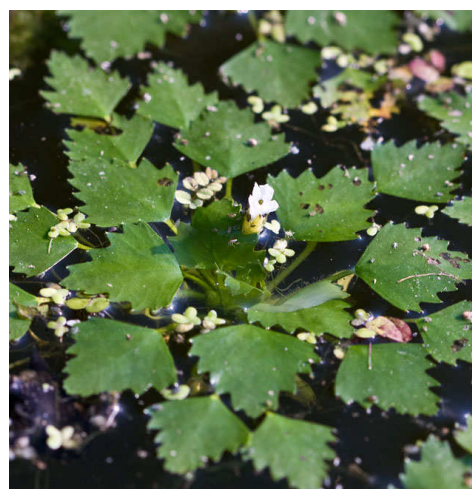

Obr. 47 Kosatec žlutý

K charakteristickým formačním útvarům krajiny patří křovinaté lemy pahorků, strání a pastvin. Zvláště pozoruhodnou lokalitou s teplomilnou květenou je **Štramberk** s okolím (Kotouč, Zámecký vrch, Skalky), i když stanoviště skalní stepi na jižních svazích Kotouče byly poničeny těžbou vápence.

Ve sníženinách **Moravské brány**, zvláště podél přirozených meandrů a slepých ramen Odry, se rozkládají zbytky **lužních lesů**, které přecházejí ve smíšené a místy lipové lesy. Na občas zaplavovaných místech jsou zastoupeny střemchové olšiny s jasanem a dubem. Zajímavostí je, že

v lesích i pobřežních křovinách Poodří jsou kromě jiných ještě i karpatské druhy, které se dále na západ již nevyskytují. Na rozsáhlých zemědělsky využívaných lučních porostech dominují hospodářsky cenné trávy, v podmáčených sníženinách a lučních tůňkách roste množství druhů vodních rostlin. Pobřežní porosty jistebnicko-polanecké soustavy rybníků lemují bažinatá společenstva s rákosem, orobincem a chráněným kosatcem žlutým. Klidné stojaté hladiny rybníků zdobí zajímavé vodní rostliny. K vzácným patří třetihorní relikv – **kotvice plovoucí** u Albrechtic a Studénky.

Obr. 48 Kotvice plovoucí

Vítkovská vrchovina tvoří hraniční linii ke květeně jesenického podhůří. Odlesněné vrcholové části jsou většinou zemědělsky využívány. Úboční svahy nad údolními toky pokrývají jehličnaté, smíšené a vzácněji listnaté lesy, ve vyšších polohách bukové. V nižších polohách a na svazích při údolích převládají dubohabrové háje, které kolem řek přecházejí v maloplošné luhy (orsej jarní, sasanka hajní aj.). Lesní okraje,

pastviny a meze provázejí některé druhy, kterými se tato stanoviště poněkud odlišují od podobných útvarů v karpatské oblasti.

Území okresu Nový Jičín má i velmi zajímavou a druhově bohatou **zvířěnu**. To je dáno okolností, že území okresu leží na rozhraní dvou horotvorných soustav s přítomností většího počtu biotopů než v sousedních okresech. Četné meandry, slepá ramena, tůňe a mokřiny **řeky Odry** vytvářejí spolu se zbytky lužních lesů a četných rybníků optimální podmínky pro výskyt **vodních druhů ptáků**. Dominantním druhem celé oblasti je racek chechtavý.

Obr. 49 Racek chechtavý

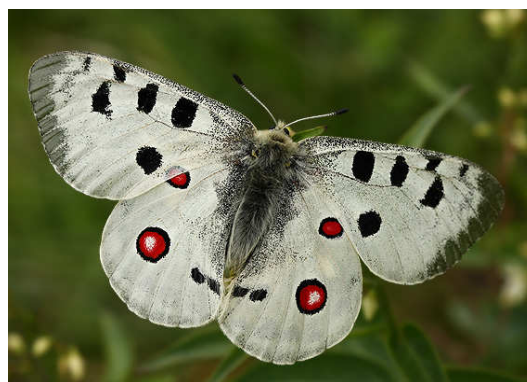
Moravská brána je významnou **tahovou cestou ptáků**, proto se zde každoročně na jaře i na podzim vyskytují i další druhy, které podnikají své cesty do zimovišť. V období jarního a podzimního tahu doprovázejí početná hejna ptáků i **vzácní dravci**. Téměř každým rokem jsou v oblasti Moravské brány pozorováni orli mořští a orlovci říční.

Obr. 50 Ondatra pižmová

Kromě obvyklých druhů zemních savců je zde dominantním druhem vodních biotopů **ondatra pižmová**, která území našeho okresu začala osidlovat teprve ve 20. letech tohoto století, a vzácné druhy **netopýrů**. V tekoucích i klidných vodách se vyskytuje **mnoho druhů ryb**.

Karpatskou část okresu charakterizují kromě běžných druhů živočichů především **horské druhy ptáků**, velmi vzácně se zde vyskytuje i tetřev hlušec. Moravskoslezské Beskydy jsou známou jelenářskou oblastí s relativně vysokými **stavy jelení zvěře**, občas se zde vyskytují i vzácní zatoulanci ze Slovenska – **rys ostrovid**, **vlk obecný** a **medvěd hnědý**. V nižších polohách lze sporadicky zastihnout na neznečištěných tocích i **vydru říční**. Ve **Štramberku** se vyskytuje jeho známý **endemit** – **jasoň červenooký**, původní štramberský motýl,

Obr. 51 Jasoň červenooký

hojně se vyskytující na slunečných vápencových svazích Kotouče. Je vázán na skalní stepi s porosty rozchodníku bílého a velkého, živné rostliny pro larvy motýla. Tento motýl je považován za třetihorní relikv – druh, který od třetihor přežil do dneška. Opětovný výskyt tohoto chráněného druhu ve Štramberku je výsledkem reintrodukce (znovuvysazení) motýla, prováděné v 80. letech minulého století Českým svazem ochránců přírody.

Obr. 52 Vydra říční

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Geomorfologické členění Novojičínska. Horotvorné soustavy. Fytogeografické oblasti, okresy, fytochoriony. Meandr, slepé rameno, lužní les. Biotop. Fauna, flóra. Rostlinné a živočišné druhy.

Otázky a úkoly:

1. Čím je dána rostlinná a živočišná pestrost, druhová pestrost Novojičínska?
 2. Do kterých vegetačních stupňů přísluší území okresu? Charakterizuj tyto stupně.
 3. Stručně charakterizuj poměry, flóru a faunu Moravskoslezských Beskyd. Co je pro ně typické?
 4. Stručně charakterizuj poměry, flóru a faunu severovýchodního podhůří Beskyd a středu okresu. Co je pro toto území typické?
 5. Stručně charakterizuj poměry, flóru a faunu Moravské brány. Co je pro ni typické? Co si představuješ pod pojmem tah ptáků?
 6. Stručně charakterizuj poměry, flóru a faunu Jesenické části okresu. Co je pro ni typické?
 7. S jakou lokalitou je spojena kotvice plovoucí? Co o ní víš?
-

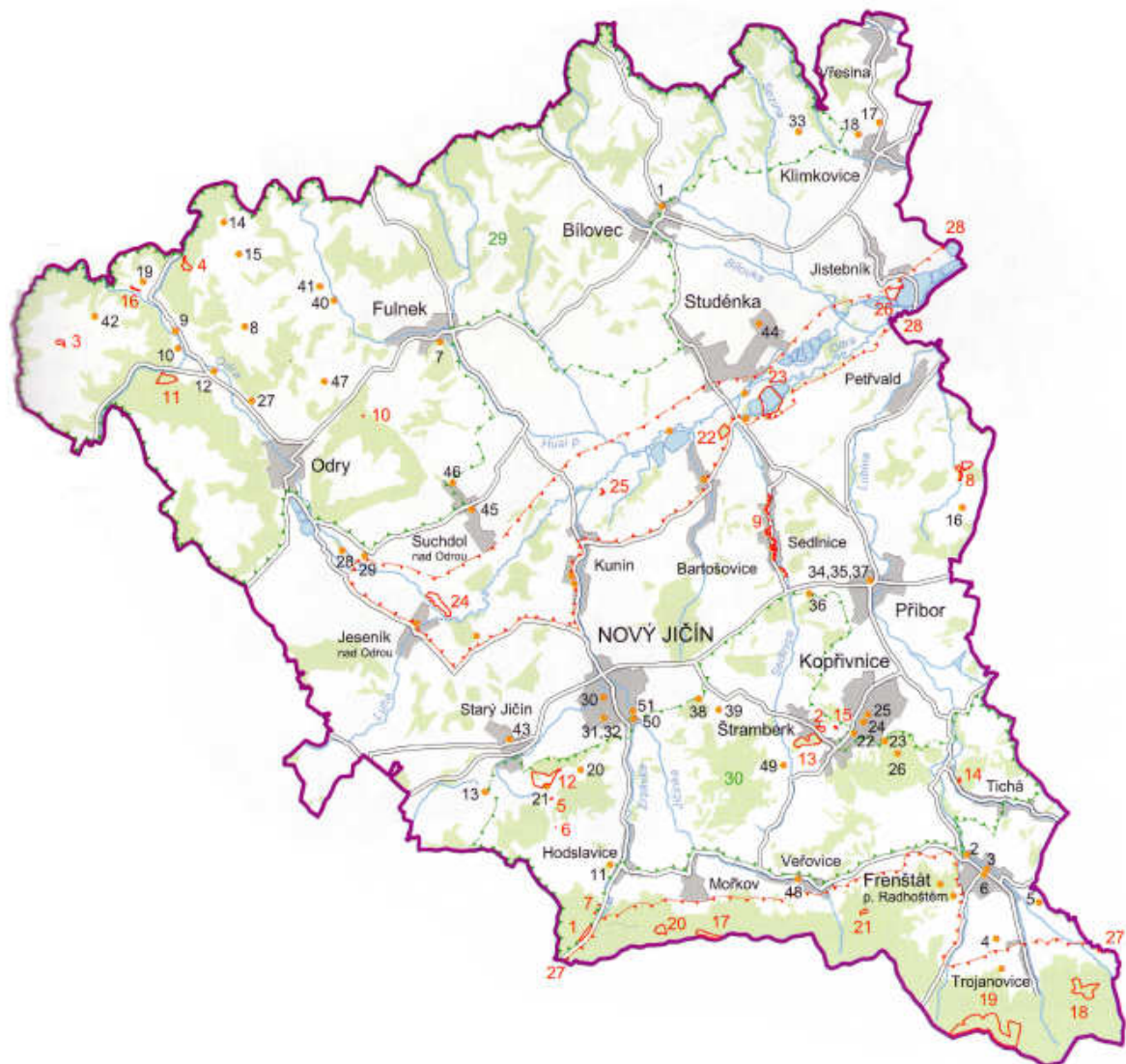
7 Ochrana životního prostředí

Intenzivní ekonomické využívání území Novojičínska a jeho bezprostředního okolí, především blízké ostravské průmyslové aglomerace, má za následek nepříznivé působení na přírodu a na utváření krajiny. Naléhavá nutnost ochrany přírodních zdrojů je navíc podtržena zvláštním a zcela specifickým členěním jeho území. Mimo vlastní ochranu přirozených biotopů je posláním chráněných území vytvořit síť stabilizačních prvků v krajině narušené civilizací. Chráněná území mají také nezastupitelné místo v kulturně výchovné činnosti. Milovníci přírody mají na Novojičínsku možnost navštívit dvě chráněné krajinné oblasti – Beskydy a Poodří, dva velkoplošné přírodní parky i velký počet přírodních rezervací a památek. V tomto oddíle budou stručně představeny.

Tab. 10 Zvláště chráněná území a přírodní parky Novojičínska k 1. 1. 2004

Kategorie zvláště chráněného území	Název	Vyhlášeno	Výměra (ha)	Katastrální území
PP	Domorazské louky	1989	7,18	Hostašovice
PP	Kamenárka	2001	4,46 (2,14)*	Štramberk
PR	Královec	2000	4,89 (6,33)*	Spálov
PP	Na Čermence	1990	9,27 (28,07)*	Kaménka
PP	Pikritové mandlovce u Kojetína	1997	0,23	Kojetín u Starého Jičína
PP	Polštářové lávy ve Straníku	1997	0,04 (0,45)*	Straník
PP	Pramen Zrzávky	1993	0,47 (10,94)*	Hostašovice
PR	Rybníky v Trnávce	2002	14,28 (10,61)*	Trnávka
PP	Sedlnické sněženy	1988	11,00	Sedlnice
PP	Stříbrné jezírko	1990	0,22 (3,22)*	Jestřábí u Fulneku
PR	Suchá Dora	1969	17,60	Dobešov, Jakubčovice n. O
PR	Svinec	1995	38,25 (162,00)*	Kojetín u Starého Jičína
NPP	Šípka	1960	29,00	Štramberk
PP	Travertinová kaskáda	1988	1,26 (12,00)*	Tichá
PP	Váňův kámen	1993	0,77 (5,35)*	Kopřivnice
PP	Vrásový soubor u Klokočůvku	1998	1,24 (0,63)*	Klokočůvek
PR	Huštýn	1999	11,91	Mořkov
PR	Noříčí	1955 (1999)**	37,90	Trojanovice
NPP	Radhošť	1955 (1989)**	144,93	Trojanovice
PR	Trojačka	1966	9,86	Mořkov
PP	Velký kámen	1999	3,65	Veřovice
PR	Koryta	1998	12,93	Bartošovice, Nová Horka
PR	Kotvice	1970	105,48	Nová Horka
PP	Meandry Staré Odry	1999	25,77	Jeseník n. O, Mankovice
PP	Pusté nivy	1998	0,74	Kunín
PR	Rákosina	2002	16,25	Jistebník
CHKO	Beskydy	1973	1160 km ²	Správa CHKO Rožnov p. R
CHKO	Poodří	1991	81 km ²	Správa CHKO Studénka
Přírodní park	Oderské vrchy	1994	287 km ²	
Přírodní park	Podbeskydí	1994	128 km ²	

* údaj v závorce je výměra ochranného pásma ** údaj v závorce je datum přehlášení na větší rozlohu

1 PP Domorazské louky	11 PR Suchá Dora	21 PP Velký kámen
2 PP Kamenárka	12 PR Svinec	22 PR Koryta
3 PR Královec	13 NPP Šipka	23 PR Kotvice
4 PP Na Čermence	14 PP Travertinová kaskáda	24 PP Meandry Staré Odry
5 PP Pikritové mandlovce u Kojetína	15 PP Váňův kámen	25 PP Pusté nivy
6 PP Polštářové lávy ve Straníku	16 PP Vrásový soubor u Klokočůvku	26 PR Rákosina
7 PP Pramen Zrzávky	17 PR Huštýn	27 CHKO Beskydy
8 PR Rybníky v Trnávce	18 PR Nořičí	28 CHKO Poodří
9 PP Sedlnické sněžanky	19 NPR Radhošť	29 Přírodní park Oderské vrchy
10 PP Stříbrné jezírko	20 PR Trojačka	30 Přírodní park Podbeskydí

PP – přírodní památka NPP – národní přírodní památka PR – přírodní rezervace
 NPR – národní přírodní rezervace CHKO – chráněná přírodní oblast

Obr. 52 Rozmístění zvláště chráněných území a přírodních parků na Novojičínsku

Chráněná krajinná oblast (CHKO) Beskydy

Rozkládá se na území okresu Frýdek-Místek, Vsetín a Nový Jičín. Na novojičínský okres zasahuje v jeho jižní a jihovýchodní částí.

Nadmořská výška: 350–1323 m

Výměra: 1 160 km², svou rozlohou největší chráněná krajinná oblast v České republice

Vyhlášeno: 1973

Území je výjimečné z **přírodovědeckého hlediska**, a to jak po botanické nebo zoologické stránce, tak i pro jedinečnou a **neopakovatelnou krajinu doplněnou lidovou architekturou**. Nachází se zde původní horské pralesovité porosty s výskytem vzácných karpatských živočichů a rostlin, druhově pestrá luční společenstva, unikátní povrchové i podzemní pseudokrasové jevy a rovněž mimořádná estetická hodnota a pestrost ojedinelého typu krajiny vzniklého historickým soužitím člověka s přírodou. Význam chráněné krajinné oblasti Beskydy je podtržen **vyhlášením řady maloplošných zvláště chráněných území**.

Chráněná krajinná oblast (CHKO) Poodří

Nachází se v **severovýchodní části Oderské brány** mezi obcí Vražné nedaleko Oder a jižním okrajem města Ostravy; tvoří ji 0,5 až 4,5 široký a asi 34 km dlouhý pruh rovinného a pahorkatinného terénu kolem řeky Odry.

Nadmořská výška: 214,1–293,5 m

Výměra: 81,5 km²

Vyhlášeno: 1993

Území tvoří zachovalá **údolní niva řeky Odry**. Je typické ojedinele zachovalým **vodním režimem** s každoročním zaplavováním rozsáhlých částí **nivy, meandrujícím korytem** a navazujícími **systemy mrtvých ramen a tůní**. Nacházejí se zde trvalé travní porosty s hojnou rozptýlenou zelení, **lužní lesy** a v neposlední řadě **rozlehlé rybníční soustavy**. Význam chráněné krajinné oblasti Poodří je podtržen **vyhlášením 10 maloplošných zvláště chráněných území**; na území okresu Nový Jičín jich leží pět.

Oderské vrchy – Přírodní park

Oderské vrchy jsou jihovýchodní část Nízkého Jeseníku a na okraji Moravské brány.

Průměrná nadmořská výška: 650 m

Výměra: 287 km²

Vyhlášeno: 1994

Typickým rysem krajinného rázu přírodního parku jsou **plošiny** a hluboce **zaříznutá údolí vodních toků**, především řeky Odry, do podkladu prvotních kulmských hornin s převládajícími drobnými a břidlicemi. Tyto horniny byly těženy v celé řadě břidličných štol a lomů – nejznámější je v Jakubčovicích nad Odrou, největší lom na droby v České republice. Na jeho výsypkách a na obnažených skalkách se vyvinula teplomilná společenstva rostlin.

Přírodní park Podbeskydí

Nachází se v **Podbeskydské pahorkatině**, vznikl přehlášením oblastí klidu Červený kámen a Kojetín.

Výměra: 128 km²

Vyhlášeno: 1994

Krajina přírodního parku má mírně zvlňený povrch s roztroušenými květnatými lesíky. Současná povrchová geologická skladba celé oblasti nese znaky mladě vyvrásněného pohoří. Celkem je odtud známo přibližně 600 druhů **fosilních organismů**, především šestičetných korálů, měkkýšů, břichonožců a hlavonožců.

Radhošť – Národní přírodní rezervace

Na **severním svahu** nejznámější beskydské **hory Radhošť** (1129 m n. m.) se nachází stejnojmenná NPR. Zaujímá velmi prudký čelní svah

Moravskoslezských Beskyd v délce 2,8 km. Nejbližšími městy jsou **Rožnov pod Radhoštěm** a **Frenštát pod Radhoštěm**.

Nadmořská výška: 660–1120 m

Výměra: 144,93 ha

Vyhlášeno: 1955

Obr. 53 Lesní porosty ve vrcholové části NPR Radhošť obalené sněhem a námrazou

Rozsáhlý komplex porostů charakteristický pro vrcholové části Radhošťské hornatiny Moravskoslezských Beskyd. Ve vrcholových polohách severních a severovýchodních svahů jsou lesy vystaveny nepříznivým klimatickým vlivům, zejména větru, sněhu a námraze.

Noříčí – Přírodní rezervace

Vrchol rozsochy Noříčí (1047,0 m n. m.) spolu s přílehlými severními a východními svahy, asi 2 km **východně od Trojanovic**.

Nadmořská výška: 680–1047 m

Výměra: 37,9 ha

Vyhlášeno: 1995, zvětšeno na větší výměru 1999

Lesní porost na kamenitých svazích s bohatstvím lesních typů a s přirozenou dřevinnou skladbou typickou pro západokarpatskou oblast.

Huštýn – Přírodní rezervace

Prudké severní svahy **pod kótou Huštýn** (748,6 m n. m.) v **Hodslavickém Javorníku**, 2 km jižně od obce **Mořkov**.

Nadmořská výška: 650–749 m

Výměra: 11,91 ha

Vyhlášeno: 1999

Porosty se **vzácnými a ohroženými druhy rostlin** a rozsáhlý mrazový srub ve vrcholové části.

Pramen Zrzávky – Přírodní památka

Pramenné vývěry nedaleko obce

Hostašovice asi 200 m od křižovatky silnic I. třídy Nový Jičín – Valašské Meziříčí.

Nadmořská výška: 393–397 m

Výměra: 0,47 ha, ochranné pásmo 10,94 ha

Vyhlášeno: 1993

Dva vydatné **prameny rozdílného chemického složení** v těsné blízkosti. Voda prvního z nich obsahuje síran železitý, voda

Obr. 54 Dva prameny Zrzávky

druhého sirovodík. Třetí samostatný sirovodíkový pramen se nachází v údolním žlábků dalšího přítoku, 300 m jihozápadně od předchozích pramenů.

Svinec – Přírodní rezervace

Květnaté louky, lesíky a remízky přibližně 1,5 km jihovýchodně od obce **Starý Jičín**.

Nadmořská výška: 402–546 m

Výměra: 38,25 ha, ochranné pásmo 162 ha

Vyhlášeno: 1995

Vrchol Svince (546,1 m n. m.) je bezlesý, severní svahy jsou porostlé smíšenými lesními porosty. Louky na svazích jsou druhově velmi bohaté a cenné přítomností chráněných rostlin, zejména orchidejí.

Obr. 55 Pohled z vrcholu Svince do Moravské brány

Šipka – Národní přírodní památka

Jeskyně Šipka je významná **archeologická lokalita**, její okolí na severních a východních svazích vrchu Kotouče je botanicky a zoologicky velmi cenné.

Nadmořská výška: 360–517 m

Výměra: 29,00 ha

Vyhlášeno: 1960

Geomorfologicky pozoruhodně modelované území skalních vápencových útvarů, krasových jevů

Obr. 56 Jeskyně Šipka

a suťového georeliéfu. V jeskyni Šipka byly v letech 1879–1880 nalezeny **kosterní zbytky člověka s neandrtálskými** znaky. Velmi cenná je skalní, travinobylinná a lesní vegetace s teplomilnými a vápnomilnými prvky na výchozech jurského štramberského vápence.

Kamenárka – Přírodní památka

Bývalý lom na jihozápadním svahu Bílé hory v těsné blízkosti města **Štramberka**.

Nadmořská výška: 450–480 m

Výměra: 4,46 ha, ochranné pásmo 2,14 ha

Vyhlášeno: 2001

Starý **vápencový lom** okrouhlého tvaru s přístupem z jedné strany, z ostatních stran obklopený téměř kolmými stěnami. V současnosti

jde o poslední volně přístupnou ukázkou **bloků tithonských štramberských vápenců**. Na tento geologický podklad je vázán výskyt některých zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů.

Obr. 57 Bývalý lom Kamenárka s jezírkem

Váňův kámen – Přírodní památka

Skalisko tvořené krou **štramberského vápence**, jihozápadně od města **Kopřivnice** na jižním úbočí Bílé hory.

Nadmořská výška: 416–447 m

Výměra: 0,77 ha, ochranné pásmo 5,35 ha

Vyhlášeno: 1993

Výchoz jurského vápence je výraznou krajinnou dominantou. Jeden z mála přirozených vápencových útvarů v okolí Štramberka, který nebyl podstatně narušen těžbou vápence.

Obr. 58 Váňův kámen

Rybníky v Trnávce – Přírodní rezervace

Vodní rezervace a **mokřadní ekosystém** u obce **Trnávka**.

Nadmořská výška: 260 m

Výměra: 14,28 ha, ochranné pásmo 10,61 ha

Vyhlášeno: 2002

Rybniční plochy, mokřadní louky a přirozeně meandrující tok Trnávky s doprovodným porostem potočního luhu. Významná lokalita výskytu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů.

Sedlnické sněženky – Přírodní památka

Široká údolní **niva Sedlnice** u obce Sedlnice.

Nadmořská výška: 246–268 m

Výměra: 11,00 ha

Vyhlášeno: 1988

Louky a fragmenty lužních porostů s bohatou populací **sněženky podsněžníku**. Lokalita je odvodňována Sedlnicí ústící do Odry.

Obr. 59 Květy chráněné sněženky podsněžníku

Suchá Dora – Přírodní rezervace

Lesní porost na severně orientovaných svazích hlubokého údolí potoka Suchá přibližně 800 m od obce **Jakubčovice nad Odrou** poblíž silnice I. třídy vedoucí z Oder do Potštátu a Olomouce.

Nadmořská výška: 356–524 m

Výměra: 17,60 ha

Vyhlášeno: 1969

Přirozené **květnaté bučiny kamenitých svahů** charakteristické pro oblast Nízkého Jeseníku představují z hlediska lesnického nejvýznamnější přírodní rezervaci okresu Nový Jičín. Území je odvodňováno Suchým potokem – pravostranným přítokem Odry.

Meandry Staré Odry – Přírodní Památka

Velmi pestrý porost s kvalitními dřevinami na starém, téměř **zazemněném levém bočním rameni Odry** mezi Mankovicemi a Jeseníkem nad Odrou.

Nadmořská výška: 255,5–259 m

Výměra: 25,77 ha

Vyhlášeno: 1999

Periodické i trvalé **tůně s břehovými porosty** v bohatě zarostlém úseku starého toku Odry. První dochovaný systém bočních ramen na toku Odry po opuštění Nízkého Jeseníku.

Kotvice – Přírodní rezervace

Část albrechtické rybníční soustavy na pravém břehu Odry.

Nadmořská výška: 232–251 m

Výměra: 105,48 ha

Vyhlášeno: 1970

Rybníky napájené vodami Sedlničky a okolní podmáčené lesy. Lokalita je významná především bohatou vodní květenou a hnízdišti vzácného ptactva. Současně je důležitou tahovou zastávkou ptactva.

Obr. 60 Vypuštěný rybník Kotvice, vzadu rybník Karlův

Rákosina – Přírodní rezervace

Nadmořská výška: 224 m

Výměra: 16,25 ha

Vyhlášeno: 2002

Nejrozsáhlejší rákosovina v CHKO Poodří s několika drobnými vodními plochami s trvalou mělkou vodní hladinou. V okolí podmáčené louky je drobný lesní porost.

Hlavním motivem ochrany území je zachování vodních a mokřadních rostlinných společenstev.

Obr. 61 Rákosí v přírodní rezervaci

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

CHKO, maloplošné chráněné území. Přírodní rezervace, přírodní památka, přírodní park, biokoridor. Slepá ramena a mokřady.

Otázky a úkoly:

1. Které CHKO se na území Novojičínska nacházejí? Stručně je charakterizuj a vymezi, vysvětli rozdíly mezi nimi a ukaž na mapě.
2. Kde se nachází CHKO Beskydy, čím je území výjimečné?

3. Která maloplošná chráněná území se na území Novojičínska v CHKO Beskydy nacházejí? Stručně je charakterizuj a ukaž na mapě.
 4. Kde se nachází CHKO Poodří, čím je území výjimečné?
 5. Která maloplošná chráněná území se na území Novojičínska v CHKO Poodří nacházejí? Stručně je charakterizuj a ukaž na mapě.
 6. Jmenuj některé přírodní rezervace v CHKO Poodří.
 7. Vyjmenuj a charakterizuj maloplošná území Novojičínska, které je nejbližší tvému bydlišti nebo sídlu školy.
 8. Která přírodní rezervace je z hlediska vyhlášení nejstarší? Proč byla vyhlášena, zdůvodni.
 9. Vysvětli, jaký význam má ochrana přírody pro člověka. V čem ho obohacuje? Zamysli se a zkus najít důvody, proč někteří lidé jsou proti jejich dalšímu rozšiřování.
-

III. OBYVATELSTVO A SÍDLA

8 Historie Novojičínska

Novojičínsko je region s nebyvalou koncentrací architektonických památek, které dokládají dlouhou a bohatou historii tohoto území. V historicky nejceněnějších částech měst Nový Jičín, Štramberk a Příbor byly vyhlášeny městské památkové rezervace, ve městech Fulnek, Bílovec a Odry městské památkové zóny. Okresní město Nový Jičín má historické, velmi zachovalé náměstí, Žerotínský zámek a celý soubor dalších kulturních památek. Pod hradní věží Trúbou ve Štramberku je zachován ojedinělý urbanistický soubor rázovitých dřevěných domků. Starobylý Příbor je spjat s piaristickou kolejí a učitelským ústavem, jedním z nejstarších na Moravě. Dlouhodobé výrobní tradice jsou zachyceny v unikátních sbírkách technického muzea automobilové výroby v Kopřivnici, vagonářského muzea v zámku ve Studénce či novojičínského muzea se stálou expozicí kloboučnické výroby.

Podle archeologických nálezů se člověk objevil na území dnešního okresu Nový Jičín již v **paleolitu**, před více než **250 000 lety**. Lidé se zde usadili v jeskyních **Šipce** a Čertově díře ve **vápencovém vrchu Kotouči** u Štramberka. V Šipce byla nalezena dolní čelist dítěte člověka neandrtálského. Z mladšího paleolitu (40 000 až 10 000 let) již známe více lokalit, např. v Novém Jičíně, u Fulneku, v Bílovci, Kopřivnici aj. První **zemědělci** sem přicházeli **ve druhé polovině 5. tisíciletí př. n. l.** Četnější pozůstatky osídlení pocházejí z neolitu (3000–1900 př. n. l.).

Obr. 62 Pravěký kamenný nástroj z pazourku získaný na úpatí Bílé hory

V mladších obdobích lze předpokládat pobyt Keltů, byť nebyl doložen. Nálezy jejich keramiky v Kopřivnici pocházejí z 2. a 1. století př. n. l.

V počátku nástupu Slovanů (4. až 6. století n. l.) zájem o osídlování oblasti mizí. Příčinou byly zdejší husté a neprostupné pralesy. Výjimkou bylo až v **11. nebo 12. století** malé **osídlení území Štramberska** kolem Kotouče, patrně v souvislosti s napojením na starobylé severojižní trasy dálkového obchodu (Jantarová stezka).

Prales byl pomezím hvozdem středověkého přemyslovského státu. Osídlení se vzhledem k zalesnění, vyšším polohám s nižší bonitou půdy a obtížné dostupnosti rozvíjelo pomalu. Situaci změnila teprve vrcholně **středověká kolonizace**, ovlivněná také proudy obyvatel ze zahraničí, především z německých zemí.

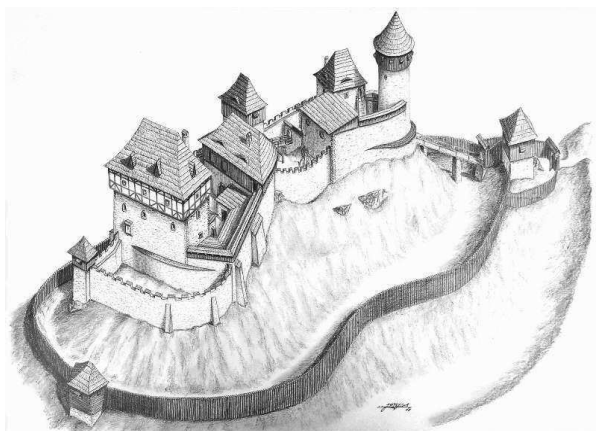
Prvními kolonisty Novojičínska byli buď benediktini z Rajhradu, nebo premonstráti z Hradiska.

Základním centrem osídlování se stal hrad **(Starý) Jičín**, který původně náležel zeměpánovi, tj. českému králi resp. moravskému markraběti. Později, kolem roku 1230, ho získal i s velkou državou hrabě Arnold z Hückeswagen, diplomat Přemysla Otakara I. Na přelomu 13. a 14. století vzniklo nové tržní středisko – město **Nový Jičín**, ve

Obr. 63 Strážní věž zříceniny hradu Starý Jičín

40. letech 13. století město **Příbor**, dále byla založena městská centra **Fulnek, Frenštát, Klimkovice, Odry, Bílovec**. Pokračovala také **výstavba hradů a tvrzí** (Starý Jičín, Fulnek, Šostýn, Štramberk aj.).

Obr. 64 Pravděpodobný vzhled hradu Šostýn v době, kdy byl osídlen

Obr. 65 Zřícenina hradu Šostýn

Ve městech vedle sebe žili, nikoli bez konfliktů, němečtí přistěhovalci a vrstvy původního obyvatelstva, někde, např. v Novém Jičíně, se vyvinula také komunita židovská. Na území mezi Moravskoslezskými Beskydami a řekami Odrou, Ostravicí a Bečvou osídlilo německé obyvatelstvo pás po obou březích Odry, vytvořilo také ostrůvky okolo Příbora a Bílovce, v blízkosti Fulneku a Oder.

Husitské války způsobily úbytek obyvatelstva – při tažení Jana Tovačovského z Cimburka na Moravu na přelomu let 1426–1427 byly mj. dobyty Nový Jičín, Fulnek a Odry, jejich obyvatelstvo zčásti pobito, Fulnek a Nový Jičín vyhořely.

V počátcích novověku, především kolem roku 1500, na Novojičínsko zasáhla **pasekářská kolonizace**. Ta probíhala po tři staletí. Je spojena s příchodem valašských pastýřských kmenů z Rumunska. Rumunští pastevcí postupovali karpatským obloukem až do oblasti Moravskoslezských Beskyd. Severovýchodní Morava, především neúrodné podhorské a horské oblasti, byla řídko osídlená. Valaši využili k osídlení tyto kopcovité oblasti, kde pokračovali ve své tradiční obživě z původní vlasti – pastevectví. Proto vrchnost přenechala od konce 15. století valachům části lesů pro chov ovcí a koz.

Obr. 66 Pohled na Frenštát z roku 1856

Rozvoj řemeslné výroby vedl ve městech ke zřizování cechů. Nový Jičín a Příbor jich měly přes 20, Frenštát, Bílovec a Fulnek 10–12, Odry 8.

Třicetiletá válka způsobila velké ztráty na životech a hospodářský rozvrat. Úbytek obyvatelstva byl vyrovnán do konce 17. století jednak přirozeným přírůstkem, jednak přistěhovalectvím z méně postižených oblastí, přijímání byli i uprchlíci z Polska. Počet obyvatelstva vzrůstal přes všechny ztráty působené válkami, epidemiemi, živelnými pohromami a emigrací pro víru. Od **poloviny 18. století** se rozvíjela **výroba**. Rostl počet tkalců plátna a podomáckých přadláků vlny, kteří pracovali pro městské mistry, později pro manufaktury. Rozkvétá městské **soukenictví** v Novém Jičíně, Fulneku, Bílovci, Odrách, Frenštátě, Příboře, Štramberku. V Novém Jičíně vzrostl počet obyvatel z 2 000 v roce 1570 na cca 7 000 v roce 1843. Na venkově dochází k **zakládání nových osad**.

V druhé **polovině 19. století** se začaly vytvářet předpoklady k **rozvoji průmyslu**, zejména textilních odvětví, industrializace zde však nikdy nedosáhla takové intenzity, aby vznikla průmyslová oblast. Dynamický růst těžkého průmyslu s velkou potřebou pracovních sil na nedalekém Ostravsku naopak způsobil zpomalování místního vývoje. Docházelo k migraci jak do ostravsko-karvinské aglomerace, tak do zahraničí, zejména do USA. S technologickým pokrokem nabízela textilní výroba stále méně pracovních příležitostí a v regionu se začaly rozvíjet další obory – **velkovýroba klobouků** (Nový Jičín, Šenov), **tabáková továrna** (Nový Jičín), **gumárny** (Odry), **továrna na knoflíky** (Bílovec), výroba **bryček**, cestovních **kočárů**, později **automobilů** (Kopřivnice) a **železničních vagónů** (Butovice).

Obr. 67 Dobové foto z výroby klobouků ve firmě J. Hückel's Söhne v Novém Jičíně z roku 1900

Obr. 68 Objekt starého fojtství v Kopřivnici

Obr. 69 Pamětní deska umístěná na budově Muzea Fojtství

Obr. 70 Ukázka expozice Muzea Fojtství věnovaná výrobě kočárů, bryček a saní

Okres byl dvojjazyčný, což se zejména v 19. století až do roku 1918 projevovalo sílícím germanizačním tlakem.

První světová válka poznamenala průmysl i obyvatelstvo. Po vzniku Československa nastala ve 20. letech konjunktura. Velmi složité období prožívali obyvatelé po mnichovské dohodě v roce 1938, řada podniků se dostala pod svrchovanost hitlerovského Německa a byla zapojena do jeho **válečné výroby**. Druhá světová válka přinesla **genocidu Židů**, léta 1945 až 1948 pak **odsun obyvatel německé národnosti**. Poté následovalo **dosídlování** opuštěných vsí obyvatelstvem z vnitrozemí.

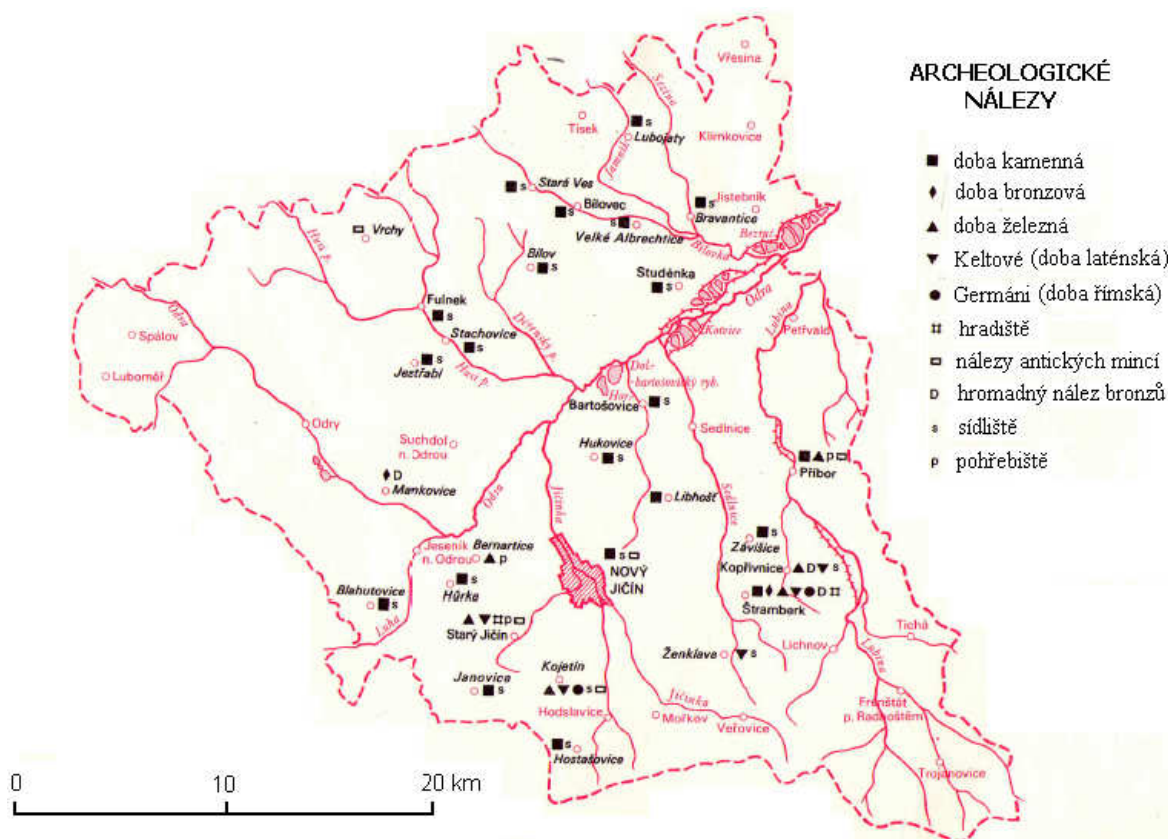
V etapě tzv. socialistické industrializace byla uplatněna **koncepce rovnoměrného rozmístění průmyslu** s nabídkou pracovních příležitostí v místě zdrojů pracovních sil, což vedlo k postupnému růstu lidnatosti okresu. Zatímco v 60. letech činil přírůstek populace přes 5 %, v 70. letech přesáhl 10 %, v 80. letech se výrazně zpomalil na 3,4 %.

Obr. 71 Pohled z Červeného kamene na Kopřivnici

V současnosti prochází okres celkovou **restrukturalizací**, která diferencuje význam měst. Relativně nejzřetelněji se nové tendence (tzn. růst terciéru a kvartéru) projevují u Nového Jičína (23 731 obyvatel) a Kopřivnice (22 649 obyvatel). Víceméně stagnují Bílovec (7 551), Příbor (8 541), Studénka (9 928), Fulnek (5 877), Frenštát pod Radhoštěm (10 958 obyvatel – počty obyvatel u všech uváděných měst k 1. 1. 2013).

Do přelomu tisíciletí v okrese stále ještě rostl počet obyvatel, v současné době **dochází** k jeho **poklesu**.

Obr. 72 Archeologické nálezy v okrese Nový Jičín

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Paleolit. Keltové, Slované. Kolonizace. Husitské války. Třicetiletá válka. Cechy. Germanizační tlaky. Manufaktura. Industrializace. Restrukturalizace.

Otázky a úkoly:

1. Kdy a kde došlo k osídlení Novojičínska?.
2. Jaké bylo osídlení oblasti do počátku 13. století?
3. Která centra na území existovala do počátku Husitských válek? Najdi je na mapě.
4. Kdy a jaká kolonizace probíhala na území dnešního Novojičínska?
5. Co přineslo pro popisované území období 1. a 2. světové války?

9 Významné osobnosti Novojičínska

Každý region má svoje význačné osobnosti, o jejichž životě, práci, významu a přínosu se ví nejen zde, ale i za jeho hranicemi. Tyto osobnosti zná široká veřejnost a běh času ukázal jejich význam pro člověka, národ, pro celé lidstvo. Obce, ve kterých se narodili, vyrůstali nebo pracovali se k nim hrdě hlásí. S Novojičínskem je spjata řada jmen, která dnes zná celý svět.

Sigmund Freud

6. 5. 1856 – 23. 9. 1939

Lékař, psycholog, zakladatel psychoanalýzy

Narodil se v roce 1856 v Příboře, v dětství se jeho rodina přestěhovala z existenčních důvodů do Vídně. Zde po absolvování gymnázia, lékařské fakulty vídeňské univerzity a krátké lékařské praxe ve všeobecné nemocnici si otevřel soukromou ordinaci pro léčení nervových chorob. Přednášel také na univerzitě, kde byl v roce 1885 jmenován docentem neuropatologie. Po obsazení Rakouska nacistickým Německem emigroval v roce 1938 do Velké Británie, kde v roce 1939 zemřel.

Při léčbě pacientů, u nichž neznal příčinu jejich neuróz, využíval Freud často metody hypnotické sugesce a jeho teorie osobnosti je dodnes uplatňovaná v psychologické praxi.

V Příboru – jeho rodném městě, najdeme řadu míst, kde se o něm a jeho působení můžeme dozvědět mnoho zajímavého. Navštivte tedy

město Příbor a v něm **Rodný dům Sigmunda Freuda** se stálou expozicí k jeho osobnosti, **Pamětní síň Sigmunda Freuda** v muzeu v piaristickém klášteře nebo **Pomník Sigmunda Freuda**.

Obr. 73 Pomník Sigmunda Freuda v Příboru

Jan Amos Komenský

28. 3. 1592 – 15. 11. 1670

Pedagog, filozof, spisovatel, teolog a poslední biskup Jednoty bratrské

Jan Amos Komenský se narodil 28. března 1592. Po studiích ve Strážnici, Přerově, Heidelbergu a Herbornu se stal učitelem na školách v Přerově a ve Fulneku. Ve Fulneku působil i jako bratrský kněz a správce sboru. Po porážce českého stavovského povstání v roce 1621 byl donucen opustit Fulnek a později odešel do exilu v polském Lešně, kde s krátkými přestávkami působil až do roku 1656. Po dobytí Lešna Švédy a požáru města odešel do nizozemského Amsterdamu, kde 15. listopadu 1670 zemřel. Je pohřben v Naardenu a zde je i jeho muzeum.

Obr. 74 Bronzová socha Jana Amose Komenského ve Fulneku

Duchovní dílo tohoto učitele, spisovatele a autora pedagogické literatury, velikána, žije i v našem regionu, kde **ve Fulneku**, jak sám prohlásil, strávil tři nejšťastnější léta svého života (1618–1621).

S životem a dílem Jana Amose Komenského se lze seznámit **ve Fulneku** v **Památníku Jana Amose Komenského** (první expozice byla otevřena v roce 1954).

Obr. 75 Památník Jana Amose Komenského ve Fulneku

Johann Gregor Mendel

20. 7. 1822 – 8. 1. 1884

Přírodovědec, biolog, zakladatel genetiky

Johann Gregor Mendel se narodil v **Hynčicích u Oder** 20. července 1822. Po studiích u piaristů v Lipníku nad Bečvou, Opavě a Olomouci vstoupil do kláštera augustiniánů u sv. Tomáše na Starém Brně. Tam prožil celý život a stal se nejprve knězem a poté opatem tohoto kláštera. Na zahradě kláštera prováděl své pokusy s křížením hrachu a jiných rostlin, při kterých objevil zákony dědičnosti. Přínos jeho výzkumu byl objeven až po jeho smrti. Konal také meteorologická pozorování a pokusy s dědičností znaků u včel. Zemřel 8. ledna 1884 v Brně.

Obr. 76 Johann Gregor Mendel

V **Hynčicích** je v rodném domě Johana Gregora Mendela otevřena **Muzejní expozice** věnovaná jeho životu a dílu s pohledem do historie i současnosti genetiky.

František Palacký

14. 6. 1798 – 26. 5. 1876

Historik, politik, filosof

František Palacký se narodil 14. června 1798 v **Hodslavicích** v rodině evangelického kněze a vesnického učitele. Po studiích v **Kuníně**, **Trenčíně** a Bratislavě odešel v roce 1823 do Prahy. V Praze se záhy stal zemským historiografem Českého království a redaktorem Časopisu Společnosti vlasteneckého muzea v Čechách. Po roce 1848 stanul v čele českého politického života jako předseda Slovanského sjezdu v Praze. Zemřel 26. května 1876 v Praze.

Obr. 77 Socha Františka Palackého v Hodslavicích

Je autorem Dějin národu českého v Čechách a na Moravě (1836–1876, 2. vyd. 1870–1872) a vydavatelem sbírek pramenů Staří letopiscové čeští od r. 1378 do r. 1527 (1829).

V **Hodslavicích** se dochoval rodný domek Františka Palackého, který je dnes zároveň sídlem **Památníku Františka Palackého**. Byl postaven v roce 1796 jeho otcem Jiřím, který zde zřídil evangelickou školu, v níž sám vyučoval. Na stěně u hlavního vchodu je na mramorové desce napsáno:

„Zde narozen František Palacký, historiograf království českého dne 14. června 1798.“ Věnuje beseda občanská ve Frenštátě 1868.

Zajímavostí expozice je genealogický strom předků Františka Palackého. Rodný domek byl v roce 1978 prohlášen národní kulturní památkou. Před rodným domem Františka Palackého stojí jeho **socha** od akademického sochaře V. Navrátila, která byla odhalena u příležitosti 170. výročí narozenin v roce 1968.

Obr. 78 Rodný dům Františka Palackého v Hodslavicích

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Psychologie a psychoanalýza. Život a dílo Jana Amose Komenského. Zákon dědičnosti. Život a dílo Františka Palackého.

Otázky a úkoly:

1. Které významné osobnosti a kde se narodily na Novojičínsku?
 2. Jaký byl jejich přínos pro život člověka?
 3. Která místa spojená s jejich dílem a životem můžeme navštívit?
 4. Znáš některé další osobnosti spojené s naším regionem? V jaké oblasti vynikaly?
-

10 Obyvatelstvo

Okres Nový Jičín je rozlohou třetí nejmenší okres Moravskoslezského kraje hned po okresech Ostrava–město a Karviná, počtem obyvatel druhý nejmenší po okrese Bruntál. V rámci České republiky se v počtu obyvatel řadí na 16. místo mezi všemi 76 okresy, na celkovém počtu obyvatel kraje se podílel 12,6 %.

10.1 Vývoj počtu obyvatel

Podle sčítání lidu v roce 2011 žilo v okrese **Nový Jičín** celkem **148 074 obyvatel**.

Vývoj počtu obyvatelstva za posledních 100 let můžeme považovat vcelku za rovnoměrný až do 1. světové války. Při sčítání lidu v roce 1869 bydlelo na území okresu necelých 105 tisíc obyvatel, přírůstky mezi jednotlivými sčítáními v desetiletých intervalech do roku 1900 se pohybovaly od 2,0 do 5,0 %.

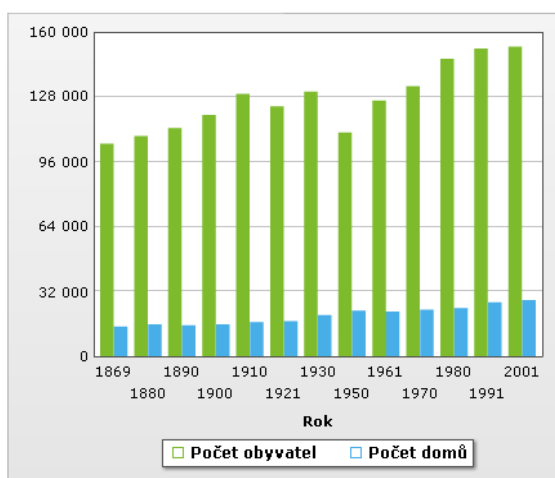
Větší přírůstky obyvatelstva měla některá města, spojená s rozvojem průmyslu. Město Nový Jičín v letech 1890–1900 rostlo s rozvojem kloboučnictví, počet obyvatel v tomto období se zvýšil z 19 050 na 20 437, v dalším desetiletí činil přírůstek obyvatel téměř 3 000 osob. V tomto období se začala s rozmachem výroby automobilů rozrůstat poměrně malá obec Kopřivnice. V roce 1869 měla jen 1 324 obyvatel, do roku 1910 se jejich počet zvýšil na 4 072, tj. více než ztrojnásobil.

V období obou světových válek byl demografický vývoj v okrese narušen (nízké počty narozených, vysoká úmrtnost), 2. světová válka měla i rozhodující vliv na migrační pohyb. Při sčítání v roce 1950 vykazovala zvýšení počtu obyvatel pouze průmyslová střediska okresu, hlavně Kopřivnice a Studénka.

Padesátá léta znamenala v souvislosti s obnovou a rozvojem průmyslu prudký vzestup počtu obyvatel, ovlivněný především imigrací.

V dalším desetiletém období do roku 1970 se v demografickém vývoji odrazil nedostatek zdrojů pracovních sil na Ostravsku. To se projevilo opačným vývojem – odchodem obyvatel z Novojičínska. V okrese za těchto 10 let ubylo stěhováním 2 100 obyvatel. I přes tento jev se ale počet obyvatel okresu zvýšil o 6 973 osob (5,1 %).

O deset let později, v roce 1980 se k roku 1970 zvýšil počet obyvatel o 10,1 % a v následujícím desetiletí se zvýšil o další 3,4 %. V roce 2001 okres vykázal ve srovnání k roku 1991 přírůstek celkem 1 158 obyvatel (tj. 0,7 %).

Sčítání v roce	Počet obyvatel	Počet domů
1869	104 879	14 676
1880	108 611	15 701
1890	112 537	15 328
1900	119 075	15 698
1910	129 511	16 819
1921	123 377	17 397
1930	130 567	20 298
1950	110 343	22 602
1961	126 155	22 053
1970	133 176	23 070
1980	146 740	23 816
1991	151 802	26 646
2001	152 766	27 808
2011	148 074	28 316

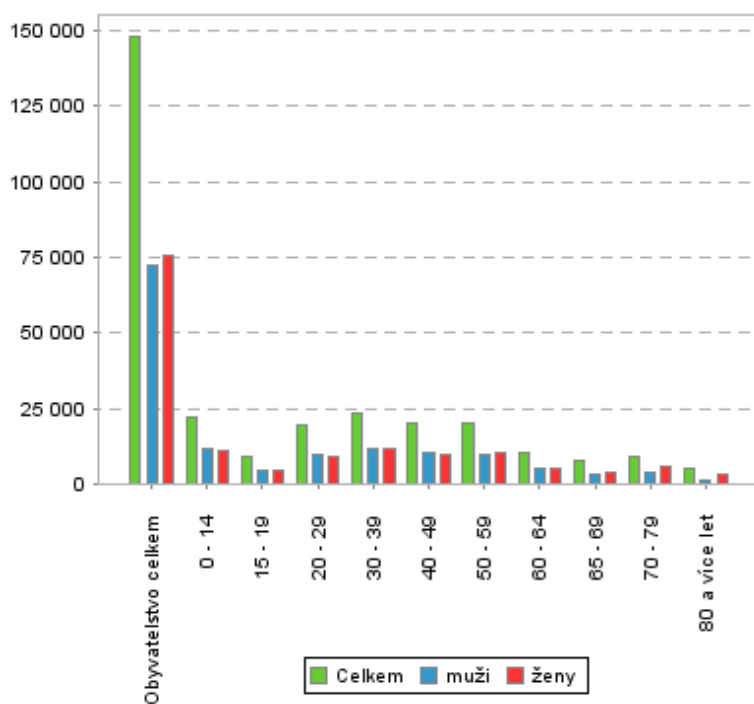
Obr. 79 Počet obyvatel a domů v okrese Nový Jičín podle výsledků sčítání v letech 1869–1991

Demografický vývoj obyvatelstva je formován komplexem vlivů ekonomických, politických, sociálních, psychologických i etických. Situace v okrese v tomto směru kopíruje celostátní tendence. Základním populačním vývojovým ukazatelem v devadesátých letech až do současnosti je **nízká porodnost**. V počtu obyvatel v okrese Nový Jičín stejně jako v celé České republice je od roku 1995 až do současnosti zaznamenáván **každoroční úbytek**. Tento jev se vysvětluje přebíráním západoevropského stylu života, tj. odkládání sňatků, resp. uzavírání stálých partnerských svazků, a s tím související možný růst porodnosti. Vliv má také změna stylu života, nezaměstnanost, ekonomická stagnace i menší bytová výstavba.

Nejlidnatějšími městy jsou Nový Jičín (23 731 obyvatel), Kopřivnice (22 649 obyvatel) a Frenštát pod Radhoštěm (10 958 obyvatel – k 1. 1. 2013). Hustota osídlení Novojičínska je 172 obyvatel/km² (hustota osídlení Moravskoslezského kraje je 226 obyvatel/km²).

10.2 Struktura obyvatelstva

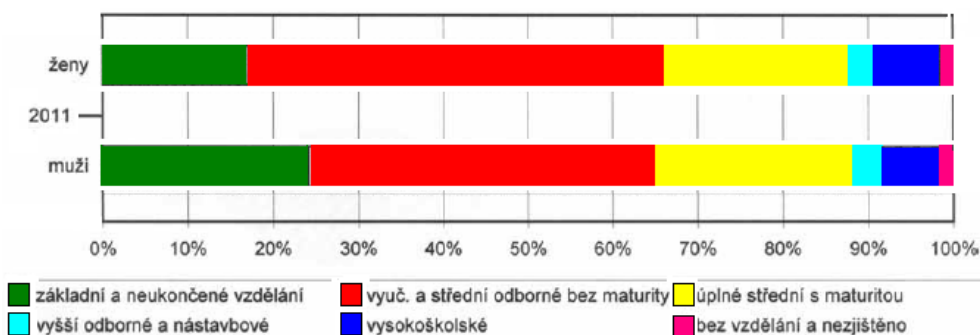
Podle výsledků sčítání 2011 bylo z celkového počtu obyvatel okresu Nový Jičín 72 398 mužů (49 %) a 75 676 žen (51 %) – převaha žen nad muži má v obyvatelstvu novojičínského okresu vzestupný trend. Průměrný věk obyvatele okresu dosáhl 37,2 let, proti roku 1991 se zvýšil o 2,7 roku. Obyvatelstvo v okrese **stárne**.

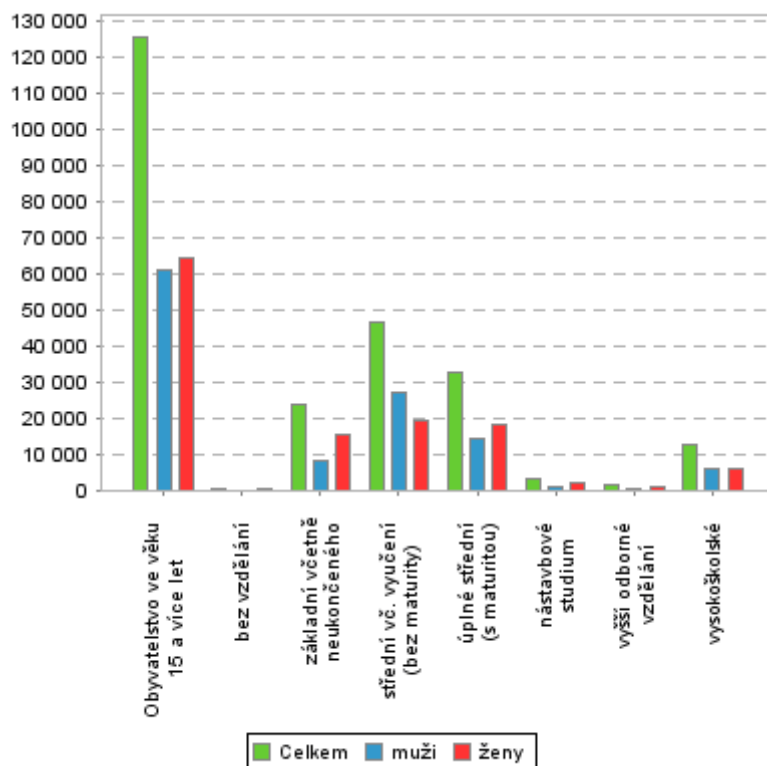
Obr. 80 Věková struktura obyvatelstva okresu Nový Jičín

Poklesem porodnosti a tím dětí ve věku do 15 let kleslo zastoupení dětí v obyvatelstvu, současně tedy vzrostl počet obyvatelstva v produktivním věku a také počet osob v poproduktivním věku – seniorů.

Z dlouhodobého hodnocení vzdělanosti lze říci, že **úroveň vzdělání** se u obyvatelstva zvyšuje (podle vzdělání je posuzováno obyvatelstvo starší 15 let). Zastoupení vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva z celkové skupiny nad 15 let dlouhodobě trvale roste, což odpovídá i trendu celé České republiky. Podle typu vysokoškolského vzdělání každoročně ubývá obyvatel se vzděláním zemědělským a veterinárním. Nejvíce naopak přibýlo absolventů vysokých škol ekonomických, univerzitních a technických směrů. U vysokoškolsky vzdělaných mužů převažuje zaměření technické a univerzitní, u žen univerzitní a ekonomické.

Obr. 81 Procentuální zastoupení obyvatel okresu Nový Jičín starších 15 let podle pohlaví a dosaženého vzdělání v roce 2011

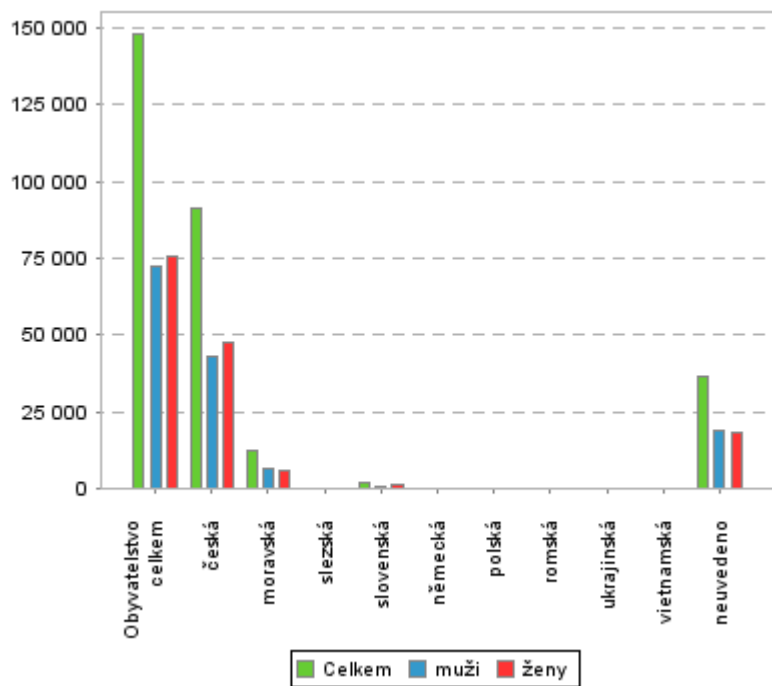

Obr. 82 Počty obyvatel okresu Nový Jičín starších 15 let podle pohlaví a dosaženého vzdělání v roce 2011

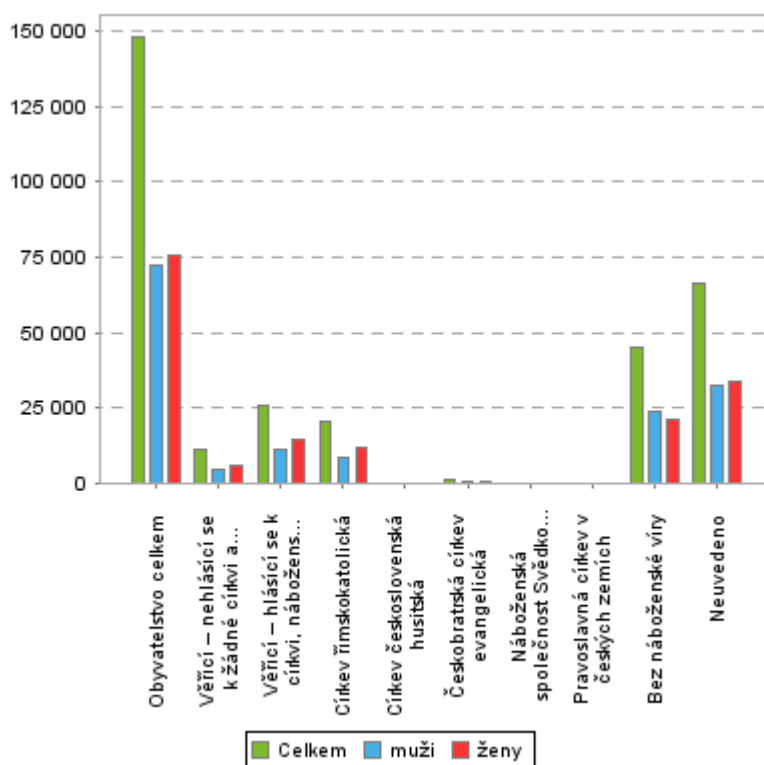
Pokud jde o **národnostní složení**, v okrese Nový Jičín se v roce 2011 k české národnosti přihlásilo 90,8 % z celkového počtu obyvatel, k moravské národnosti se hlásilo 4,2 % a ke slovenské 2,0 % obyvatel. Osob jiné národnosti žilo v okrese pouze 1,35 %. K romské národnosti se v okrese Nový Jičín přihlásilo pouze 332 osob, tj. 0,2 % z celkového počtu obyvatel.

Z celkového počtu obyvatel okresu mělo 99,4 % **státní občanství** České republiky, 0,2 % (267 osob) státní občanství Slovenské republiky a zbývajících 0,4 % byli obyvatelé jiné státní příslušnosti.

Náboženské vyznání v okrese Nový Jičín nepřiznalo v roce 2011 8,2 % z celkového počtu obyvatel, věřících je 39,1 %. Od sčítání lidu v roce 2001 se snížil počet věřících o 32 %. Tento úbytek je přibližně shodný se snížením počtu obyvatel, kteří se přihlásili k římskokatolické církvi. Nadále však byla tato církev počtem věřících 88,3 % největší v okrese. Tradičně větší podíl podle pohlaví z celkového počtu věřících je u žen s 55,9 %.

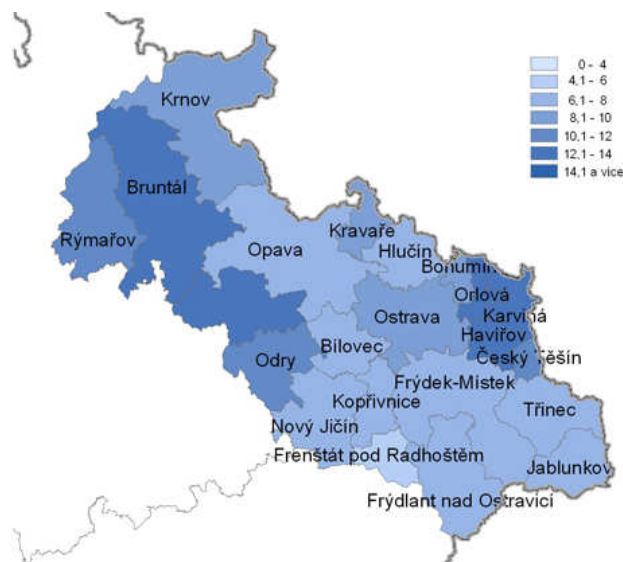

Obr. 83 Obyvatelstvo podle národnosti

Obr. 84 Obyvatelstvo podle náboženské víry

Míra nezaměstnanosti v roce 2012 činila 9,67 % – v Moravskoslezském kraji je druhá nejnižší po okrese Frýdek-Místek (v kraji v tomto roce byla 12,34 %, nejvyšší pak v okrese Bruntál 17,97 %).

Obr. 85 Míra nezaměstnanosti v % v jednotlivých správních obvodech obcí s rozšířenou působností (SO ORP) Moravskoslezského kraje a okresu Nový Jičín

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Demografie. Demografická revoluce. Demografický přechod. Věková pyramida. Hustota zalidnění. Národnost. Migrace. Círky a náboženství. Nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti.

Otázky a úkoly:

1. Kam lze řadit okres Nový Jičín podle počtu obyvatel? Kolik přibližně žije v okrese obyvatel?
2. Jaké důvody v historii sledování stavu počtu obyvatel na Novojičínsku vedly k poklesu počtu obyvatel, mírnému nebo rychlému růstu? Jak je to v současnosti?
3. Která jsou nejlidnatější města Novojičínska, kolik mají přibližně obyvatel? Která další města okresu mají větší počet obyvatel – vyjmenuj podle tvé zkušenosti.
4. Žije v okrese více mužů nebo žen? Zamysli se a zkus najít důvody, proč tomu tak je.
5. Prohlédni si diagram věkové struktury obyvatelstva okresu Nový Jičín – jaká věková skupina obyvatelstva je zde největší?
6. Prohlédni si diagram počtu obyvatel okresu Nový Jičín podle pohlaví a dosaženého vzdělání – jaké nejvyšší dosažené vzdělání je nejčastější?

7. Které jsou tři nejčastější národnosti obyvatel v okrese? Které národnosti zde nejspíše žije více než uvedlo? Zamysli se, proč to asi udělali.
 8. Prohlédni si diagram popisující počty obyvatel okresu Nový Jičín podle náboženské víry. Jak by jsi charakterizoval rozložení obyvatelstva? Která církev má nejvíce příznivců?
 9. Jak je na tom okres Nový Jičín z hlediska nezaměstnanosti?
-

11 Sídla

V místech, kde řeka Jičínka opouští Štramborskou vrchovinu, vznikla v nadmořské výšce 285 m pod masívem Svince nedaleko Moravské brány obchodní osada, která se později rozvinula ve významné město Nový Jičín. Středověké město, opevněné ve 14. století hradbami, rychle vzkvétalo. Jeho součástí byl gotický hrad, později přestavěný na renesanční zámek. Hospodářský a společenský rozvoj města v 16. století byl potvrzen městskými výsadami rovnocennými s právy královských měst. Součástí zprůmyslnění předchozích soukenických činností bylo v roce 1799 založení továrny na klobouky. Dodnes se zde vyrábí klobouky pro muže mnoha zemí světa. Půdorys historického jádra města náleží k nejpravidelnějším městským kompozicím v České republice. Je proto právem vyhlášeno městskou památkovou rezervací.

V okrese Nový Jičín se nachází **54 obcí**, z toho **9 měst**. Městy jsou obce Bílovec, Frenštát p. Radhoštěm, Fulnek, Kopřivnice, Nový Jičín, Odry, Příbor, Studénka a Štramberk. Největším městem podle počtu obyvatel je okresní město Nový Jičín.

Tab. 11 Velikostní struktura obcí v okrese Nový Jičín k 31. 12. 2012

Obce s počtem obyvatel	Počet obcí	Počet obcí z celkového počtu v %	Obyvatel v těchto obcích	Podíl na obyvatelstvu okresu v %	Rozloha obcí (ha)	Podíl na rozloze okresu v %
do 199	1	1,9	175	0,1	331	0,38
200 – 499	4	7,4	1 344	0,9	3 452	3,93
500 – 999	21	38,9	16 038	10,6	19 665	22,39
1 000 – 1 999	14	25,9	22 080	14,5	20 909	23,81
2 000 – 4 999	6	11,1	15 730	10,4	12 816	14,59
5 000 – 9 999	5	9,3	39 255	25,8	23 443	26,69
10 000 a více	3	5,6	57 338	37,7	7 543	8,59

Ve všech **městech** okresu žije 66 % (2/3) všeho obyvatelstva okresu, rozlohou však města tvoří pouze 36 % rozlohy okresu.

Ve třech nejlidnatějších městech (městech nad 10 000 obyvatel) žije téměř 38 % obyvatel Novojičínska, tato města však zaujímají pouze necelých 9 % rozlohy okresu.

Největší počet obcí tvoří obce s počtem obyvatel 500 až 2000 obyvatel – je to 66 % všech obcí.

Tab. 12 Velikostní struktura měst v okrese Nový Jičín k 31. 12. 2012

Název obce	Počet obyvatel	Katastrální výměra (ha)	Obydlené domy	Obydlené byty
Bílovec	7 558	3 882	1 414	2 817
Frenštát pod Radhoštěm	10 990	1 143	1 466	4 441
Fulnek	5 921	6 847	1 141	2 135
Kopřivnice	22 825	2 748	2 037	9 141
Nový Jičín	23 867	3 652	2 633	9 695
Odry	7 423	7 408	1 408	2 624
Příbor	8 642	2 215	1 420	3 371
Studénka	9 984	3 091	1 442	3 876
Štramberk	3 385	933	801	1 319

Zástavba jednotlivých obcí je velmi různorodá. Ve všech městech okresu je zastoupena panelová zástavba ze 70. a 80. let minulého století, v některých městech (především Kopřivnice), převažuje nad zástavbou rodinných domů. Na okrajích většiny měst Novojičínska vznikají čtvrti nové zástavby, podobné satelitním městečkům velkých měst (Nový Jičín).

Většina měst si zachovala svoje **historické jádro** – platí to zejména o Štramberku, Novém Jičíně, Příboru a Frenštátě pod Radhoštěm.

Obr. 86 Štramberk od jeskyně Šipka a celkový pohled na historické náměstí z Trúby

Současnost přináší většině obcí Novojičínska sice menší výstavbu nových objektů, prostředky se však o to více vkládají do jejich oprav a estetizace.

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Obec, vesnice, město. Status města. Městský způsob života. Zástavba. Katastr, katastrální výměra. Satelitní městečko.

Otázky a úkoly:

1. Kolik obcí je v okrese Nový Jičín, kolik je měst? Vyjmenuj je podle počtu obyvatel.
 2. Vyjmenuj tři nejlidnatější města a urči u nich počty obyvatel.
 3. Které obce podle počtu obyvatel jsou na Novojičínsku nejvíce zastoupeny?
 4. Ve kterých obcích žije procentuálně nejvíce obyvatel?
 5. Jak si vysvětluješ skutečnost, že ve městech je podstatně více bytů než domů?
-

IV. HOSPODÁŘSTVÍ

12 Průmysl

Průmysl je rozhodující součástí hospodářství Novojičínska. Svou výrobou bezprostředně navazuje na ostravskou průmyslovou aglomeraci a její hutní základnu, objemem výroby se podniky v okrese jak v minulosti, tak i v současnosti, významně podílí na průmyslové produkci nejen Moravskoslezského kraje, ale i celé ČR. Hlavním odvětvím je průmysl strojírenský a obrábění kovů a průmysl chemický se zpracováním plastů. Vyskytují se i další typy průmyslové výroby, z hlediska objemu produkce však již nejsou tak významné.

12.1 Historie průmyslu Novojičínska

Novojičínský region patřil vždy k poměrně vysoce industrializovaným oblastem Moravy, i když vždy zůstával ve stínu samotného Ostravska a jeho nejbližšího okolí. Přední postavení zde zaujímal **textilní průmysl** (především Nový Jičín, Příbor a Fulnek,

Štramberk) a **průmysl strojírenský** (jeho centrem byla Kopřivnice, zastoupení však měl i jinde).

Vývoj novojičínského průmyslu sahá hluboko do středověku. Jeho základem byly až **do 19. století cechy**. Ty se vyskytovaly v Novém Jičíně, Fulneku, Příboru, Starém Jičíně a ve Štramberku. Ve všech městech byly svázány s textilní produkcí. Novojičínské soukenictví se v 17. století stává pojmem a základem městské prosperity. O století později pak dosahuje svého vrcholu a Novojičínsko se stává centrem soukenické výroby. V Příboru a Fulneku téměř polovina všech majitelů domů patřila soukenickým mistrům nebo tovaryšům.

Obr. 87 Za tkalcovským stavem

Během 19. století se novojičínský region hluboce proměnil. Textilní výroba začala být i zde mohutně **industrializována** a postupně se k ní přidávala další odvětví, zejména strojírenství.

Do vývoje průmyslu na území Novojičínska zasáhla **železnice**. Ta byla roku 1847 dovedena až do Bohumína a na Novojičínsku měla svou zastávku v Suchdole nad Odrou. Na konci roku 1881 pak byl k Severní dráze ve Studénce připojen další úsek vedoucí směrem na Skotnici, Příbor, Kopřivnici a Štramberk. Železnice umožnila jednodušší spojení s okolním světem a dopravu surovin a výrobků.

Novojičínský průmysl se v 19. století stává motorem rozvoje okresu a textilní výroba je samozřejmě jeho těžištěm. Již v roce 1810 se zde objevuje první **stroj na spřádání vlny**, v roce 1832 **parní stroj** a vzniká první továrna.

Další výrobní odvětví, díky kterému se stal Nový Jičín světově proslulým, je **kloboučnictví**. Jeho průkopníkem je rodina Hückelů, v roce 1865 zavádí Jan Hückel ve svém podniku parní stroje a stává se tak zakladatelem tovární výroby klobouků v Rakousku. Firma je největším podnikem ve městě, před první světovou válkou má 2 000 zaměstnanců.

Ve druhé polovině 19. století začíná v Novém Jičíně pracovat továrna na zpracování tabáku a **výrobu cigaret**. Ta se ve městě usadila v roce 1870 v podobě státní tabákové továrny.

V 19. století se začínají rozvíjet na Novojičínsku i další průmyslová odvětví, především **strojírenství**. Vzniká další průmyslové centrum. Je jím **Kopřivnice**, původně malá, zemědělská obec. První továrnou, která zde vznikla v roce 1812, byl podnik na

výrobu **hliněného zboží**. Kopřivnici však proslavila továrna kočárů a později automobilů a železničních vagonů Tatra. Její počátky se datují do roku 1850 a jsou spojeny se jménem Ignáce Šustaly.

V 19. století se na Novojičínsku rozvíjí ještě jedno odvětví průmyslu. V roce 1820 se ve Štramberku otevřel **vápencový lom**, v roce 1880 bratři Gutmannové nechávají odborně prozkoumat místní vápencové skály a vzápětí zřizují velký lom na hoře Kotouči. Dobývaný vápenec slouží především pro potřeby ostravského hutnictví.

Obr. 88 Pohled na Kotouč v roce 1898

Začátek 20. století přináší vznik ještě jednoho průmyslového podniku, který významně ovlivnil podobu hospodářství Novojičínska. Roku 1901 Adolf Šustala, syn Ignáce Šustaly, zakladatele kopřivnické továrny, odchází z Kopřivnice a v tehdy samostatné obci Butovice, dnešní Studénce, zakládá **továrnu na vagony**.

Hospodářská krize 30. let přinesla likvidaci mnoha textilním továrnám Novojičínska, jejich další omezování znamenají poválečná léta socialistické industrializace, kdy je výroba převáděna do jiných regionů republiky. Tato doba však přináší velký rozvoj strojírenských podniků, zejména **Tatry Kopřivnice** a **Vagónky Studénka**, které se stávají jedněmi z největších podniků v oboru v rámci tehdejšího socialistického bloku.

Obr. 89 Železniční motorový vůz Slovenská strela z roku 1936

Obr. 90 První automobil v Rakousku-Uhersku – President

12.2 Průmysl Novojičínska v současnosti

Současná průmyslová výroba na Novojičínsku navazuje na její historický vývoj, přizpůsobila se však novým ekonomickým a společenským podmínkám 21. století. Rozvíjí se především strojírenská výroba. V 90. letech minulého století, po společenských změnách, které přinesl rok 1989, se ukázalo, že průmyslové podniky nejsou připraveny na prostředí volného trhu a jejich výrobky jsou nekonkurenceschopné. Podniky novojičínského regionu (podobně jako v celé ČR) byly **privatizovány** a převedeny na **akciové společnosti** nebo **společnosti s ručením omezeným**. Perspektivní výrobu převzali zahraniční vlastníci, kteří svými financemi podpořili její rozvoj. Některé velké podniky se rozdělily na řadu menších, mateřské firmy z nich vytvořily tzv. **dceřiné společnosti**. Neperspektivní podniky zanikly. Některé podniky si zachovaly svůj původní název, některé se přejmenovaly; ve většině podniků však pokračovala výroba stejného nebo podobného zaměření, jako byla původní výroba.

Typické zaměření průmyslu okresu Nový Jičín je na **automobilní výrobu** – na výrobu komponent pro automobily (firmy Brose, Dura, Varrog, Visteon, Plakor aj.) nebo přímo celých vozidel (Tatra) – jedná se většinou o **výrobu jednotlivých dílů** nebo jejich **montáž** do větších celků a vývoz do světových automobilek. Toto je dáno především tradicí výroby automobilů v novojičínském regionu, zkušenostmi a znalostmi místních kvalifikovaných zaměstnanců a také blízkostí velkých výrobních celků s automobilní výrobou a vysokou koncentrací této výroby v ČR. Rozhodující je i dobrá dopravní obslužnost regionu.

Podporou pro rozvoj průmyslové výroby na Novojičínsku byl **vznik průmyslových parků**, které zřídily obce Nový Jičín, Kopřivnice

Obr. 91 Průmyslový park Kopřivnice

(také s využitím zastavěného území, brownfieldu) a Mošnov (největší průmyslový park okresu v blízkosti letiště, částečně na brownfieldu). Předpokladem vstupu investorů do těchto parků byla jejich rozvinutá infrastruktura, dostatek ekonomicky výhodné pracovní síly, kterou Novojičínsko poskytuje a komunikační dostupnost.

Tab. 13 Průmyslové podniky v ORP Kopřivnice

Podnik	Počet pracovníků	Odvětví	Sortiment	Zahraniční vlastník
Tatra, a.s.	1 800	automobilní průmysl	nákladní automobily	ano
Brose CZ spol. s.r.o.	1 400	automobilní průmysl	uzamykací dvevní systémy, části sedadel	ano
Tawesco s.r.o.	700	strojírenství	nářadí, plechové výlisky	ano
DURA Automotive Systems CZ, s.r.o.	350	automobilní průmysl	autokabeláž	ano
Taforge a.s.	270	strojírenství	kovárna zápuskových výkovek	ano
Tafonco a.s.	230	strojírenství	odlitky z kovů	ano
Bang & Olufsen, s.r.o.	220	elektrotechnický průmysl	audioelektronika	ano
Rieger Automotive International, a.s.	130	strojírenství	autopříslušenství	ano
Röchling Automotive Kopřivnice s.r.o.	120	automobilní průmysl	díly pro automobily	ano
Erich Jaeger, s.r.o.	110	automobilní průmysl	díly pro automobily	ano
Cirex CZ s.r.o.	100	strojírenství	přesné odlitky	ne
BIKE FUN International s.r.o.	90	strojírenství	jízdní kola	ne
Komterm, a.s.	42	energetika	výroba tepla	ne
FAVEA, spol. s.r.o.	25	farmaceutický průmysl	výroba léčebných přípravků	ne
Vágner – výroba nábytku	20	nábytkářský průmysl	výroba nábytku	ne
ECORRA, spol. s.r.o.	18	automobilní průmysl	renovace veteránů	ne

Tab. 14 Průmyslové podniky v okrese Nový Jičín s počtem zaměstnanců vyšším než 100

Obec	Podnik	Odvětví	Sortiment	Zahraniční vlastník
Nový Jičín	Visteon-Autopal, s.r.o.	automobilní průmysl	chladiče	ano
Nový Jičín	Varroc Automotive Systems s.r.o.	automobilní průmysl	osvětlovací technika	ano
Nový Jičín	DOTEX, spol. s r.o.	strojírenství	kloboučnické stroje	ano
Nový Jičín	Tonak, a.s.	textilní průmysl	výroba klobouků, čepic	ano
Šenov u NJ	VOP CZ, s.p.	strojírenství	opravy vojenské techniky	ne
Frenštát p. R.	Siemens Automobilové systémy s.r.o. Continental	automobilní průmysl	elektronika	ano
Frenštát p. R.	Siemens, s.r.o., Elektromotory	elektrotechnický průmysl	elektromotory	ano
Mošnov	PLAKOR CZECH s.r.o.	automobilní průmysl	autodíly	ano
Mošnov	Behr Ostrava s.r.o.	automobilní průmysl	autodíly	ano
Mošnov	Cromodora Wheels s.r.o.	automobilní průmysl	autodíly	ano
Příbor	DERUTEX, s.r.o.	strojírenství	měřidla, nářadí	ne
Příbor	Primus International s.r.o.	strojírenství	zařízení pro prádely	ano

Veřovice	ALVE spol. s.r.o.	strojírenství	hliníkové žebříky	ne
Štramberk	KOTOUČ ŠTRAMBERK, spol. s.r.o.	těžební průmysl	vápenec, vápno, cement	ano
Studénka	MSV Studénka s.r.o.	strojírenství	dílů pro kolejová vozidla	ano
Studénka	MSV Metal Studénka, a.s.	strojírenství	zápustkové výkovky, výlisky	ano
Bílovec	Massag a.s	strojírenství	autodíly, pokovování	ne
Bílovec	DENAS COLOR a.s.	chemický průmysl	barvy	ne
Fulnek	R-FIN s.r.o.	spotřební průmysl	pračky ROMO	ne
Fulnek	MERON, a.s.	spotřební průmysl	zařízení prádelen	ne
Odry	SemperfleX Optimit, s.r.o.	chemický průmysl	hydraulické hadice	ano

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Hospodářství, průmysl, zemědělství. Industrializace. Dělení průmyslu. Rok 1989. Privatizace. Průmyslový park. Investor. Infrastruktura.

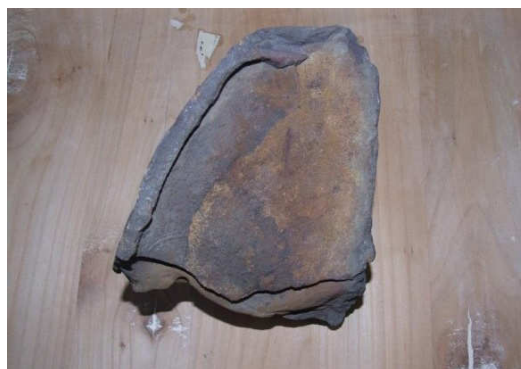
Otázky a úkoly:

1. Jaká výroba byla typická pro Novojičínsko v 17. až 19. století?
 2. K jaké změně došlo během 19. století? Co přispělo k této změně a v čem se nejvíce projevila?
 3. Které oblasti nebo města byla centry průmyslu v minulosti? Jaká výroba tam převažovala?
 4. Co přinesl za společenské změny rok 1989? Jak se tyto změny projevily na organizaci průmyslových podniků v našem regionu?
 5. Jaká výroba je typická pro Novojičínsko? Proč právě tato výroba převažuje? Zamysli se a vyjmenuj klady a zápory tohoto stavu.
 6. Co je to průmyslový park a kde tyto parky vznikly? Zamysli se a řekni, co negativního vznik těchto parků provází, co dobrého ale také přináší obyvatelům okolních obcí?
 7. Vyjmenuj průmyslové podniky ve tvém městě nebo sídle školy. V jakém zaměstnání pracují tvoji rodiče nebo příbuzní – pracují v průmyslové výrobě? Co o jejich práci víš?
-

13 Nerostné suroviny na území okresu Nový Jičín

Významnou součástí horninového prostředí jsou ložiska nerostných surovin, ať již byla vytěžena, těží se nebo na své využití čekají. V každém případě představují na jedné straně potenciální nebo existující ohrožení životního prostředí, na druhé straně z ekonomického a často i sociálního hlediska též hledaný zdroj obživy. Na území novojičínského okresu sice není ložisek mnoho, ale některá z nich jsou významná i z celostátního hlediska. Složitá geologická stavba území okresu Nový Jičín se odráží i v rozmanitosti nerostných zdrojů, které se zde vyskytují. Z hlavních komodit se tu nalézají jak zdroje energetických, tak stavebních surovin, vápence, dekorační kameny a v historickém pohledu i rudy.

Jednotlivé surovinové zdroje mají v současnosti různý význam. Nejvýznamnější z dlouhodobého hlediska je **kamenouhelné ložisko Frenštát pod Radhoštěm**, které má celostátní význam jako poslední velké kamenouhelné ložisko v České republice. Dnes již naprosto nevýznamné jsou např. **polymetalické rudy** ve **Vítkovské vrchovině**. Také již jen historický význam jako **zdroj železné rudy** mají pelosiderity v **Moravskoslezských Beskydech** a v **Podbeskydské pahorkatině**. Vývoj trhu v současnosti snížil význam **vápencového ložiska Štramberk**.

Obr. 92 Pelosiderit

Těžbu každé suroviny je nutné posuzovat i podle toho, jak naruší vzhled krajiny a vyvolá další možné nepříznivé dopady (hlučnost, prašnost, někdy třeba i zdravotní postižení lidí v okolí těženého ložiska). Příklady narušeného životního prostředí poskytuje okolí velkolomů ve Štramberku a Jakubčovicích. Některé, třeba i malé výskyty nerostných surovin, je nutné chránit i z vědeckého hlediska.

V případě **uhelného ložiska Frenštát pod Radhoštěm**, kdy se jedná o surovinu významnou z celostátního hlediska, je nutné dbát na její ochranu z dlouhodobého hlediska, protože je to surovina neobnovitelná a svým způsobem po vytěžení nyní dobývaných zdrojů uhlí jedinečná.

Nerostné suroviny v okrese Nový Jičín se nalézají ve třech geologických celcích:

- a) **Český masív** – uhlí a sorbovaný plyn v uhelných slojích (CBM), stavební suroviny, dekorační kameny, polymetalické rudy;
- b) **Vnější Západní Karpaty** – uhlí, hořlavý zemní plyn ropného typu (jeho vyčerpaná ložiska slouží jako podzemní zásobníky plynu), stavební suroviny, vápenec, železné rudy;
- c) **čtvrtohorní pokryv** – stavební suroviny.

13.1 Energetické suroviny

Z **energetických surovin** se na území okresu Nový Jičín vyskytují **kamenné uhlí, zemní plyn ropného původu, hořlavý zemní plyn sorbovaný** v uhelných slojích (tzv. CBM – coal-bed methane). Do této skupiny surovinových zdrojů řadíme i **podzemní zásobník plynu**, který byl zřízen v již vyčerpaném plynovém ložisku.

Hlubokými vrty prováděnými po roce 1950 na území okresu Nový Jičín v podloží karpatských příkrovů a předhlubní byl zjištěn v území ležícím východně od spojnice Nového Jičína s Valašským Meziříčím uhlonosný karbon s četnými uhelnými slojemi. Tyto svrchnokarbonské uloženiny představují přímé pokračování Hornoslezské černouhelné pánve. Bylo tu prošetřeno několik tzv. průzkumných oblastí, ale z hornicko-geologického a ekonomického pohledu se ukázalo, že jediným ložiskem,

které by bylo výhodné v budoucnu těžit, je dobývací prostor **dolu Frenštát pod Radhoštěm**. Má geologické zásoby přes 1,5 miliardy tun **kamenného uhlí** a hornicky vytěžitelné zásoby dosahují 359 milionů tun. Je to poslední velké uhelné ložisko v celé České republice a představuje důležitou strategickou palivo-energetickou rezervu státu. Jako taková vyžaduje maximální ochranu a v případě těžby odpovědný přístup a co největší

Obr. 93 Podzemní skladování zemního plynu

Obr. 94 Důl Frenštát I, vzadu Radhošťský hřbet

vytěžení uhelných zásob při zachování odpovídajících ekologických požadavků. Ekologické zajištění při případné těžbě tohoto ložiska musí být o to důslednější, protože je naprosto nepřijatelné, aby se zhoršily životní a přírodní podmínky v jedné z krajinně nejvzácnějších oblastí našeho státu, v CHKO Beskydy.

Při rozhodování o tomto ložisku je důležité si uvědomit, že uhlí není jen palivem a zdrojem energie, ale i důležitou a nenahraditelnou chemickou surovinou, jejíž význam v budoucnu poroste. Je proto dobré, že se zde o těžbě zatím neuvažuje.

Ekonomická hlediska a stále rostoucí ekologické požadavky zesilují tlak na vyhledávání co nejčistších druhů energie. Od poloviny osmdesátých let minulého století se vedle klasických ložisek zemního plynu (ropného typu) začíná využívat jako netradiční zdroj i **metan** uvolňovaný desorpcí **z uhelné hmoty** uhelných slojí (tzn. **CBM** – z anglického coal-bed methane). Metan v uhelných slojích je částečně usazen v puklinách, ale především je vázaný v uhelné hmotě. Z ní se uvolňuje samovolně při těžbě uhlí nebo řízenou těžbou. Navrtná sloj se vhnáním vhodné kapaliny pod tlakem rozštěpí, aby se v ní otevřelo co nejvíc puklinek a trhlinek, z kterých by se mohl uvolňovat metan. Následným čerpáním ložiskové vody se v rozštěpené sloji sníží tlak a umožní se únik absorbně vázaného plynu z uhelné hmoty. Tímto pochodem se nejen získá hořlavý zemní plyn, ale zároveň se odstraní z oblasti možné budoucí těžby, což zvyšuje bezpečnost práce v dolech.

Potenciální **zdroje CBM** byly zjištěny i v **české části hornoslezské černouhelné pánve**. Uhelné sloje v ní obsahují v průměru 10 m^3 metanu na 1 tunu uhlí (maximálně až $24 \text{ m}^3/\text{t}$). V současné době probíhá průzkum možných zdrojů **CBM v okolí Příbora** a v širším **okolí Frenštátu pod Radhoštěm**. Výzkumy dosud nejsou dokončeny.

Obr. 95 Podzemí Dolu Frenštát

Na území okresu Nový Jičín se také podařilo zjistit i několik malých ložisek **zemního plynu**, která se soustřeďují do **okolí Příbora, Kopřivnice a Štramberka**. Z geologického hlediska tato ložiska náleží do širší chorynsko-ostravské ropoplynosné oblasti. Obsahuje zejména plyn uhelného původu, přemístěný z uhelných slojí a hromadí se

zpravidla v hloubkách 400–700 m pod povrchem. V okrese jsou známy tři ložiska: **ložisko Příbor–jih**, **ložisko Příbor–Klokočov** a **ložisko Kopřivnice–Tichá**. Tato ložiska jsou poměrně malá a celkově obsahovala okolo 1,5 miliardy m³ plynu. Byla těžena od roku 1945 a dnes jsou již z větší části vytěžena (na území okresu svou východní částí zasahuje ze sousedního okresu Vsetín část ložiska zemního plynu ropného původu Choryně, které je dosud využíváno). Pro **podzemní zásobník plynu Štramberk** bylo použito vytěžené ložisko zemního plynu Příbor–jih. Tento podzemní zásobník plynu byl dán do provozu v roce 1985. Rozkládá se na katastrech Kopřivnice, Štramberka, Rybího a Závišic. Celkově jej tvoří 57 sond, které jsou zahlobené do skladovacího horizontu – pískovců, které leží v průměrné hloubce 550 m pod povrchem. Krycími horninami

Obr. 96 Povrchové obslužné pracoviště podzemního zásobníku plynu Štramberk, vzadu Bílá hora a Červený kámen

jsou jíly a horniny flyšových příkrovů. Aktivní skladovací kapacita tohoto podzemního zásobníku plynu je 429 milionů m³ plynu, tj. spolu s tzv. poduškou, která tvoří základní náplň „prázdného“ zásobníku 840 milionů m³. Při provozu zásobníku se používají pracovní tlaky 2,2–4,4 MPa. Denní výkon tohoto zásobníku je až 6 milionů m³ plynu. Podzemní zásobníky plynu představují bezpečné, ekonomicky výhodné prostory pro velkokapacitní skladování hořlavého zemního plynu. Jsou velmi vhodné i z ekologického hlediska, protože minimálně narušují vzhled krajiny a nejsou zdrojem podstatného znečištění horninového ani životního prostředí.

13.2 Rudy

Rudní ložiska na území okresu Nový Jičín jsou jednak vzácná, jednak poměrně malá a navíc vyčerpaná nebo nevhodná k těžbě a úpravě, takže již delší dobu nemají žádný jiný význam než historický a vědecký.

13.3 Vápence a stavební suroviny

K nejcennějším ložiskům, která se nalézají na území okresu Nový Jičín, patří **ložisko vysokoprocentního vápence ve Štramberku na Kotouči**. Tyto svrchnojurské a spodnokřídové vápence jsou otevřeny osmietážovým lomem, který těží v průměru velmi kvalitní vápenec (průměrný obsah CaO 54,3 %, MgO 0,4 %, nerozpustný zbytek 1,7 %). V současné době je těžba štramberských vápenců omezena. Vápenec se zpracovává na kvalitní vápno určené pro odsiřování a pro stavební výrobu. V době maximální těžby (2–3 miliony tun vápence ročně) byl vápenec především používán pro hutní a chemickou výrobu, v gumárenství a méně čisté části vápence byly zpracovávány na velmi kvalitní cement.

Obr. 97 Vápencový lom Kotouč a Bílá hora

Velkolom na Kotouči je klasickým příkladem toho, jak dlouhodobá intenzivní těžba ovlivňuje krajinu. Lom je nápadným objektem, patrným při pohledu z dalekého okolí. Protože štramberské vápence představují jedny z nejčistších vápenců v republice, vhodných i pro chemický průmysl, je nutná jejich ochrana jako jakostní suroviny.

Území okresu Nový Jičín je poměrně chudé na ložiska **stavebního kamene**. Z větších ložisek jsou to pouze **Jakubčovice** (spodní karbon – kuhl Českého masívu) a **Ráztoka** (svrchní křída slezské jednotky Vnějších Západních Karpat).

Ložisko **Jakubčovice** těží v šestietážovém lomu o výšce až 130 m středně až hrubě zrnité droby a slepence spodního karbonu, které v ložisku představují vrstvy 1–2 m mocné. Těžbu komplikuje složité zvrásnění ložiska a porušení četnými zlomy. Hornina je

Obr. 98 Ložisko stavebního kamene Jakubčovice a kamenolom

proměnlivá, proto se mění i kvalita těženého kamene. Ten se převážně zpracovává na drcené kamenivo.

Ložisko **Ráztoka u Trojanovic** těží tlusté lavicovité pískovce godulského souvrství godulského vývoje slezské jednotky. Vytěžená surovina se zpracovává jako stavební kamenivo (např. štěrk do betonu).

Další ložiska lomového kamene na území okresu jsou menší a nejsou průmyslově těžena.

Ložiska **štěrkopísků** na území okresu jsou poměrně malá a chudá, těžená zpravidla jen příležitostně. Surovinou mohou být buď čtvrtohorní náplavy řeky Odry nebo jejích přítoků, případně ledovcovo-říční uloženiny. Občas těžená ložiska štěrkopísků jsou např. ve **Vražném**.

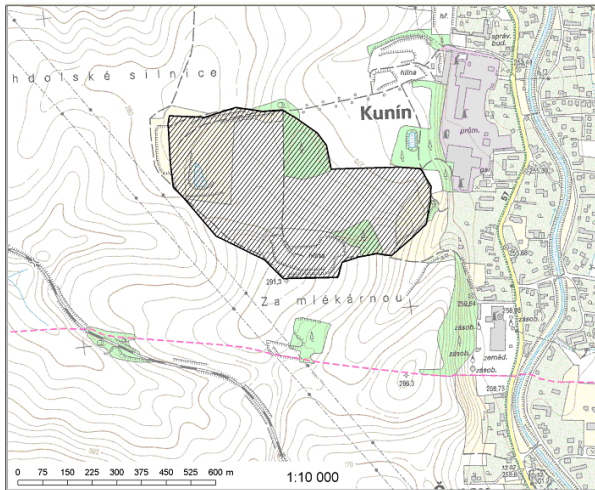
Poněkud rozšířenější je těžba **maltových písků**, které se těží v **Libhošti, Bernarticích, Blahutovicích, Bartošovicích** a **Velkých Albrechticích**. Jejich zásoby jsou ověřeny i na dalších lokalitách.

Obr. 99 Lom Bernartice

Existují i určité možnosti těžby tzv. **technických zemin**, to je materiálů, které se používají na násypy, jako stabilizační nebo i těsnící hmoty.

Zdrojem **cihlářských surovin** na území okresu Nový Jičín jsou spraše a sprašové hlíny. Jediným ložiskem cihlářských surovin, které je nyní využíváno, je cihelna v **Kuníně**, která je otevřená třemi těžebními etážemi. Ze získané suroviny se vyrábějí rozmanité druhy cihlářských výrobků. Další potenciálně využitelné zásoby cihlářských surovin byly zjištěny v **Odrách**, případně v **Bravanticích**.

Obr. 100 Cihelna Kunín

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Nerostné suroviny. Energetické, stavební suroviny, rudy. Kamenné uhlí. Černé, hnědé uhlí.
Zemní plyn. Železná ruda. Vápenec.

Otázky a úkoly:

1. Jaké nerostné zdroje a kde se na území Novojičínska vyskytují? Najdi na mapě.
 2. Které energetické suroviny a kde se na území okresu Nový Jičín vyskytují?
 3. Vysvětli složitosti dolu Frenštát pod Radhoštěm.
 4. Vysvětli pojem sorbovaný zemní plyn (tzv. CBM).
 5. Jak vznikly a k čemu se využívají podzemní zásobníky? Ve kterých lokalitách se na území Novojičínska nacházejí? Najdi na mapě.
 6. Jaká jsou negativa těžby nerostných surovin?
 7. Stručně charakterizuj poměry na Novojičínsku ohledně nerostných zdrojů.
-

14 Zemědělství

Okres Nový Jičín je okresem průmyslově zemědělským. Nejintenzivnější zemědělská výroba je v severovýchodní části okresu a postupně se s přibývajícím nadmořskou výškou snižuje. Nízké výnosy jsou někde výsledkem i zhoršené bonity půdy a severovýchodní orientací zemědělských pozemků. Stejně tak neprospívá úrodě otevřená větrná poloha a vyšší spád dešťových srážek.

Zemědělství má k dispozici 56 606 ha zemědělské půdy, tj. 64,2 % z celkové rozlohy okresu, z toho je 41 928 ha orné půdy tj. 74,1 % celkové rozlohy zemědělské půdy. **Nejúrodnější půdy** v okrese – hnědozemě, jsou v oblasti Bílovce, Klimkovic, Pustějova, Petřvaldu, Hladkých Životic a Jeseníku n. O. Přes značnou rozdílnost klimatických podmínek je celé území s ohledem na klima vhodné pro zemědělskou rostlinnou výrobu, zejména střed okresu, kde při správné agrotechnice lze úspěšně pěstovat i náročné plodiny příslušné produkční oblasti (cukrovka, pšenice, ječmen). Výroba je zaměřena na **pěstování obilovin** (pšenice, ječmen – 53 % orné půdy), **olejnin** (5,2 %), **trav na semeno** (3,5 %) a **cukrovky** v Oderské bráně (2,20 %). Okrajová území okresu jsou vhodná pro **méně náročné plodiny** (žito, oves a hlavně píceiny). Dříve bývaly významné i osázené plochy **brambor** v oblasti Vítkovské vrchoviny; z ekonomických důvodů však většina zemědělských podniků od pěstování ustoupila. Doplňkovou výrobou je pěstování **luštěnin, lnu, zeleniny, kmínu, léčivek** apod.

Živočišná výroba ve velké míře následuje výrobu rostlinnou s **produkcí pícnin**, které se pěstují v podhorských a horských oblastech Moravskoslezských Beskyd a v podhůří Nízkého Jeseníku ve Vítkovské vrchovině. Jednoleté pícniny

(kukuřice, bob jarní a ozimé směsky) se zpracovávají především v zelené hmotě, víceleté pícniny (vojtěška, víceleté trávy na krmění) se zpracovávají v suchém stavu a slouží jako krmné směsi pro chovaná zvířata. V živočišné produkci je poměrně rovnoměrné zastoupení **chovu skotu, dojnic a prasat**, chov slepic a kuřat se podstatně omezil z ekonomických

Obr. 101 Len v květu

důvodů. V **chovu ovcí** v horských a podhorských oblastech po výrazném snížení v minulých letech dochází v současnosti k růstu v důsledku nového využití produkované vlny (izolační materiál ve stavebnictví).

V okrese je vedle poměrně velkého množství **malých zemědělských farem** i několik **velkých zemědělských podniků**. Ty hospodaří podle přírodních podmínek a jsou specializovány vždy na určitou plodinu nebo živočišnou výrobu. Významné zemědělské podniky okresu jsou agrární společnost **Moravan, a.s.** (výměra půdy 2 926 ha, produkce mléka, pěstování obilovin, olejnin, technických plodin a píce), **Zemědělská Spálov a.s.** (1 400 ha, dříve brambory, nyní chov skotu na maso, žito, ječmen), **Agro Odersko, a.s.** (2 500 ha, dříve brambory, nyní skot na maso, obilí, řepka), **Zemědělské družstvo Vrchovina Fulnek** (pouze rostlinná výroba).

Přírodní podmínky umožnily vznik velkého množství rybníků. V současnosti jsou největším centrem **rybníčního hospodářství** na Novojičínsku soustavy rybníků v oderské části Moravské brány. V údolí řeky Odry od hranice okresu u Polanky nad Odrou až po Odry se nachází několik rybníčních soustav (nejznámější jsou rybníky u **Jistebníka, Studénky, Albrechtic**

Obr. 102 Horní Bartošovický rybník

a Bartošovic). Stejně jako většina rybníků v České republice jsou i zdejší rybníky s celkovou rozlohou 680 ha využívány především k **chovu tržních ryb**. Hlavním chovaným druhem je ušlechtilý kapr obecný, který za dva a půl roku dosahuje hmotnosti 1,5 až 2 kg. Z kaprovitých ryb jsou v menších množstvích chováni líni, tolstolobici a amuři. Z dravých ryb jsou v rybnících spolu s kapry chovány štiky a candáti, kteří zde plní roli konzumenta plevelných ryb. Kromě produkce ryb se v pooderských soustavách rybářů zabývají ještě **chovem kachen**. V rybnících bylo chováno 100–250 kachen na 1 ha vodní plochy. Kachny zde svými výkaly zvyšovaly výživnost vody, což se příznivě projevilo na růstu ryb. V současnosti, kdy se snížila poptávka po kachním mase, se však chovy podstatně snížily.

Tab. 15 Velikostní struktura zemědělských podniků v Moravskoslezském kraji a okrese Nový Jičín

Administrativní jednotka	Podniků celkem	V tom rozlohou zemědělské půdy v hektarech						
		žádná	0–4,99	5–9,99	10–49,99	50–99,99	100–499,99	500 a více
Moravskoslezský kraj	3 942	140	2 071	554	750	150	166	111
Okres Nový Jičín	663	19	285	115	165	39	25	15

Tab. 16 Vybrané údaje zemědělství v roce 2011

Údaj	ČR	Moravskoslezský kraj	Okres Nový Jičín
Osevní plochy celkem	2 963 117	169 156	44 704
Osevní plochy v ha na 100 ha orné půdy	96,40	94,00	99,30
Osevní plochy obilovin	1 626 785	82 152	21 598
Sklizeň obilovin celkem na 1 obyvatele v kg	719	263	537

Pro Novojičínsko má velký význam **lesnictví**. Podle výměry lesních pozemků se novojičínský okres řadí mezi okresy s **nižší lesnatostí**. Celková výměra lesů činí 20 622 ha, což představuje **lesnatost 22,6 %** (k 1. 1. 2006; ČR 33,4 %). Z hlediska územního uspořádání je charakteristická značná roztržitost lesních pozemků s výjimkou jihovýchodní části, kterou tvoří ucelené lesní porosty Beskyd. Rozhodující plocha lesů na Novojičínsku je v územní působnosti Krajského ředitelství Lesů ČR, s.p. Frýdek-Místek, příslušnou lesní správou je LS Frenštát pod Radhoštěm, v menší části i LS Vítkov (Odry). Na k.ú. Hostašovice obhospodařují státní lesy Vojenské lesy a statky, s.p. Zhruba 50 % lesů je ve vlastnictví státu, 10 % obcí a 40 % soukromých vlastníků.

Zdravotní stav lesních porostů, zejména v beskydské části okresu, se v posledních obdobích vyvíjí. V 80. letech minulého století došlo k podstatnému zhoršení. Dlouhodobé působení průmyslových exhalací na lesní porosty představovalo svým rozsahem doposud

Obr. 103 Zalesněný vrchol Bílé hory s loukami a políčky na jejím úpatí

největší katastrofu v lesních komplexech Beskyd. Po společenských změnách po roce 1989 vlivem restrukturalizace průmyslu, ale především velkých investic do zařízení, která omezují vypouštění škodlivých exhalací do ovzduší, došlo k podstatnému zlepšení stavu. Ten stále, především vlivem neuspokojivé situace na polské straně hranice, není ideální

a dnes znovu dochází ke zhoršování poměrů. Situace je o to komplikovanější, že jde o chráněnou krajinnou oblast Beskyd a oblast přirozené akumulace vod. Nejintenzivnější poškození porostů všech věkových stupňů se projevilo v polesí Frenštát p. R a Kozlovice (část Trojanovice). Z dřevin byl nejvíce poškozen smrk, jedle a buk. Holiny po těžbách, vyvolaných nutností vytěžit postižený les, jsou urychleně zalesňovány dřevinami odolnými vůči působení exhalátů.

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Půdy. Rostlinná a živočišná výroba. Obiloviny, olejnin, píce. Průmyslové exhalace.

Otázky a úkoly:

1. Jak se dá stručně charakterizovat z hlediska produkce okres Nový Jičín? Co si pod tím pojmem představuješ?
 2. Jaká je rozloha zemědělské a orné půdy v procentuálním vyjádření k celkové rozloze okresu?
 3. Kde se nachází nejúrodnější půda v okrese? Co se zde pěstuje?
 4. Které plodiny se pěstují v hornatějších oblastech Novojičínska? Zdůvodni, proč tomu tak je.
 5. Stručně charakterizuj živočišnou výrobu na Novojičínsku a chov ryb.
-

15 Doprava v okrese Nový Jičín

Vysoká koncentrace obyvatel a výroby na Novojičínsku vyžaduje co nejlepší dopravní obslužnost jednotlivých míst regionu z hlediska přepravy osob, potřebného materiálu i vyrobeného zboží. V dnešní době je možnost jednoduché, ekonomicky výhodné a především rychlé přepravy zboží jedním z hlavních faktorů, který ovlivňuje potenciální investory při jejich rozhodování o umístění investic a zakládání nových podniků. Pro zaměstnance je pak důležitá z hlediska možnosti zaměstnání mimo místo trvalého pobytu.

Pro novojičínský region je rozhodující i hledisko **ekologičnosti dopravy**. Okres trpí ekologickou zátěží ovzduší z ostravské aglomerace a polského příhraničí a doprava tuto situaci ještě dále zhoršuje. Výhodným druhem dopravy pak bude místo kamionové přepravy zboží doprava železniční a veřejná doprava osob místo individuální.

Celková **délka železničních tratí** v okrese Nový Jičín je 140,3 km. Vedou zde tyto železniční tratě:

č. 270: Praha – Česká Třebová – Přerov – Bohumín

č. 276: Suchdol n. 0. – Budišov n. B.

č. 277: Suchdol n. 0. – Fulnek

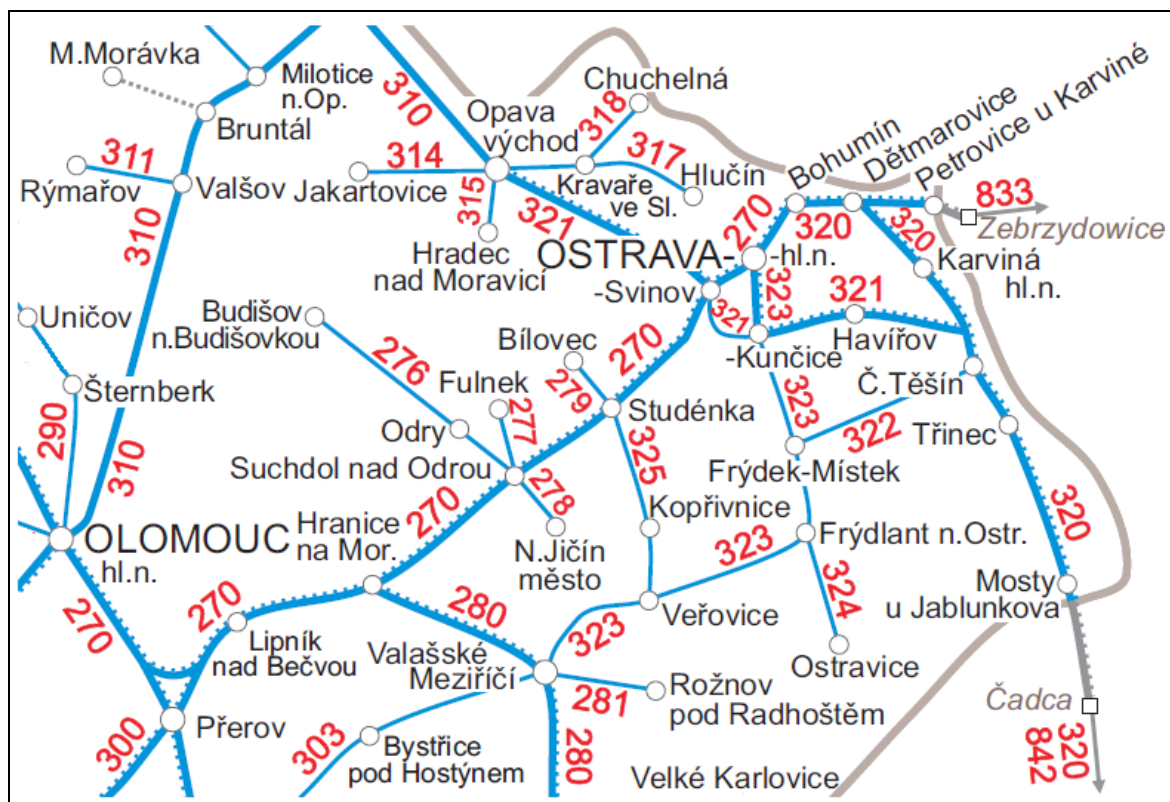
č. 278: Suchdol n. 0. – Nový Jičín-město

č. 279: Studénka – Bílovec

č. 325: Studénka – Kopřivnice – Veřovice

č. 323: Ostrava – Valašské Meziříčí

Nejdůležitější je **trať č. 270 Praha – Bohumín**, která spojuje západ a východ republiky a vede také dále za hranice státu. Patří mezi nejstarší železniční tratě na území naší republiky, je to trať dvoukolejná a je zcela elektrifikovaná. Vedle rychlíkové dopravy osobní je jí využíváno také pro dálkovou dopravu nákladní. Ostatní železniční tratě mají spíše **místní význam**. Do konce roku 2015 bude provedeno železniční spojení letiště a rozvojových zón v Mošnově vybudováním nového úseku tratě Studénka – Štramberk – Veřovice s odbočením v Sedlnici.

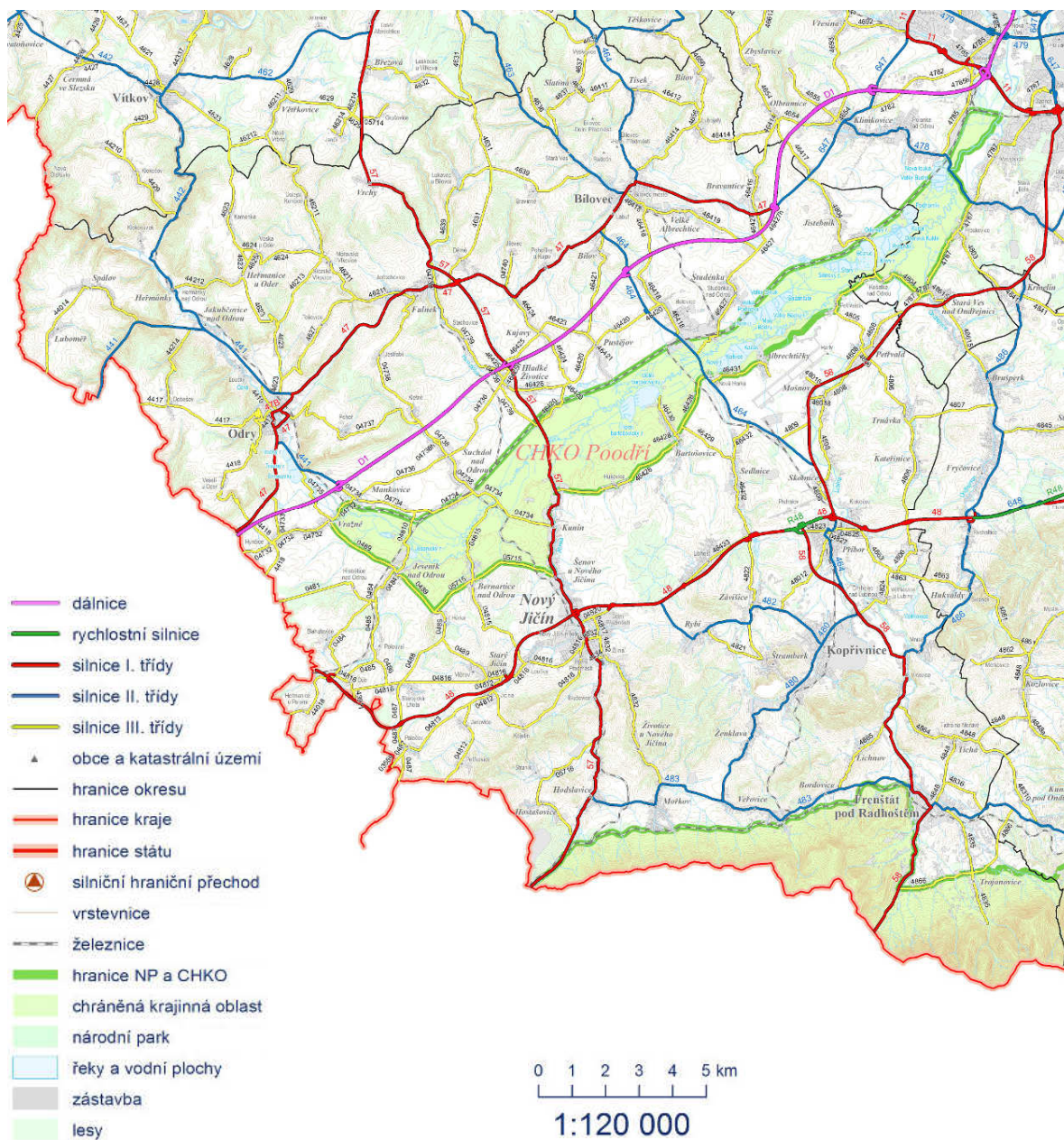

- tratě, na nichž jezdí také vlaky *ŠC, EC, IC, EN, LE, Ex a R*
 - tratě, na nichž jezdí jen osobní vlaky, popř. vlaky *Sp*
 - tratě s elektrickým provozem
 - tratě peážní (vedené po území jiného státu)
 - lanová dráha v provozu Českých drah
 - - - - - úzkorozchodné tratě
 - tratě, na nichž je pravidelná osobní doprava objednávaná ministerstvem dopravy, resp. krajem t.č. neprovozována
- JIHLAVA, Turnov název stanice
Púchov název stanice jiného státu
010 číslo traťového úseku

Obr. 104 Železniční tratě v okrese Nový Jičín

V dnešní době má rozhodující význam **doprava silniční**. Její význam pro okres Nový Jičín ještě vzrostl po dokončení **dálnice D1** v roce 2009, která již propojuje hlavní město Prahu s polskou hranicí u Bohumína. Vede přes severní část okresu od jihozápadu od obce Hynčice a opouští hranice okresu na severovýchodě za obcí Bravantice. Její délka na území okresu je 29 km. Celková **silniční síť** okresu má 652 km; kromě dálnice je to 136 km silnic I. třídy, 94 km II. třídy a 393 km silnic III. třídy. Vedle dálnice nejdůležitější silniční trasou, která prochází okresem, je **mezinárodní silnice E 462**, která vede od Hranic k Českému Těšínu a Třinci a jež patří mezi vybranou silniční síť evropského

charakteru; po vybudování dálnice však její význam částečně poklesl. Z ostatních silnic patří mezi důležité silnice č. 1/58 Rožnov p. R. – Ostrava, č. 1/57 Opava – Valašské Meziříčí a silnice č. 1/47 Odry – Bílovec – Ostrava. Okresem vedou i důležité dálkové autobusové tratě se zastávkami v Příboře a Novém Jičíně.

Obr. 105 Silniční a dálniční síť okresu Nový Jičín

Na území okresu v obci Mošnov leží „Letiště Leoše Janáčka Ostrava“, zabezpečující letecké spojení s Prahou a některými dalšími evropskými městy; především v turistické sezóně jsou odtud vypravovány rekreační charterové lety. Letiště bylo

v posledních letech podstatně modernizováno, je významné délkou přistávací dráhy, která jako jediná vedle pražského letiště umožňuje přistávat i těm největším letadlům.

Obr. 106 Celkový pohled na mezinárodní Letiště Leoše Janáčka Ostrava

Obr. 107 Hlavní terminál letiště

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Ekologická zátěž, ekologičnost dopravy. Silniční síť, dálnice, silnice I. třídy, II. třídy, III. třídy.

Otázky a úkoly:

1. Proč je dopravní obslužnost regionu důležitá?
 2. Které železniční tratě vedou okresem Nový Jičín? Kterou trať nejčastěji využíváš ty sám?
 3. Podle mapy urči tratě a obce, přes které je možné cestovat z tvého bydliště do města Valašské Meziříčí. Zpáteční cestu veď jinou tratí, je-li to možné.
 4. Zamysli se a shrň klady a zápory železniční dopravy.
 5. Zamysli se a vysvětli, proč je v dnešní době nejdůležitější silniční doprava.
 6. Čím se od sebe liší dálnice a ostatní silnice?
 7. Co je to charterový let?
-

16 Cestovní ruch a rekreace na Novojičínsku

Okres Nový Jičín patří k nejzajímavějším a hojně navštěvovaným regionům severní Moravy. Leží v úvalu Moravské brány, lemované výběžky Oderských vrchů a horským pásmem Beskyd. Milovníky přírody nadchnou turistické vycházky a vyjížděky do dvou Chráněných krajinných oblastí Beskydy a Poodří, do mnoha přírodních parků a rezervací. Novojičínsko je také region s nebyvalou koncentrací architektonických památek. V historicky nejcennějších částech měst Nový Jičín, Štramberk a Příbor byly vyhlášeny městské památkové rezervace, ve městech Fulnek, Bílovec a Odry městské památkové zóny. Bohatou kulturní minulost okresu dokládají osobnosti, které se zde narodily a vyrůstaly nebo i žily.

Pro letní i zimní **rekreační a sportovní vyžití** je území okresu vybaveno přírodními i umělými vodními nádržemi, plaveckými bazény, lyžařskými vleky, zimními stadiony i jezdeckými areály. Celé území okresu má více než 210 km značených cyklotras. Hlavní osu tvoří dálková trasa Moravská brána, která je součástí celoevropské cykloturistické sítě. Kopíruje dnes již historickou „Jantarovou stezku“, propojující Středozeemí a Baltské moře. Na ni navazuje hustá síť regionálních i místních cyklotras. V okrese se nachází řada **naučných stezek**, např. v okolí Kopřivnice a Štramberka Lašská naučná stezka, v okolí Hodslavic a Nového Jičína Palackého naučná stezka, Naučná stezka Borovecké rybníky, naučné stezky v CHKO Poodří Kotvice a Zámecká stezka a mnohé další.

Obr. 108 Jedna z informačních tabulí naučné stezky Kotvice

Níže jsou uvedena pouze některá místa, která stojí za to navštívit.

Nový Jičín

Je centrem kulturního života a turistického ruchu Novojičínska. Toto město již za feudalismu bylo nositelem hospodářského života širokého kraje. Pozornost jeho návštěvníků je soustředěna především na **historické jádro**, které je jedinečným dokladem vývoje architektonické tvorby. Proto bylo prohlášeno za **městskou památkovou rezervaci**. Jádro tvoří centrálně položené náměstí, jehož obrys tvoří čtverec o straně dlouhé 90 m s domy s dochovanými renesančními dispozicemi a s barokním průčelím. Na jednom z domů v rohu náměstí je pamětní deska, která dokládá přítomnost a zdejší úmrtí rakouského generála Laudona. Ulice do náměstí ústí ve čtyřech rozích a jsou příkladem českého gotického urbanismu z druhé poloviny 13. století. Do druhé poloviny 16. století spadá největší část výstavby měšťanských domů. Architektonicky nejpřitažlivější je objekt zvaný Stará pošta, renesanční stavba s výrazným arkádovým průčelím, postavená v roce 1563.

Obr. 109 Náměstí v Novém Jičíně

Žerotínský zámek, nejvýznamnější pozdně gotická stavba z poloviny 15. století, byla v roce 1540 přestavěna a rozšířena na renesanční trojkřídlý objekt. Dnes zde sídlí Muzeum Novojičínska s expozicí klobouků.

Štramberk

Je rázovité malebné město na úpatí Bílé hory a Zámeckého kopce se zachovalou lidovou architekturou. Město je vyhlášeno **památkovou rezervací**. Nad městem se vypíná válcová věž Trúba, upravená v roce 1904 na rozhlednu. Středověké opevnění se kromě bran zachovalo téměř v celém rozsahu. Na severní

Obr. 110 Starobylý Štramberk pod rozhlednou Trúba

straně Kotouče se nalézají archeologická rezervace s **jeskyní Šipka**, která je významným nálezem úlomku čelisti neandertálského člověka.

Fulnek

Město J. A. Komenského, ve kterém strávil část života. Věvodí mu zámek nad městem, původně gotický **hrad**, několikrát přestavěný do dnešní barokní podoby. Pod Zámeckým vrchem byl postaven bývalý Bratrský sbor, dnes **Památník J. A. Komenského**.

Příbor

Upoutá řadou měšťanských domů na náměstí a budovou nedávno rekonstruované bývalé **piaristické koleje** (1693). Jedním ze šedesáti památkově chráněných objektů je rodný dům **Sigmunda Freuda**, jedné z nejvýraznějších vědeckých osobností 20. století. Je mu rovněž věnována Pamětní síň Sigmunda Freuda v Muzeu Novojičínska, které sídlí v budově piaristického kláštera.

Obr. 111 Piaristická kolej

Frenštát pod Radhoštěm

Centrum Moravskoslezských Beskyd, výchozí místo k turistickým vycházkám a cyklovýjezdům a k návštěvě národní přírodní rezervace Radhošť a přírodní rezervace Noříč. V nedalekých Trojanovicích-Ráztoce je lanovka na Pustevny, jedno z nejnavštěvovanějších míst regionu. Frenštát je i oblastí zimních sportů, je zde areál skokanských můstků. Město bylo založeno ve 14. století. Jeho centrum tvoří náměstí s barokními plastikami.

Obr. 112 Skokanský areál Jiřího Rašky na Horečkách

Kopřivnice

Je známá svou historií **výroby automobilů** a její expozicí v **Technickém muzeu Tatra**, které je součástí Regionálního muzea Kopřivnice. Pozornost je zde věnována i slavným jménům spojených s Kopřivnicí – manželům Zátopkovým a malíři Zdeňku Burianovi. Zajímavá je i místní krajina Šostýnských vrchů se zříceninou hradu Šostýn z konce 13. století.

Hodslavice

Jsou známé jako rodiště **Františka Palackého**. Je zde k vidění jeho **rodný dům** a škola, ve které vyučoval jeho otec, poblíž pak kostelík sv. Ondřeje. Na náměstí je socha „otce národa“ v nadživotní velikosti. Na okraji obce je větrný mlýn holandského typu.

Obr. 113 Kostel sv. Ondřeje

Kunín

Jeden z nejcennějších **barokních zámků** v regionu, který vznikl přestavbou tvrze v první polovině 18. století. Zámek získal svůj věhlas jako místo vzdělávacího ústavu hraběnky z Waldburgu, jehož absolventem byl v letech 1807–1809 i František Palacký. Po rozsáhlé rekonstrukci je zámek vyhledávaným cílem návštěvníků.

Obr. 114 Zámek Kunín

Starý Jičín

Turisty láká romantická **zřícenina hradu** Starý Jičín (14.–15. století) s rázovitým městečkem stejného jména pod hradem.

Pustevny

Sedlo (1 018 m n. m.) mezi Radhoštěm a Tanečnicí, nejvýznamnější a **nejnavštěvovanější horské středisko v Beskydech**, dostupné silnicí z Prostřední Bečvy nebo od Trojanovic-Ráztoky sedačkovou lanovkou z roku 1940. Jméno pochází od poustevníků, kteří žili v okolních jeskyních v 18. a 19. století. Patří k prvním turisticky „objeveným“ beskydským místům. V roce 1886 tu Pohorská jednota Radhošť zakoupila pozemek a nechala postavit několik staveb. Maměnku a Libušíň projektoval architekt Dušan Jurkovič, který se inspiroval stylem valašských lidových staveb. Jídelnu Libušína zdobily malby podle kartonů Mikoláše Alše, v březnu 2014 ale celý objekt vyhořel, dnes se však chystá jeho rekonstrukce. Pustevny jsou významným střediskem letní i zimní rekreace. Směrem k Tanečnici stojí skokanské můstky, na okolních svazích jsou sjezdovky a lyžařské vleky. S oblibou sem jezdí i běžkaři, kteří odtud vyrážejí směrem na Radhošť a Kněhyni. Z Pusteven na Radhošť po hřebeni po hranici okresu vede turistická cesta a naučná stezka až k horskému hotelu Radhošť a Kapli svatého Cyrila a Metoděje (oba objekty však již leží několik metrů za hranicí okresu ve Zlínském kraji).

Obr. 115 Socha Cyrila a Metoděje na hoře Radhošť na hranici okresu

Obr. 116 Restaurace Libušíň a hotel Maměnka (1899, Libušíň vlevo před požárem)

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Chráněná krajinná oblast. Přírodní a archeologická rezervace. Přírodní park. Městská památková rezervace. Naučná stezka.

Otázky a úkoly:

1. Jaké aktivity může návštěvník na Novojičínsku provozovat? Vyjmenuj různá zařízení, která se zde nacházejí a přispívají k aktivnímu trávení volného času. Kde je najdeme? Která jsi už ty navštívil?
 2. Vyjmenuj z hlediska turistického ruchu zajímavá místa okresu. A čím jsou zajímavá?
 3. Která místa na Novojičínsku bys z vlastní zkušenost návštěvníkovi doporučil ty? Co by si neměli nechat ujít?
 4. Která z těchto míst jsi již navštívil?
-

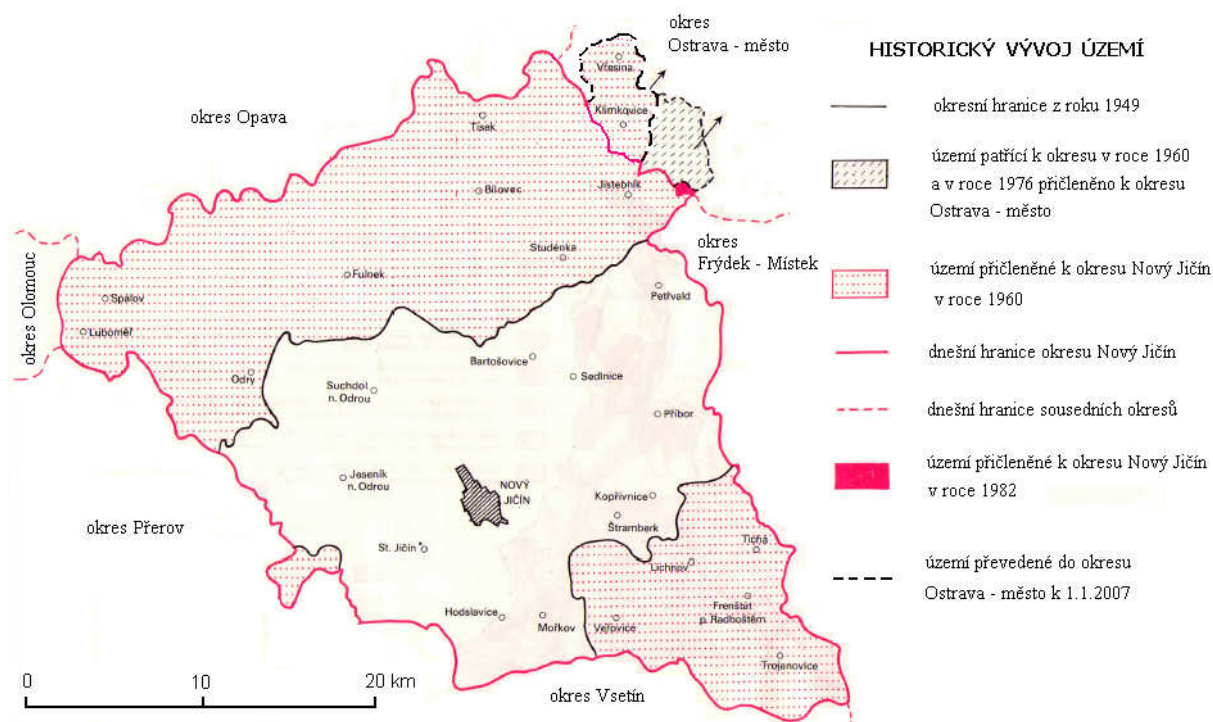
V. ADMINISTRATIVNĚ-SPRÁVNÍ ČLENĚNÍ

17 Správní a územní vývoj Novojičínska

Historický vývoj okresu jako správního celku začíná v roce 1850, kdy se Nový Jičín stává okresním městem. Území jeho politického okresu bylo tvořeno soudními okresy Fulnek, Nový Jičín a Příbor. Tento stav trval s výjimkou let 1855–1868, kdy Nový Jičín byl sídlem krajského úřadu, až do roku 1938.

Podle mnichovské dohody byla v roce 1938 naprostá většina okresu včetně okresního města okupována a až do května 1945 byla součástí Německa. Po osvobození v roce **1945** byl okres obnoven ve svých **historických hranicích** podle předválečného stavu; měl 69 obcí včetně Butovic a Nového Vrbna, které byly moravskými enklávami v bývalé zemi Slezské (v okrese Bílovec a Opava). V roce 1949, po zrušení zemského zřízení, se okres stal součástí ostravského kraje. Jeho rozloha se zmenšila o katastrální území obcí převedených do jiných okresů. Do okresu Bílovec tehdy byly převedeny obce Butovice, Kujavy, Pohořílky; do okresu Ostrava Košatka nad Odrou; do okresu

Frenštát p. R. obce Veřovice, Ženklava, Mniší; do okresu Vítkov obce Fulnek, Gručovice, Jestřabí, Moravské Vítkovice, Stachovice a Vrchy. Naproti tomu do okresu byly přičleněny obce Horní Vražné, Hynčice a Mankovice z opavského okresu. Takto nově vytvořený územní celek měl rozlohu 412,44 km² a v jeho 49 obcích žilo 62 946 obyvatel.

Obr. 117 Historický vývoj území od roku 1949 do roku 2013

Současnou podobu dostal okres v polovině roku 1960. Tehdy byl počet okresů Severomoravského kraje redukován. Do novojičínského okresu se vrátily kromě jedné obce všechny obce, které v roce 1949 byly odloučeny. Navíc přibylo 24 obcí zrušeného okresu Bílá, 20 obcí bývalého okresu Vítkov, 9 obcí bývalého okresu Frenštát p. R. a 2 obce bývalého okresu Hranice. Okres tak čítal 104 obce se 136 974 obyvatel. Od roku 1970 došlo k postupnému **slučování některých obcí** ve větší správní celky.

V dalších letech došlo dvakrát ke **zmenšení rozlohy okresu** – v roce 1976 se obec Polanka nad Odrou stala částí města Ostrava a s platností od 1. 1. 2007 byly převedeny do okresu Ostrava-město obce Klimkovic, Olbramice, Vřesina a Zbyslavice. Současná rozloha okresu je 882 km².

V roce 2003 byly **zrušeny** i okresní úřady a **okresy** jako administrativní jednotky. Nadále však zůstala zachována okresní organizace u soudů, policie a archivů a okresy jsou také používány pro potřeby statistické a územně-orientační.

V současnosti se okres administrativně člení do **54 obcí**, z toho je 9 měst, z nichž počtem obyvatel největší jsou Nový Jičín a Kopřivnice. S účinností od 1. 1. 2003 zajišťují města Bílovec, Frenštát pod Radhoštěm, Kopřivnice, Nový Jičín a Odry jako obce s rozšířenou působností výkon státní správy. Ke stejnému datu byly rovněž stanoveny obvody obcí s pověřeným obecním úřadem, jejichž středisky jsou vedle dříve jmenovaných, města Fulnek, Příbor a Studénka. Od 1. 1. 2000 je okres součástí **Moravskoslezského kraje**.

Obr. 117 Současná podoba okresu Nový Jičín (do roku 2007)

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Obec, město, obec s pověřeným obecním úřadem, obec s rozšířenou působností. Okres. Mnichovská dohoda. 1. a 2. světová válka. Moravskoslezský kraj.

Otázky a úkoly:

1. Ke kterému roku se váže vznik okresu Nový Jičín? Jak se okres dále členil?
 2. Jaká byla situace v okrese mezi lety 1938 až 1945?
 3. Ve kterém roce dostal okres přibližně současnou podobu, co to provázelo?
 4. Kdy došlo k poslední změně hranic okresu? Co myslíš, že bylo důvodem této změny?
K odpovědi můžeš použít mapu.
 5. Jaká je současná rozloha okresu Nový Jičín?
 6. Jaký je úkol okresu jako územní jednotky v současné době? Jak se okres člení? Kolik je na Novojičínsku měst a obcí?
 7. Kdo zajišťuje výkon státní správy na území okresu?
-

18 Správní obvody obcí s rozšířenou působností

Správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP) jsou určeny vyhláškou ministerstva vnitra z roku 2002. Obce s rozšířenou působností (ORP, obce III) jsou obcemi s nejširším rozsahem výkonu státní správy.

V některých případech je jeden správní obvod obce s rozšířenou působností totožný s územím okresu, většinou ale tvoří část okresu – tak je tomu i v okrese Nový Jičín. Do roku 2006 některé správní obvody obcí s rozšířenou působností zasahovaly v rámci samosprávného kraje do více okresů, od 1. ledna 2007 se hranice okresů změnily tak, že již správní obvod žádné obce s rozšířenou působností nezasahuje mimo vlastní okres.

Obr. 119 Administrativní rozdělení okresu Nový Jičín k 1. 1. 2008

V okrese **Nový Jičín** je pět správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Od 1. 1. 2003 zajišťují výkon státní správy v těchto obvodech obce s rozšířenou působností – města **Bilovec**, **Frenštát pod Radhoštěm**, **Kopřivnice**, **Nový Jičín** a **Odry**.

V jimi spravovaném území se nacházejí i **obce s pověřeným obecním úřadem** (POU, obce II; obec I je každá obec). Jsou to obce, na které stát přenáší část svých pravomocí, ovšem ne v takovém rozsahu, v jakém je přenáší na obce s rozšířenou působností. Je to tedy obec menší, než obec s rozšířenou působností, a vždy spadá do správního obvodu nějaké obce s rozšířenou působností. Obec s pověřeným obecním úřadem vykonává státní správu ve svém obvodu (SO POU). Na území okresu Nový Jičín existují 3 správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem, jejichž středisky jsou města **Fulnek, Příbor a Studénka**. Dostupnost statistických ukazatelů obcí s rozšířenou působností je omezena, neboť statistické údaje za správní obvody nejsou sledovány v takovém rozsahu jako u vyšších správních celků.

Tab. 17 Vybrané geografické údaje správních obvodů ORP k 1. 1. 2013

Správní obvod ORP	Rozloha v km ²	Počet obyvatel	Počet obyvatel sídla ORP	Hustota osídlení	Počet obcí	Z toho měst
Bílovec	162	25 873	7 551	159	12	2
Frenštát pod Radhoštěm	99	19 120	10 958	194	6	1
Kopřivnice	121	41 256	22 649	340	10	3
Nový Jičín	275	48 410	23 731	176	16	1
Odry	224	17 301	7 358	77	10	2

Největší hustota osídlení je v SO ORP Kopřivnice – ta je daná druhou nejmenší rozlohou obvodu v okrese Nový Jičín a druhým největším počtem obyvatel. V SO ORP Kopřivnice je také největší počet měst. Rozlohou je nejmenší SO ORP Frenštát pod Radhoštěm, počtem obyvatel SO ORP Odry a Bílovec. Velká rozloha SO ORP Odry přispívá k výrazně nejmenší hustotě osídlení v tomto obvodu.

Zopakuj si znalosti a pojmy z minulých vyučovacích hodin a ročníků:

Administrativní členění ČR. Kraje, okresy.

Otázky a úkoly:

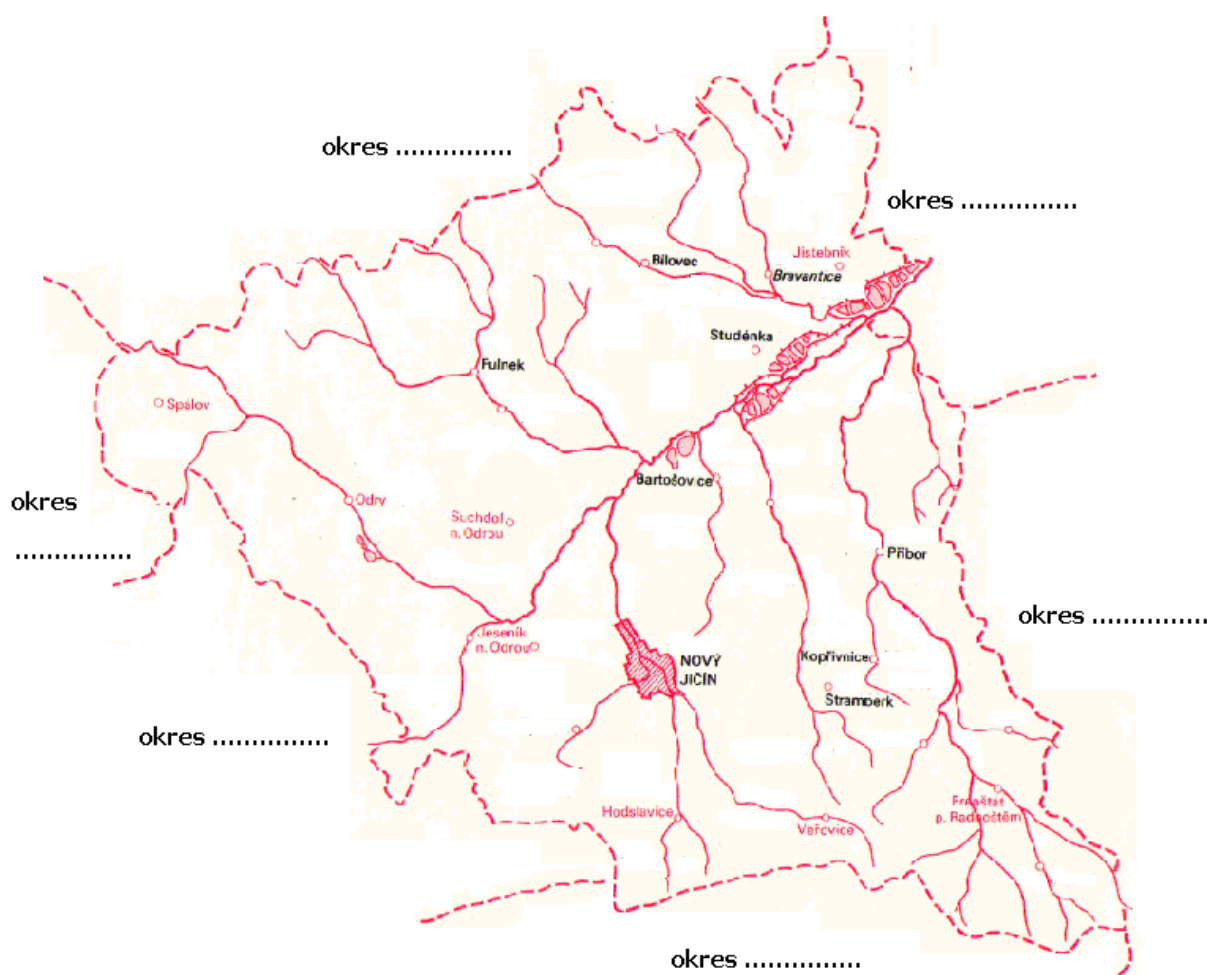
1. Kdy došlo k poslední reformě veřejné správy?
 2. Vysvětli rozdíl mezi pověřenými obcemi II. a III. stupně. Jaká je obec I. stupně?
 3. Vyjmenuj SO ORP a POU okresu Nový Jičín. Kolik jich zde je?
 4. Řekni příklady obcí III., II. a I. stupně v místě tvého bydliště nebo školy a v místě tvého spolužáka s nejbližším bydlištěm.
 5. Čím jsou charakteristické jednotlivé SO ORP z hlediska polohy, dopravní dostupnosti, pracovních příležitostí, přírody apod.?
-

VI. PRACOVNÍ LISTY

Novojičínsko - základní údaje, sídla

Pracovní list č. 1

ÚKOL č. 1: Se kterými okresy sousedí okres Nový Jičín – vyznač na mapě. Vyznač nejdelší a nejkratší hranici se sousedním okresem.

ÚKOL č. 2: Vypiš přehledně základní údaje o okresu Nový Jičín:

Patří do kraje

Rozloha, z toho zemědělské půdy, orné půdy

Počet obyvatel

Hustota zalidnění

Počet obcí, z toho měst

Nejnižší a nejvyšší bod okresu (kde se nachází, popř. název, nadmořská výška)

ÚKOL č. 3: Napiš, do které země se Novojičínsko řadí historicky. Které další historické země se na území dnešní České republiky nacházely?

.....

ÚKOL č. 4: Přiřaď přibližnému počtu obyvatel název města okresu Nový Jičín

NÁZEV MĚSTA	POČET OBYVATEL
	7 500
	11 000
	6 000
	23 000
	24 000
	7 500
	8 500
	10 000
	3 500

ÚKOL č. 5: Vypiš města, která jsi už v okrese navštívil a co jsi o nich doposud věděl:

.....

.....

.....

.....

.....

ÚKOL č. 6: Odpověz:

1. Jak se jmenuje a do které velikostní skupiny patří obec, ve které žiješ

.....

2. Které město okresu Nový Jičín je nejbližší tvému bydliště

.....

3. Které město okresu Nový Jičín je nejbližší k sídlu tvé školy

.....

4. Které město okresu Nový Jičín je nejvzdálenější od tvého bydliště

.....

5. Která tři města okresu jsou největší počtem obyvatel (vypiš od největšího)

.....

6. Která tři města okresu jsou největší rozlohou (vypiš od největšího)

.....

ÚKOL č. 7: Ve které geomorfologické oblasti leží obce:

1. Odry, Spálov

.....

2. Studénka

.....

3. Frenštát pod Radhoštěm

.....

4. Kopřivnice

.....

5. Nový Jičín

.....

6. Příbor

.....

ÚKOL č. 8: Řeš tajenku – sousední okres s nejdelsí hranicí

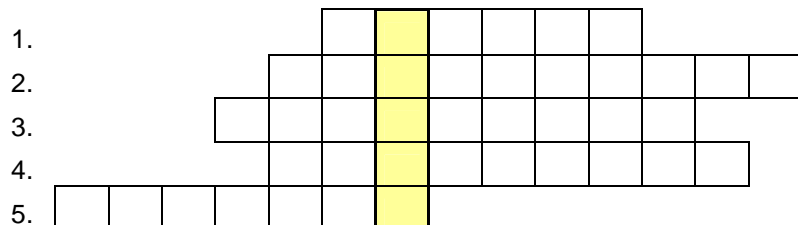
1. Novojičínsko patří k historické zemi ...

2. druhé největší město okresu

3. město se starou lidovou architekturou

4. bývalé správní, největší město Novojičínska

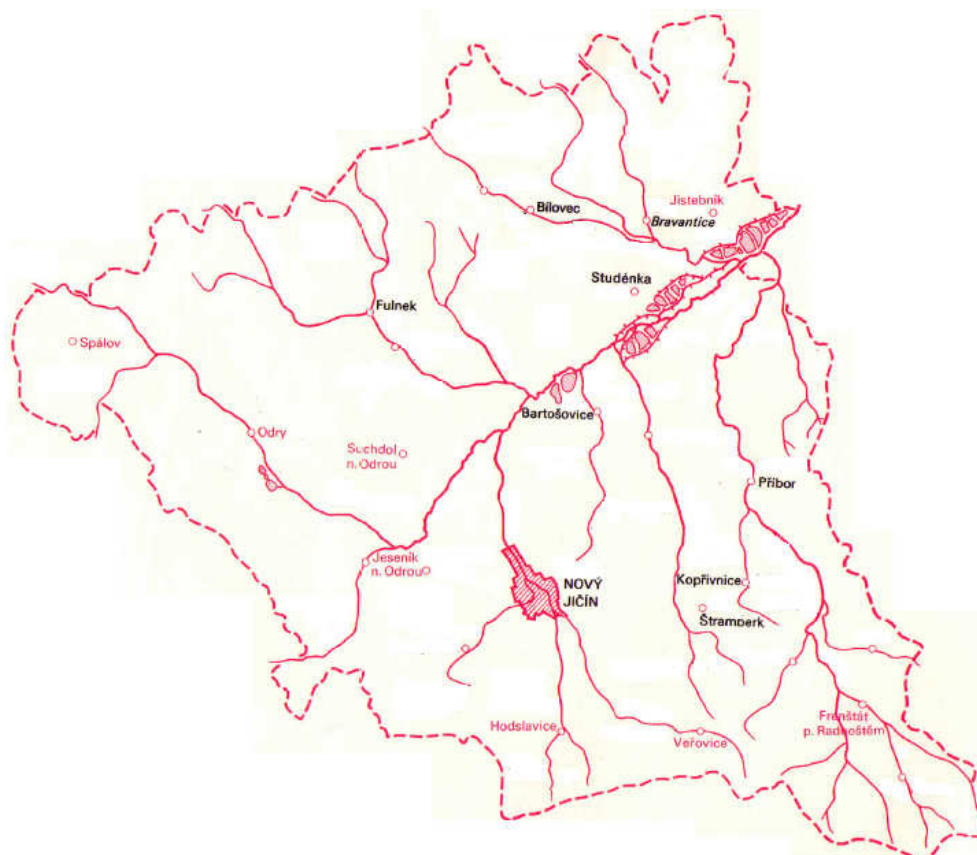
5. údaj 882 km² je okresu Nový Jičín

Novojičínsko - reliéf

Pracovní list č. 2

ÚKOL č. 1: V mapě vyznač jednotlivé geomorfologické oblasti Novojičínska (hornatiny, vrchoviny, pahorkatiny, ...).

ÚKOL č. 2: Ke kterým geomorfologickým jednotkám patří následující oblasti Novojičínska:

Provincie	Soustava	Podsoustava	Celek	Podcelek
				Vítkovská vrchovina
				Radhoštská hornatina
				Štramberská vrchovina
				Frenštácká brázda
			Ostravská pánev	
				Oderská brána

ÚKOL č. 3: Urči nejvyšší vrcholy a jejich nadmořské výšky daných oblastí Novojičínska:

Příborská pahorkatina

Štramberská vrchovina

Frenštácká brázda

Vítkovská vrchovina

Radhošťská hornatina

ÚKOL č. 4: Vyznač na mapě místo s nejnižší nadmořskou výškou Novojičínska. Napiš, kde se nachází a jaké nadmořské výšky dosahuje.

.....

ÚKOL č. 5: Kde leží hlavní evropské rozvodí mezi úmořími Baltského a Černého moře. Který horský hřbet ho tvoří? Najdi na mapě.

.....

ÚKOL č. 6: Urči, kde leží:

Radhošť	Moravská brána
Kotouč	Štramberská vrchovina
Dlouhá, Krátká	Hodslavický Javorník
Huštýn	Moravskoslezské Beskydy
Oderská brána	Hodslavický Javorník
Červený kámen	Štramberská vrchovina

ÚKOL č. 7: Ve které oblasti leží obce:

7. Odry, Spálov

1. Studénka

2. Frenštát pod Radhoštěm

3. Kopřivnice

4. Nový Jičín

5. Příbor

ÚKOL č. 8: Řeš tajenku – vápencový vrch u Štramberka

1. vrchol Hodslavického Javorníku

2. nejvyšší vrchol

Novojičínska

1.

3. obec s jeskyní Šipka

2.

4. Frenštácká ... (novojičínská

3.

část Moravskoslezských

4.

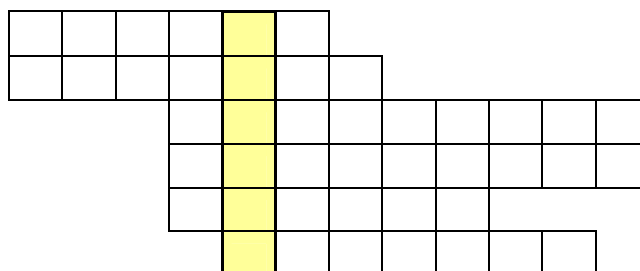
Beskyd)

5.

6.

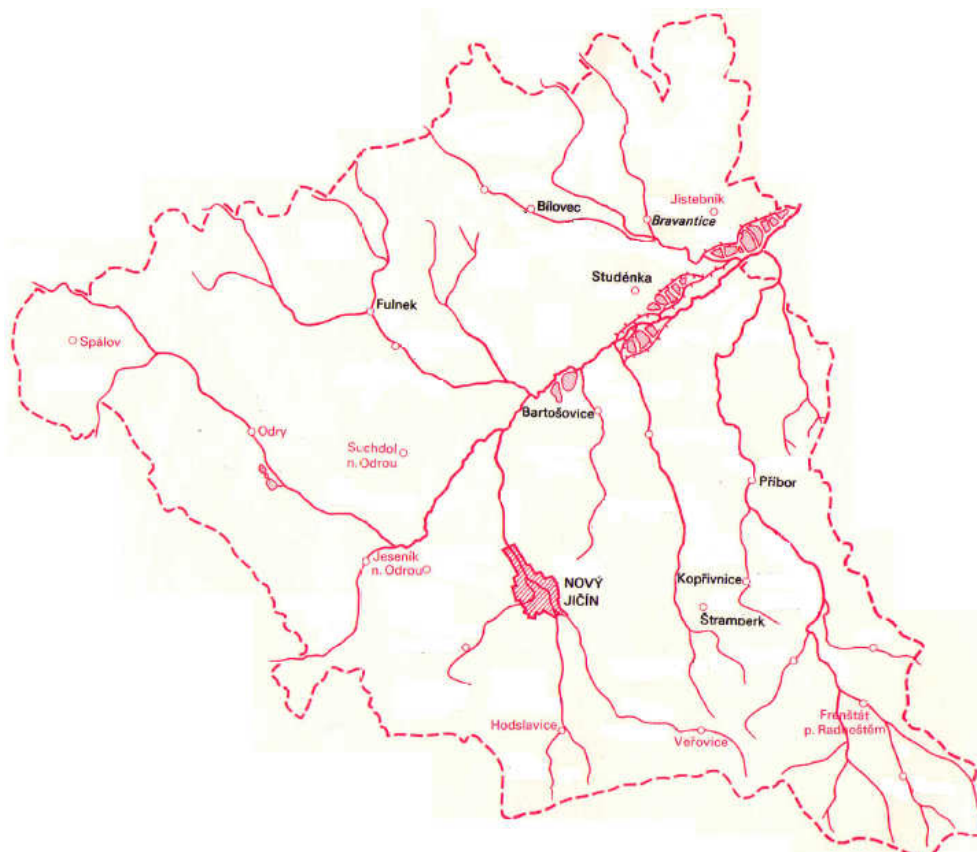
5. vrchol v blízkosti Velkého Javorníku

6. zaniklá jeskyně u Štramberka

Novojičínsko - vodstvo

Pracovní list č. 3

ÚKOL č. 1: V mapě vyznač tok řeky Odry.

ÚKOL č. 2: Vypiš pravostranné přítoky řeky Odry a vyznač je na mapě:

.....

ÚKOL č. 3: Vypiš levostranné přítoky řeky Odry a vyznač je na mapě:

.....

ÚKOL č. 4: Které velké rybniční soustavy se vyskytují na Novojičínsku? Vyhledej je a vyznač na přiložené mapě.

.....

ÚKOL č. 5: Kde leží hlavní evropské rozvodí mezi úmořími Baltského a Černého moře. Najdi na mapě. Které řeky odvádějí vody Novojičínska do těchto moří?

.....

ÚKOL č. 6: Urči, čeho je přítokem:

Kopřivnička

Jičínka

Lubina

Lubina

Tichava

Odra

Husí potok

Sedlnice

Zrzávka

Odra

Rybský potok

Odra

Sedlnice

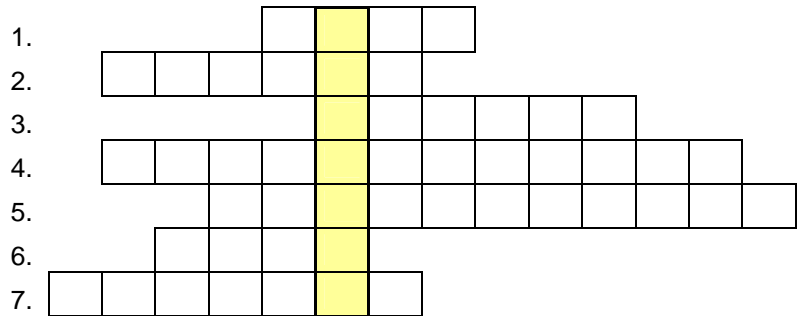
Lubina

ÚKOL č. 7: Přiřaď podle mapy k nejbližší větší obci:

1. Borovecké rybníky
2. Kačák, Kotvice
3. malá vodní nádrž Kacabaja
4. Sirkové lázně
5. Čerták na Kojetínském potoce
6. vodní nádrž Větkovice

ÚKOL č. 8: Řeš tajenku – sirnatý pramen u Hostašovic

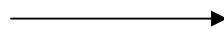
1. největší tok Novojičínka
2. množství vody protékající vodním tokem
3. zákrut řeky
4. významnější přítok řeky Odry z hlediska strany
5. obec se soustavou rybníků
6. rovina kolem říčního toku, někdy zaplavovaná
7. rybník v soustavě rybníků u Albrechtic

Novojičínsko - průmysl a zemědělství

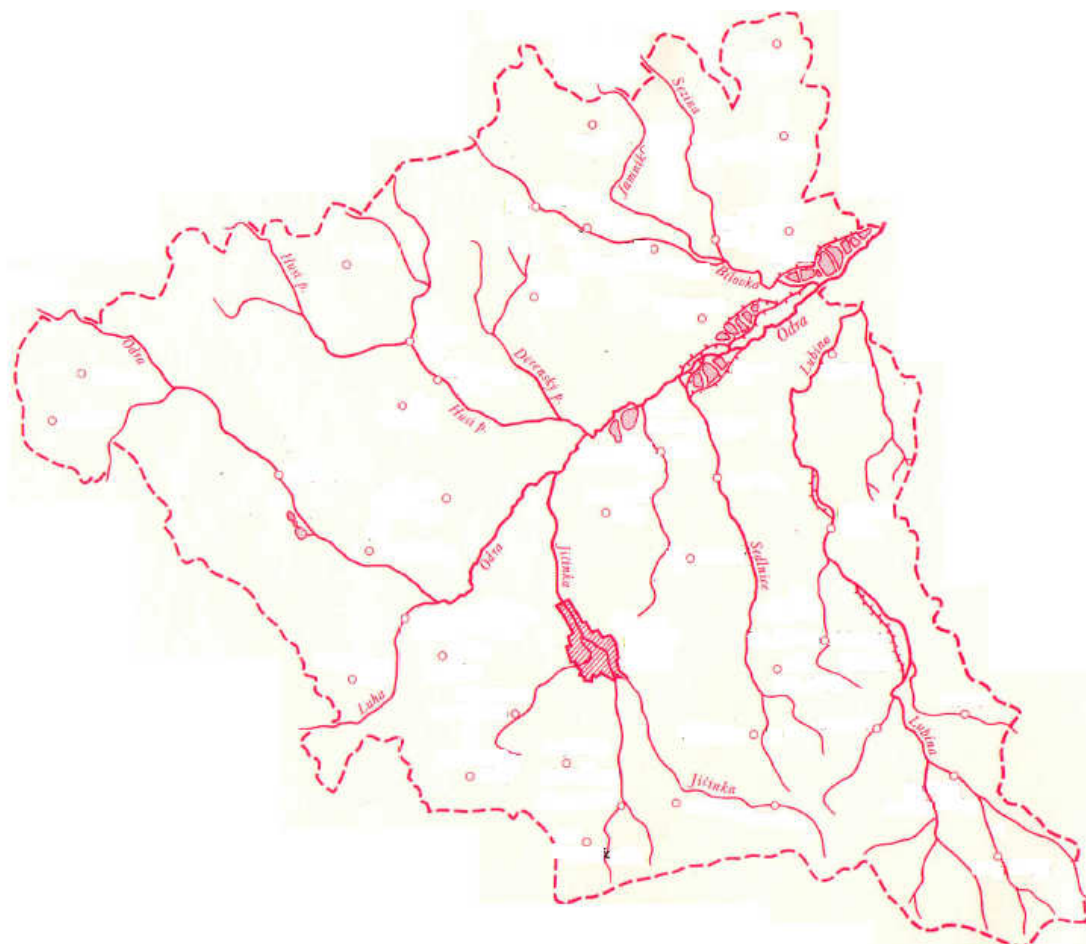
Pracovní list č. 4

ÚKOL č. 1: Ve kterých centrech výroby v minulosti byla následující výroba:

kočáry	Nový Jičín
klobouky	Štramberk
automobily	Kopřivnice
těžba vápence	Fulnek
vagóny	Studénka
textilní produkce	Příbor
tabákové výrobky	Starý Jičín

ÚKOL č. 2: V mapě vyznač průmyslová centra výroby minulosti.

ÚKOL č. 3: Přiřaď obec, podnik, odvětví, výrobní sortiment průmyslových podniků Novojičínska.

Obec	Podnik	Odvětví	Sortiment
	Visteon-Autopal, s.r.o.		
			osvětlení automobilů
			výroba klobouků, čepic
Šenov u NJ			
	Siemens Automobilové systémy s.r.o. Continental		
	Siemens, s.r.o., Elektromotory		
Mošnov			
	Tatra, a.s.		
	Bang & Olufsen, s.r.o.		
			uzamykací dveřní systémy, části sedadel
	Primus International s.r.o.		
Veřovice			
Štramberk			
Studénka			
Bílovec			

ÚKOL č. 4: Vypiš plodiny vázané na úrodné oblasti Novojičína a na oblasti méně úrodné:

úrodné oblasti:

méně úrodné oblasti:

ÚKOL č. 5:

Vypiš oblasti Novojičína s neúrodnější půdou. Zakresli je do mapy.

.....

Vypiš méně úrodné oblasti Novojičína. Zakresli je do mapy.

.....

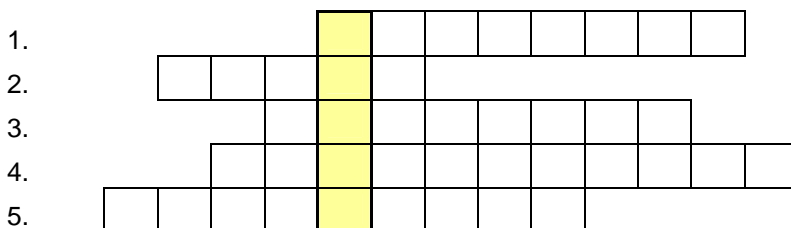
ÚKOL č. 6: Vyhledej a vyznač na přiložené mapě rybniční soustavy, které se vyskytují na Novojičíně. Vypiš je.

.....

ÚKOL č. 7: Vyznač na mapě oblasti s největší lesnatostí v okrese Nový Jičín.

ÚKOL č. 8: Řeš tajenku – automobilní firma

1. nejrozšířenější výroba Novojičína v minulosti
2. továrna na výrobu Klobouků
3. město vagónů
4. obec se soustavou rybníků
5. míra zalesnění

Novojičínsko - správní uspořádání

Pracovní list č. 5

ÚKOL č. 1: Doplněte údaje, popř. odpovězte:

1. vznik okresu jako správního celku
2. okupace Novojičínska Německem trvala v letech
3. zrušení zemského členění státu a přičlenění okresu do ostravského kraje
4. územní úpravy do současné podoby okresu Nový Jičín
5. poslední územní změna okresu (co se událo ?)
6. zrušení okresních úřadů a okresů jako administrativních jednotek (jakou funkci plní okres nyní?)
7. okres Nový Jičín součástí Moravskoslezského kraje
8. vznik správních obvodů a obcí s rozšířenou působností

ÚKOL č. 2: Odpovězte.

Na Novojičínsku je (počet) obcí s rozšířenou působností, jsou to:

.....

.K nim patří (počet) správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

Rozlohou je největší SO ORP, nejmenší je

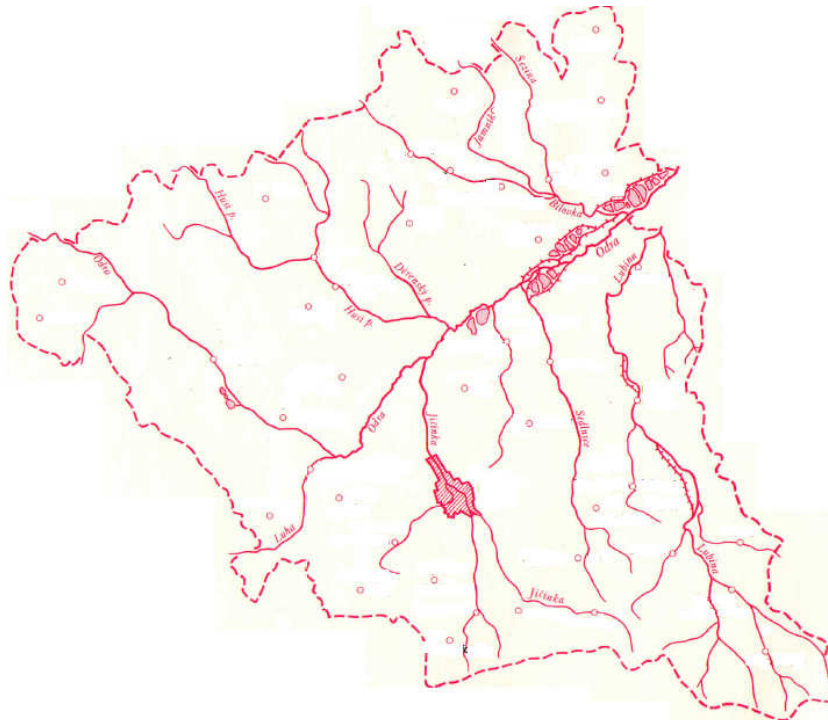
Počtem obyvatel je největší SO ORP, nejmenší je

Hustota zalidnění je nejvyšší v SO ORP, nejmenší je v

Největší počet měst je v SO ORP, jsou to města

.....

ÚKOL č. 3: Do mapy okresu Nový Jičín zakresli obce s rozšířenou působností a jejich správní obvody:

ÚKOL č. 4: Odpověz.

Co znamená zkratka SO POU

Na území okresu Nový Jičín existují SO POU, jejichž středisky jsou města

.....

ÚKOL č. 5: Uveď příklady tří obcí z Novojičínska:

obce III:

obce II:

obce I:

ÚKOL č. 6: Podle mapy odhadni a napiš obec, která je v okrese Nový Jičín nejvzdálenější

od její ORP:

ÚKOL č. 7: Řeš tajenku – nejmenší sídlo SO ORP v okrese Nový Jičín

1. obce s nejširším rozsahem výkonu státní správy – zkratkou
2. kterým ORP protéká řeka Odra
3. ORP nahradily ve výkonu státní správy dřívější územní celky. Které?
4. SO ORP s největším počtem obcí

1.								
2.								
3.								
4.								

ZÁVĚR

Zpracovaná diplomová práce se snaží najít a shrnout to nejpodstatnější z problematiky teorie učebnic a jejich hodnocení; tyto poznatky pak využívá k tvorbě učebního textu „Geografie Novojičínska“.

Přínos práce lze posuzovat a hodnotit ve dvou rovinách. Z pohledu autora především podle toho, co studiem zdrojů, ať teorie učebnic, jejich hodnocení nebo tvorby, se dověděl nového a užitečného. Neméně stejnou důležitost má pro něho však i to, co objevil a dověděl se nového o svém rodišti a místě, kde žije a o jeho bezprostředním okolí. Byly to v mnoha případech nové skutečnosti a informace, nebo jen detaily o místech a minulé době.

V širším pohledu pak lze vyslovit názor, že především druhá část, zabývající se geografii Novojičínska, bude užitečná i dalším čitatelům, kteří na ni třeba i náhodně narazí nebo si ji najdou záměrně a budou z ní čerpat informace k sebevzdělávání nebo dokonce k výuce žáků, pro kterou je prvotně určena.

Při tvorbě práce autorka stále narážela na jeden základní problém a to na přiměřenou náročnost a odbornost textu na jedné straně a vlastní potřebu poskytnout případnému uživateli textu co nejvíce zajímavých informací.

Při studiu dostupných učebnic o místním regionu se jen ve výjimečných případech neobjevilo něco, co by podle názoru autorky nešlo udělat jinak, možná vhodněji. Autoři všech učebnic byli ale zkušení, často lidé s pedagogickou praxí. Je proto pravděpodobné, že předkládaný text se nejspíše nevyhnul z pohledu čitatele určitému pochybení. Ne snad ale takovému, které by bránilo využití, kterému je určen.

Aby z textu vznikla učebnice, je potřeba vynaložit ještě mnoho práce, především v grafickém zpracování, které by ho učinilo atraktivnějším.

Pracovní listy jsou součástí předkládané práce a plně vycházejí z učebního textu. Jejich úkolem je vytvořit obraz o pochopení a zapamatování poskytnutých informací.

SUMMARY

Processed thesis tries to find and summarize the essence of the issue of the theory of textbooks and assessment; then uses this knowledge to create a textbook “Geography Novojičinska “.

Contribution of work can be assessed and evaluated in two ways. From the perspective of the author mainly depending on what study resources, both theory textbooks, their evaluation or work, learned new and useful. Equally important is the same for him but what i discovered and learned new about his hometown and the place where he lives and its immediate surroundings. They were, in many cases, new facts and information, or just details about the places and past times.

In a broader perspective it is possible to express the opinion that especially the second part, dealing with geography Novojičinska will be useful to other users who her even accidentally hit or you can find it on purpose and it will draw on the self or even to teach pupils for which it is primarily intended.

In developing the thesis still bumping into one basic problem for an appropriate effort and expertise of the text on the one hand and the need to provide their own potential users of text as much interesting information.

When studying textbooks available on the local area only in exceptional cases appeared something that would, in the opinion of the author was not done differently, perhaps more appropriately. Authors of textbooks were experienced but often people with teaching experience. It is therefore likely that the present text will probably avoid the numerator in terms of specific misconduct. But perhaps not such that would prevent the use to which it is intended.

To the text was textbook, you need to spend a lot of work, especially in the graphics processing that would make him attractive.

Worksheets are included in the present study and fully based on the textbook. Their task is to create an image of understanding and remembering information provided.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura použitá v teoretické části

ARMBUSTER, B. B. a T. H. ANDERSON. On selecting „considerate“ content area textbooks. *Remedial and Special Education*, 1988, vol. 9, issue 1, s. 47-52.

EBERLE, Bernard a Axel HILLIG. *Meyers Kleines Lexikon - Pädagogik*. Mannheim: Bibliographisches Institut, 1988.

JANOUSHKOVÁ, Eva. Měření obtížnosti výkladového textu vybraných českých učebnic zeměpisu pro střední školy. In: MAŇÁK a Petr KNECHT (eds.). *Hodnocení učebnic*. Brno: Paido, 2007, s. 109-114. ISBN 978-80-7315-148-5. Dostupné z: http://www.paido.cz/pdf/hodnoceni_ucebnic.pdf

KLAPKO, Dušan. Analýza učebnic dějepisu pro ZŠ jako evaluační nástroj k zefektivnění kvality didaktických textů. In: MAŇÁK a Dušan KLAPKO (ed.). *Učebnice pod lupou*. Brno: Paido, 2006. Pedagogický výzkum v teorii a praxi, sv. 4. s. 53-72. ISBN 80-7315-124-3. Dostupné z: http://www.paido.cz/pdf/ucebnice_pod_lupou.pdf

MAŇÁK, Josef. Učebnice jako kurikulární projekt. In: MAŇÁK a Petr KNECHT (eds.). *Hodnocení učebnic*. Brno: Paido, 2007, s. 24-30. ISBN 978-80-7315-148-5. Dostupné z: http://www.paido.cz/pdf/hodnoceni_ucebnic.pdf

MAŇÁK, Josef a Dušan KLAPKO. *Učebnice pod lupou*. Brno: Paido, 2006. Pedagogický výzkum v teorii a praxi, sv. 4. ISBN 80-7315-124-3. Dostupné z: http://www.paido.cz/pdf/ucebnice_pod_lupou.pdf

MAŇÁK, Josef a Petr KNECHT. *Hodnocení učebnic*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-148-5. Dostupné z: http://www.paido.cz/pdf/hodnoceni_ucebnic.pdf

MAŇÁK, Josef. a ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

MIKK, Jaan. Učebnice: budoucnost národa. In: MAŇÁK a Petr KNECHT (eds.). *Hodnocení učebnic*. Brno: Paido, 2007, s. 11-23. ISBN 978-80-7315-148-5. Dostupné z: http://www.paido.cz/pdf/hodnoceni_ucebnic.pdf

PRŮCHA, Jan. *Studijní příručka: teorie, tvorba a hodnocení učebnic*. Praha: ÚÚVPP, 1989.

PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-49-4.

PRŮCHA, Jan. Učebnice: teorie, výzkum a potřeby praxe. In: MAŇÁK a Dušan KLAPKO (ed.). *Učebnice pod lupou*. Brno: Paido, 2006. *Pedagogický výzkum v teorii a praxi*, sv. 4. s. 9-21. ISBN 80-7315-124-3. Dostupné z: http://www.paido.cz/pdf/ucebnice_pod_lupou.pdf

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška. a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>>.

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 100 s. [cit. 2014-02-18]. Dostupné z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPG-2007-07_final.pdf>. ISBN 978-80-87000-11-3.

VANECEK, Erich. Zur Frage der Verständlichkeit und Lernbarkeit von Schulbüchern. In OLECHOWSKI, Richard (Hrsg.). *Schulbuchforschung*. Frankfurt am Main : Peter Lang, Europäischer Verlag der Wissenschaften, 1995, s. 195-215.

WAHLA, Arnošt. *Strukturní složky učebnice geografie*. Praha: SPN, 1983.

WEINHÖFER, Martin. Obtížnost textu vybraných učebnic zeměpisu pro základní školy. In: MAŇÁK a Petr KNECHT (eds.). *Hodnocení učebnic*. Brno: Paido, 2007, s. 115-120. ISBN 978-80-7315-148-5. Dostupné z: http://www.paido.cz/pdf/hodnoceni_ucebnic.pdf

Učebnice:

KÜHNLOVÁ, Hana. *Tady jsem doma: aneb Poznej dobře svoje bydliště*. Český Těšín: MOBY DICK, 1998. ISBN 80-86237-02-8.

KÜHNLOVÁ, Hana. *Život v našem regionu: pracovní učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007. ISBN 978-80-7238-489-1.

SMOLOVÁ, Irena a Zdeněk SZCZYRBA. *Místo, kde žijeme: Učebnice pro 4. a 5. ročník základní školy*. Olomouc: Prodos, 2008. ISBN 978-80-7230-221-5.

VENCÁLEK, Jaroslav a kol. *Severní Morava a české Slezsko: geografie místního regionu pro základní školy*. Český Těšín: Olza, 1995.

Literatura použitá v praktické části

Knižní zdroje:

BARTOŠ, Václav, Milan HRONEK, Vladimír KUBIČÍK, Vladimír PANOŠ, Břeněk POŠTOLKA a František SCHWARZ. *Okres Nový Jičín*. Praha: Geodetický a kartografický podnik, 1984.

DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Velká turistická encyklopedie: Moravskoslezský kraj*. Praha: Knižní klub, 2009. ISBN 978-80-242-2389-6.

ELIÁŠ, Mojmír a kol. *Kamenná krása Novojičínska*. Nový Jičín: Okresní úřad Nový Jičín - referát životního prostředí, 2000.

QUIT, Evžen. *Klimatické oblasti Československa*. 2. vyd. Brno : Geografický ústav Brno, 1971.

TOLASZ, Radim, et al. *Atlas podnebí Česka*. Praha : Český hydrometeorologický ústav, 2007. ISBN 978-80-86690-26-1.

VENCÁLEK, Jaroslav a kol. *Severní Morava a české Slezsko: geografie místního regionu pro základní školy*. Český Těšín: Olza, 1995.

WEISSMANNOVÁ, Hana. *Ostravsko*. Chráněná území ČR, sv. X. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, 2004. ISBN 80-86064-67-0.

Internetové zdroje:

Český hydrometeorologický ústav [online]. 1995-2005, 7.1.2005 [cit. 2009-11-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.chmi.cz/meteo/ok/okdata12.html>>.

Demografická ročenka správních obvodů obcí s rozšířenou působností (2002 až 2011). Český statistický úřad [online]. 2012 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/4030-12-r_2012-13000

Demografická ročenka správních obvodů obcí s rozšířenou působností (2002 až 2011). Český statistický úřad [online]. 2012 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/B10031CF69/\\$File/403012195.XLS](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/B10031CF69/$File/403012195.XLS)

DVOŘÁK, Pavel. *Průmysl Novojičínska a Velká hospodářská krize (1929–1934)*. Brno, 2009. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/217380/ff_b/Bakalarka-Dvorak.pdf. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil, Ph.D.

Charakteristika okresu Nový Jičín. Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ostravě [online]. 2012 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_novy_jicin

Informace z oblasti životního prostředí: Přírodní park Podbeskydí. MĚSTO KOPŘIVNICE. *Kopřivnice: Oficiální web města* [online]. 2008 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://zivotniprostredi.koprivnice.org/index.php?art=342>

LENKOVÁ, Jitka. Radhošť a pověsti o něm. *Turistika.cz: pro větší zážitek z cesty i výletu* [online]. 2007-2014 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.turistika.cz/mista/radhost-a-povesti-o-nem>

Malý lexikon obcí ČR 2012. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/1302-12>

Malý lexikon obcí ČR 2012. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z:
[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D00034E704/\\$File/130212097.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D00034E704/$File/130212097.pdf)

Malý lexikon obcí ČR 2012. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z
[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D00034E704/\\$File/130212097.xls](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D00034E704/$File/130212097.xls)

Obce - ČR. CRR ČR. *RIS: Regionální informační servis* [online]. 2012 - 2014 [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/obce/>

Obyvatelstvo, domy, byty a domácnosti podle Sčítání lidu, domů a bytů 2011 - ČR, kraje, okresy, SO ORP, správní obvody Prahy a města (sídla SO ORP). *Český statistický úřad* [online]. 2013 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z:
<http://www.scitani.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/20000-13>

Okresy České republiky 2012. *Český statistický úřad* [online]. 2013 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/1303-13>

Okres Nový Jičín. ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: Ústav územního rozvoje* [online]. 2001-2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z:
<http://www.uur.cz/default.asp?ID=144>

Po stopách osobností Moravskoslezského kraje. MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ. *Moravskoslezský region* [online]. 2014 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z:
http://www.msregion.cz/assets/propagacni-materialy/osobnosti_cs.pdf

Počet obcí a obyvatel podle velikostních skupin obcí. *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. 2011 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z:

http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=RSO5032PU_OK&vo=null

Požadavky na zemědělské hospodaření v územích CHKO a NATURA 2000. SPRÁVA CHKO BESKYDY. *Kulturní dědictví* [online]. 2008-2010 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: http://www.kulturnidedictvi.cz/files/CHKO_material.pdf

Sčítání lidu, domů a bytů 2011 - Moravskoslezský kraj – analýza výsledků. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ostravě* [online]. 2013 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.scitani.cz/csu/2013ediciplan.nsf/krajp/804135-13-xt>

Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 2013. ISBN 978-80-86918-67-9. Dostupné z: http://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenka_pudniho_fondu_2013.aspx

Správa CHKO Poodří a Krajské středisko Ostrava. *Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://poodri.ochranaprirody.cz/>

Správní obvody obcí s rozšířenou působností. CENTRUM PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ ČESKÉ REPUBLIKY. *RIS: Regionální Informační Servis* [online]. 2012-2014 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/moravskoslezsky-kraj/obce-s-rozsir-pusobnosti/>

Statistická data. CRR ČR. *RIS: Regionální informační servis* [online]. 2012 - 2014 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/statisticka-data>

Statistická data - Doprava a dopravní síť. CRR ČR. *RIS: Regionální informační servis* [online]. 2012 – 2014 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z:

<http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/statisticka-data/detail?Kapitola=18&Ukazatel=180102&RokOd=1995&RokDo=2012&UrovenNuts=4&MapaRok=2012>

Statistická ročenka Moravskoslezského kraje. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ostravě* [online]. 2013 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/krajp/801011-13-xt>

TOP Firmy. *ABC Českého Hospodářství: Získejte nové zakázky* [online]. 1996-2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://firmy.abc.cz/>

Toulky Novojičínkem. *Toulky Novojičínkem* [online]. 1998-2014 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: <http://toulkynovojicinskem.cz/tema/tema.phtml?id=2558>

Váňův kámen. TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM KOPŘIVNICE A OBCÍ LAŠSKÉ BRÁNY BESKYD. *Kopřivnice: Lašská brána Beskyd* [online]. 2011-2014 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.lasska-brana.cz/cz/koprivnice/-cl102.html>

Vše o území: Nový Jičín - okres. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Sčítání lidu, domů a bytů 2011* [online]. 2009-2011 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://vdb.czso.cz>

Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2011 - Moravskoslezský kraj. *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Ostravě* [online]. 2012 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.scitani.cz/csu/2012edicniplan.nsf/krajp/06080-12-xt>

Zdroje obrázků a tabulek v učebním textu

Obr. 1: <http://geocaching.msregion.cz/cz/beskydy/pro-aktivni/msgc/poklady/povesti-msk:-5---stramberske-usi-20454/>

Obr. 2: <http://www.fototuristika.cz/tips/detail/306>

Obr. 3: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/40/Okres_novy_jicin.PNG
http://www.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/okresy_zaloha

Obr. 4: <https://maps.google.cz/maps?hl=cs&tab=wl>

Obr. 5: http://geologie.vsb.cz/reg_geol_cr/10_kapitola.htm

Obr. 6: KARTOGRAFIE PRAHA. *Školní atlas České republiky*. Praha: Kartografie Praha, 2003. ISBN 80-7011-657-9.

- Obr. 7:** <http://www.esbirky.cz/detail/95770/?series=07d59f6e5da4b3b47bffa5>
- Obr. 8:** <http://www.esbirky.cz/detail/95847/?series=07d59f6e5da4b3b47bffa5>
- Obr. 9:** <http://pedagogie.ac-montpellier.fr/svt/litho/argeliers/interpretation.htm>
- Obr. 10:** http://geologie.vsb.cz/reg_geol_cr/10_kapitola.htm
- Obr. 11:** Ivana Šlupinová, 4. 11. 2012
- Obr. 12:** <http://lokalita.geology.cz/2802>
- Obr. 13:** <http://www.casopispodri.cz/starsicisla/2009.php?r=2009&c=1>
- Obr. 14:** <http://novy-jicin.mic.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=73137>
- Obr. 15:** http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Girova_sesuv.jpg
- Obr. 16:** BARTOŠ, Václav, Milan HRONEK, Vladimír KUBIČÍK, Vladimír PANOŠ, Břeněk POŠTOLKA a František SCHWARZ. *Okres Nový Jičín*. Praha: Geodetický a kartografický podnik, 1984.
- Tab. 1:** BARTOŠ, Václav, Milan HRONEK, Vladimír KUBIČÍK, Vladimír PANOŠ, Břeněk POŠTOLKA a František SCHWARZ. *Okres Nový Jičín*. Praha: Geodetický a kartografický podnik, 1984.; vlastní zpracování
- Obr. 17:** Ivana Šlupinová, 8. 2. 2014
- Obr. 18:** BARTOŠ, Václav, Milan HRONEK, Vladimír KUBIČÍK, Vladimír PANOŠ, Břeněk POŠTOLKA a František SCHWARZ. *Okres Nový Jičín*. Praha: Geodetický a kartografický podnik, 1984.
- Obr. 19:** Ivana Šlupinová, 20. 10. 2013
- Obr. 20:** Ivana Šlupinová, 21. 10. 2011
- Obr. 21:** Ivana Šlupinová, 21. 8. 2013
- Obr. 22:** Ivana Šlupinová, 10. 9. 2013
- Obr. 23:** Ivana Šlupinová, 10. 9. 2013
- Obr. 24:** <http://www.maplist.cz/map-point/eshop/14-1-Pohlednice/0/5/736-Beskydy>
- Obr. 25:** Ivana Šlupinová, 8. 1. 2006
- Obr. 26:** Ivana Šlupinová, 8. 1. 2006
- Obr. 27:** http://maruska.ordoz.com/meteorologie/meteorologicke_stanice
- Obr. 28:** BARTOŠ, Václav, Milan HRONEK, Vladimír KUBIČÍK, Vladimír PANOŠ, Břeněk POŠTOLKA a František SCHWARZ. *Okres Nový Jičín*. Praha: Geodetický a kartografický podnik, 1984.
- Tab. 2:** WEISSMANNOVÁ, Hana. *Ostravsko*. Chráněná území ČR, sv. X. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, 2004. ISBN 80-86064-67-0.; vlastní zpracování

Tab. 3: TOLASZ, Radim, et al. *Atlas podnebí Česka*. Praha : Český hydrometeorologický ústav, 2007. ISBN 978-80-86690-26-1.; vlastní zpracování

Tab. 4: <http://www.chmi.cz/meteo/ok/okdata12.html#prumtv>; vlastní zpracování

Tab. 5: TOLASZ, Radim, et al. *Atlas podnebí Česka*. Praha : Český hydrometeorologický ústav, 2007. ISBN 978-80-86690-26-1.; vlastní zpracování

Tab. 6: <http://www.chmi.cz/meteo/ok/okdata12.html#prumtv>; vlastní zpracování

Obr. 29: <http://www.chmi.cz/meteo/ok/okdata12.html#prumtv>; vlastní zpracování

Obr. 30: <http://www.chmi.cz/meteo/ok/okdata12.html#prumtv>; vlastní zpracování

Tab. 7: TOLASZ, Radim, et al. *Atlas podnebí Česka*. Praha : Český hydrometeorologický ústav, 2007. ISBN 978-80-86690-26-1.; vlastní zpracování

Tab. 8: TOLASZ, Radim, et al. *Atlas podnebí Česka*. Praha : Český hydrometeorologický ústav, 2007. ISBN 978-80-86690-26-1.; vlastní zpracování

Obr. 31: BARTOŠ, Václav, Milan HRONEK, Vladimír KUBIČÍK, Vladimír PANOŠ, Břeněk POŠTOLKA a František SCHWARZ. *Okres Nový Jičín*. Praha: Geodetický a kartografický podnik, 1984.

Obr. 32: Ivana Šlupinová, 31. 10. 2009

Obr. 33: Ivana Šlupinová, 31. 10. 2009

Obr. 34: Ivana Šlupinová, 17. 3. 2014

Obr. 35: Ivana Šlupinová, 17. 3. 2014

Obr. 36: Ivana Šlupinová, 25. 10. 2009

Obr. 37: Ivana Šlupinová, 25. 10. 2009

Obr. 38: Ivana Šlupinová, 25. 10. 2009

Obr. 39: Ivana Šlupinová, 17. 3. 2014

Obr. 40: Ivana Šlupinová, 18. 3. 2014

Obr. 41: Ivana Šlupinová, 20. 10. 2013

Tab. 9: *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 2013. ISBN 978-80-86918-67-9. Dostupné z: http://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenka_pudniho_fondu_2013.aspx; vlastní zpracování

Obr. 42: *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 2013. ISBN 978-80-86918-67-9. Dostupné z: http://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenka_pudniho_fondu_2013.aspx; vlastní zpracování

- Obr. 43:** *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky.* Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 2013. ISBN 978-80-86918-67-9. Dostupné z: http://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenka_pudniho_fondu_2013.aspx; vlastní zpracování
- Obr. 44:** KARTOGRAFIE PRAHA. *Školní atlas České republiky.* Praha: Kartografie Praha, 2003. ISBN 80-7011-657-9.
- Obr. 45:** BARTOŠ, Václav, Milan HRONEK, Vladimír KUBIČÍK, Vladimír PANOŠ, Břeněk POŠTOLKA a František SCHWARZ. *Okres Nový Jičín.* Praha: Geodetický a kartografický podnik, 1984.
- Obr. 46:** <http://www.kvetenacr.cz/detail.asp?IDdetail=199>
- Obr. 47:** <http://www.kvetena.com/kotvicovite.html>
- Obr. 48:** http://cs.wikipedia.org/wiki/Kosatec_%C5%BElut%C3%BD
- Obr. 49:** <http://www.biolib.cz/cz/image/id152279/>
- Obr. 50:** <http://www.wildlifefotoforum.cz/viewtopic.php?p=12459&sid=ec5eb989506692e28bc3a0cbf8d8067b>
- Obr. 51:** http://www.nahuby.sk/obrazok_detail.php?obrazok_id=159702
- Tab. 10:** WEISSMANNOVÁ, Hana. *Ostravsko. Chráněná území ČR, sv. X.* Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, 2004. ISBN 80-86064-67-0.; vlastní zpracování
- Obr. 52:** WEISSMANNOVÁ, Hana. *Ostravsko. Chráněná území ČR, sv. X.* Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, 2004. ISBN 80-86064-67-0.
- Obr. 53:** Ivana Šlupinová, 29. 12. 2005
- Obr. 54:** Ivana Šlupinová, 20. 10. 2013
- Obr. 55:** Ivana Šlupinová, 19. 10. 2013
- Obr. 56:** Ivana Šlupinová, 26. 10. 2011
- Obr. 57:** Ivana Šlupinová, 21. 10. 2011
- Obr. 58:** Ivana Šlupinová, 21. 10. 2011
- Obr. 59:** Ivana Šlupinová, 17. 3. 2014
- Obr. 60:** Ivana Šlupinová, 31. 10. 2009
- Obr. 61:** <http://www.turistik.sk/cz/kraje/moravskoslezsky-kraj/okres-novy-jicin/jistebnik/rakosina-prirodni-rezervace/galerie/>
- Obr. 62:** <http://www.koprivnice.cz/index.php?id=strucna-historie-koprivnice>
- Obr. 63:** Ivana Šlupinová, 8. 2. 2014
- Obr. 64:** <http://www.hrady.cz/?OID=299&PARAM=2&start=60>

Obr. 65: Ivana Šlupinová, 16. 10. 2013

Obr. 66: <http://www.muzeumfrenstat.cz/cs/expozice/expozice-i-pamet-mesta>

Obr. 67: <http://www.uniformni-knofliky.cz/pokryvky-hlavy.html>

Obr. 68: Ivana Šlupinová, 20. 6. 2012

Obr. 69: Ivana Šlupinová, 25. 3. 2014

Obr. 70: Ivana Šlupinová, 25. 3. 2014

Obr. 71: Ivana Šlupinová, 14. 4. 2007

Obr. 72: BARTOŠ, Václav, Milan HRONEK, Vladimír KUBIČÍK, Vladimír PANOŠ, Břeněk POŠTOLKA a František SCHWARZ. *Okres Nový Jičín*. Praha: Geodetický a kartografický podnik, 1984.

Obr. 73: [http://www.pribor.cz/www/cz/pomnik-sigmunda-freuda/#prettyPhoto\[2094\]/2/](http://www.pribor.cz/www/cz/pomnik-sigmunda-freuda/#prettyPhoto[2094]/2/)

Obr. 74: <http://beskydy-valassko.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=63354>

Obr. 75: <http://www.pametnik.cz/detail/335/261/medaile-pametnik-ceska-republika/fulnek-pamatnik-j-a-komenskeho>

Obr. 76: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/cesko-ziskalo-unikatni-rukopis-johanna-gregora-mendela>

Obr. 77: Ivana Šlupinová, 10. 8. 2013

Obr. 78: Ivana Šlupinová, 10. 8. 2013

Obr. 79: http://www.czso.cz/sldb/sldb10.nsf/obydomy_ok?openform&:CZ0804

Obr. 80: <http://vdb.czso.cz>

Obr. 81: [http://notes2.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/podrobne_udaje_v_publikacich_ze_sldb_2001_analyzy/\\$File/13-812203.pdf](http://notes2.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/podrobne_udaje_v_publikacich_ze_sldb_2001_analyzy/$File/13-812203.pdf); vlastní zpracování

Obr. 82: <http://vdb.czso.cz>

Obr. 83: <http://vdb.czso.cz>

Obr. 84: <http://vdb.czso.cz>

Obr. 85: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/moravskoslezsky-kraj/obce-s-rozsirpusobnosti/hospodarske-prostredi/>

Tab. 11:

http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislatab=RSO5032PU_OK&vo=null

[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D00034E704/\\$File/130212097.xls](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D00034E704/$File/130212097.xls);

vlastní zpracování

Tab. 12: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D00034E704/\\$File/130212097.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D00034E704/$File/130212097.pdf);

vlastní zpracování

- Obr. 86:** Ivana Šlupinová, 26. 10. 2011
Ivana Šlupinová, 11. 9. 2013
- Obr. 87:** <http://www.kctkoprivnice.cz/akce/rok2008/beseda-rozvoj-prumyslu-v-nasem-kraji/zhodnoceni/>
- Obr. 88:** <http://www.kctkoprivnice.cz/akce/rok2008/beseda-rozvoj-prumyslu-v-nasem-kraji/zhodnoceni/>
- Obr. 89:** Ivana Šlupinová, 11. 9. 2013
- Obr. 90:** Ivana Šlupinová, 25. 3. 2014
- Obr. 91:** <http://www.koprivnice.cz/index.php?id=prumyslový-park-koprivnice>
- Tab. 13:** <http://firmy.abc.cz/>; vlastní zpracování
- Tab. 14:** <http://firmy.abc.cz/>; vlastní zpracování
- Obr. 92:** http://www.taggmanager.cz/poi_images/1602/2570_pelosideri.jpg
- Obr. 93:** http://www.cez.cz/edee/content/file/static/encyklopedie/encyklopedie-energetiky/06/plynojem_1.html
- Obr. 94:** <http://www.stalo-se.cz/wp-content/uploads/2013/12/Důl-Frenštát-I.jpg>
- Obr. 95:** <http://www.dulfrenstat.cz/cs/fotogalerie>
- Obr. 96:** <http://3pol.cz/1097/print>
- Obr. 97:** Ivana Šlupinová, 26. 10. 2011
- Obr. 98:** http://www.euroviakamenolomy.cz/Fotogalerie_detail.aspx?fotografie_id=241
- Obr. 99:** <http://www.betonsserver.cz/shb-bernartice>
- Obr. 100:** http://www.mzp.cz/natura/kraje/Moravskoslezsky_kraj.html
<http://www.biolib.cz/cz/image/id137523/>
- Obr. 101:** <http://www.lnarskysvaz.cz/new/index.php>
- Obr. 102:** Ivana Šlupinová, 25. 10. 2009
- Tab. 15:** <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/statisticka-data/detail?Kapitola=10&Ukazatel=100407&RokOd=1995&RokDo=2012&UrovenNuts=4&Nuts4=CZ0804&MapaRok=2012>; vlastní zpracování
- Tab. 16:** <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/1303-13>; vlastní zpracování
- Obr. 103:** Ivana Šlupinová, 21. 10. 2011
- Obr. 104:** <http://www.szdc.cz/soubory/knizni-jizdni-rady-131215/mapa-trati.pdf>
- Obr. 105:** http://www.rsd.cz/sdb_intranet/sdb/img/kraje/mo.jpg
- Obr. 106:** http://www.aviation-fan-club.com/bulletin_129.htm
- Obr. 107:** <http://www.ostravainfo.cz/ois-letiste>
- Obr. 108:** Ivana Šlupinová, 31. 10. 2009

Obr. 109: Ivana Šlupinová, 10. 9. 2013

Obr. 110: Ivana Šlupinová, 1. 7. 2013

Obr. 111: <http://www.pribor.cz/www/cz/muzeum-a-pametni-sin-sigmunda-freuda/>

Obr. 112: http://frenstat.info/vismo/o_utvar.asp?id_org=100493&id_u=1413&p1=4371

Obr. 113: Ivana Šlupinová, 10. 8. 2013

Obr. 114: Ivana Šlupinová, 20. 10. 2013

Obr. 115: Ivana Šlupinová, 14. 11. 2010

Obr. 116: <http://grossmanfoto.cz/?zdroj=obrazek&id=308>

Obr. 117: BARTOŠ, Václav, Milan HRONEK, Vladimír KUBIČÍK, Vladimír PANOŠ, Břeněk POŠTOLKA a František SCHWARZ. *Okres Nový Jičín*. Praha: Geodetický a kartografický podnik, 1984.

Obr. 118: http://www.novyjicin.cz/customers/novy-jicin/ftp/File/straplan/Profil_mesta.pdf

Obr. 119: [http://www.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/administrativni_rozdeleni_okresu_novy_jicin_k_1_1_2008/\\$File/Nový%20Jičín.gif](http://www.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/administrativni_rozdeleni_okresu_novy_jicin_k_1_1_2008/$File/Nový%20Jičín.gif)

Tab. 17: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/moravskoslezsky-kraj/obce-s-rozsirpusobnosti/>; vlastní zpracování

PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Výběr pojmů pro analýzu obtížnosti textu učebnice „Severní Morava a české Slezsko“ podle komplexní míry T

Příloha 2: Řešení ÚKOLŮ č. 8 (křížovek) Pracovních listů č.1. – č. 5.

Příloha 1: Výběr pojmů pro analýzu obtížnosti textu učebnice „Severní Morava a české Slezsko“ podle komplexní míry T

Poznámka:

Níže uvedený text pro analýzu byl vybrán z naskenované učebnice (soubor ve formátu .pdf) a následně nakopírován do souboru formátu .doc. Při tomto kroku došlo k deformaci některých slov (dlouhé samohlásky, slova s háčky apod.), smysl slov se však zachoval a pro vlastní analýzu to nebylo na obtíž; z důvodu pracnosti oprav tyto nebyly provedeny. Přílohu je nutné chápat pouze jako pracovní list autorky, do práce byla zařazena pouze pro dokreslení, jak bylo při analýze postupováno. Počty slov, vět a pojmů byly použity k dalšímu zpracování.

Vzorek č. 1

V jihovýchodní části regionu severní Moravy a českého Slezska se nachází mohutný horský masiv Moravskoslezských Beskyd (obr. 5). Jeho západní část, rozprostírající se od údolí Ostravice až k Valasskému Mezíříčí, je podle legendární hory Radhoste (1 129 m n. m.) nazývána Radhostskou hornatinou. Toto místo má ve slovanské mytologii nevšední význam. Betonová socha pohanského boha urody a pohostinnosti byla zhotovena podle modelu frenštátského rodáka Albína Polásky zřejmě v americké Floridě (obr. 283). V roce 1863 byl z masivu hory Radhoste odvezen jeden ze základních kamenů Národního divadla v Praze. Na vrcholu hory byla v roce 1898 vystavena kaple a soubor slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje. Nedaleko Pustevny, dnes jedno z nejnavštěvovanějších rekreačních míst Moravskoslezských Beskyd, mají svůj název patrně odvozen od poustevníku, kteří zde ještě v průběhu 19. století bydleli. O důležitosti Radhoste svědčí i jeho zobrazení na Komenského mapě Moravy z roku 1627. Z vrcholu a hlavního hřebce Radhoste (obr. 4) se odkrývají nadherné pohledy téměř na celou Radhostskou hornatinu, Podbeskydskou pahorkatinu a někdy lze dohlednout až k nízkému Jeseníku a Ostravě. Diváme-li se jižním směrem, naskytá se nám nadherný pohled na rožnovskou část Valasska. Nejvyšším vrcholem Radhostské hornatiny je Smrk (1 276 m n. m.) mezi údolím Ostravice a Celadensky.

počet slov 202

počet vět 11

slovesa 14

počet pojmů 90

odborné pojmy 16

opakované pojmy 13

faktografické pojmy 31

číselné údaje 9

běžné pojmy 34

Vzorek č. 2

Od Jeseníku nad Odrou, kde se řeka Odra pravouhle stáčí k severovýchodu, aby své vody provedla Oderskou branou až k okraji Ostravy, rozkládá se zajímavé a biologicky významné území Chráněné krajinné oblasti Poodří. Dlouhodobým přirozeným vývojem koryta řeky a jejího blízkého okolí se na ploše 80 km vyvinula vzácná mokraťní společenstva. Zatociny řeky byly člověkem jen velmi málo pozmeněny a upravovány. Proto zde můžeme pozorovat přirozené zakruty (meandry) a mrtvá ramena Odry. Remfzky a osamocené (soliterní) stromy podél řeky, spolu se zbytky lužních lesů vytvářejí v sousedství průmyslové Ostravy neopakovatelné přírodní scenerie (obr. 48). Soustava rybníků mezi Bartošovicemi a Polankou, založená již od 15. století, je dodnes úspěšně využívána. Území chráněné krajinné oblasti je součástí evropských biokoridorů, tj. mříž, jimiž táhnou vodní i suchozemští živočichové při svých pravidelných každoročních cestách k jihu a posléze zpět na sever. Jsou to

predevsím stovky druhů tazných ptaku. Z vodních druhů pak zvláště uhořáčci, kteří po dospění v potočích horního toku Odry, kde jsou uměle vysazováni, odplouvají do moře, aby se v dalekých vodách Atlantického oceánu mohli znovu rozmnožit. V chráněné oblasti dochází ke styku biologicky rozdílných celků Karpatské soustavy a Českého masivu. Z hlediska ochrany přírody mají největší krajinnou a biologickou hodnotu ta místa, která poskytují rostlinám a živočichům nejlepší podmínky k životu.

počet slov 211
počet vět 11
slovesa 16
počet pojmů 67
odborné pojmy 18
opakované pojmy 4
faktografické pojmy 13
číselné údaje 4
běžné pojmy 32

Vzorek č. 3

Rozmístění obyvatelstva na severní Moravě a v českém Slezsku je nepochybně nejvýrazněji ovlivněno rozvojem průmyslu v 19. století. Vznik závodů hutnictví železa, uhlénohobného (banského), strojírenského, chemického a textilního průmyslu spolu se stavbou dopravních cest vedl k neobyčejně rozsáhlému stěhování obyvatel. Za novými pracovními příležitostmi přicházeli lidé jak z blízkého okolí průmyslových center, tak i vzdálenějších regionů. V západní části českého Slezska byla hustota zalidnění ovlivněna četnými migračními vlnami (rozsáhla stěhování). Po uzavření Mnichovské dohody v roce 1938 odesláno nebo bylo později násilně vystěhováno mnoho Čechů. Konec druhé světové války je provázen dalším násilným vystěhováním, tentokrát německého obyvatelstva. Jen z Jesenícka bylo takto vystěhováno 52 tis. obyvatel. Do vysídlených oblastí se vrací část původního českého obyvatelstva, avšak mnohem početnější je příchod nových osídlenců z Hane, Moravského Slovácka, Valácka, Vysociny (Českomoravská vrchovina), ale i vzdálenějšího Slovenska. Ve východní části severní Moravy a českého Slezska dochází po roce 1945 ke druhé nejvýraznější proměně lidnatosti krajiny (obr. 123). Zvyšují se počet pracovních příležitostí na Ostravsku v hutnickém, banském, strojírenském, energetickém a chemickém průmyslu je provázen rozsáhlým přistěhováním, zejména mladých lidí, z území téměř celého Československa. V roce 1950, kdy na severní Moravě a v českém Slezsku žilo 909 tis. obyvatel, činila průměrná hustota zalidnění 146 obyvatel na km².

počet slov 203
počet vět 11
slovesa 14
počet pojmů 73
odborné pojmy 12
opakované pojmy 8
faktografické pojmy 17
číselné údaje 9
běžné pojmy 35

Vzorek č. 4

Rozvoj venkovských obcí výrazně ovlivňuje vedle jejich lidnatosti, věkové skladby obyvatel či jejich podnikatelských aktivit i poloha obce vzhledem k ostravské aglomeraci. Vesnice nacházející se v dalekém dosahu této aglomerace nebo jiných velkých měst regionu v uplynulých více než sto letech zaznamenaly snížení počtu bydlících obyvatel. Např. ve Starých Hamrech (obr. 147), kde v roce 1869 bydlelo 2315 obyvatel, výstavbou přehrady na pitnou vodu doslo k zakazu všech stavebně-bytových aktivit, a proto v roce 1991 bydlelo v obci jen 698 obyvatel. Václavov u Bruntálu (obr. 148), mající v roce 1869 vlivem velkého počtu pracovních příležitostí 1308 obyvatel, jejich ztrátou pozbyl i rozhodující část obyvatelstva. V roce 1991 zde žilo jen 438 obyvatel. Naopak venkovské obce nacházející se v ostravské aglomeraci si obyvatelstvo stabilně udržovaly. Např. Velká Polom (obr. 150) v sousedství Ostravy měla v roce 1869 jen 907 obyvatel, v roce 1991 to bylo již 1523 obyvatel. Sedlisko v blízkosti Frydku-Místku zvýšilo ve stejném období (1869-1991) počet obyvatel z 997 na 1087. Venkovská sídla v ostravské aglomeraci si sice zachovala nebo zvýšila počty bydlících obyvatel, avšak zcela se změnila jejich profesní struktura. Původně převládající práci v zemědělství a lesnictví lidé zamenili za práci v průmyslu a sociálně-infrastrukturních zařízeních měst, kam většina z nich za práci dojíždí.

počet slov 209
počet vět 10
slovesa 16
počet pojmů 84
odborné pojmy 12
opakované pojmy 6
faktografické pojmy 5
číselné údaje 19
běžné pojmy 48

Vzorek č. 5

Za nerostné suroviny považujeme horniny a nerosty, které můžeme přímo nebo po určité úpravě využít v některém odvětví národního hospodářství. Obvykle se nerostné suroviny dělí na rudy, nerudy a energetické suroviny, které slouží k výrobě energie. Jsou to hlavně horniny organické suroviny (kaustobility), ale i radioaktivní suroviny. Do skupiny hydromineralních surovin patří především voda, a to i minerální, vzduch a netečné plyny. Význam pojmu „nerostná surovina“ se historicky mění. Historickou nerostnou surovinou mohou být i beskydské a jesenické rudy, které svým nízkým obsahem železa nemohou vyhovovat podmínkám současného průmyslu. Težba mnohých nerostných surovin se proto výrazně omezovala nebo zcela zastavila. Je tomu tak proto, poněvadž náklady na jejich těžbu, úpravu a obnovu historicky narušené krajiny mnohonásobně převyšovaly cenu těchto surovin na světových trzích. Kameně uhlí se vyskytuje v uhlonosném svrchním karbonu Ostravské pánve. Prevládá zde uhlí koksovatelne s nepatrným obsahem síry. Spaliny při jeho horeni proto zatezují prostředí méně, než je tomu např. u hnědého uhlí ze severních Čech. V současnosti se jeho těžba snižuje a bude probíhat jen na Karvinsku a Frydecko-Mfstecku. Zásoby uhlí představují více než 8 miliard tun a stačí na desítky let. Hnědý uhlí se v regionu nikde neteží.

počet slov 200
počet vět 13
slovesa 21
počet pojmů 57
odborné pojmy 39
opakované pojmy 4
faktografické pojmy 3
číselné údaje 1
běžné pojmy 14

Příloha 2: Řešení ÚKOLŮ č. 8 (křížovek) Pracovních listů č.1. – č. 5.

Pracovní list č. 1

Řešení tajenky: Opava

Odpovědi: Morava, Kopřivnice, Štramberk, Nový Jičín, rozloha.

Pracovní list č. 2

Řešení tajenky: Kotouč

Odpovědi: Krátká, Radhošť, Štramberk, hornatina, Huštýn, Čertova.

Pracovní list č. 3

Řešení tajenky: Domorac

Odpovědi: Odra, průtok, meandr, pravostranný, Bartošovice, niva, Kotvice.

Pracovní list č. 4

Řešení tajenky: Odry

Odpovědi: ORP, Studénka, okresy, Novy Jičín.

Pracovní list č. 5

Řešení tajenky: Odry

Odpovědi: Textilní, TONAK, Studénka, Bartošovice, lesnatost.